

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

RENÉ GUÉNON

Çeviren: İsmail Taşpınar

ÂLEMİN HÜKÜMDARI

Dinlerde Merkez Sembolizmi

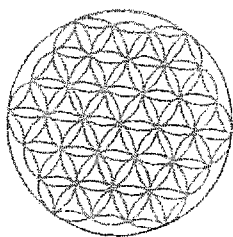
GOZDEN
GEÇİRİLMİŞ
2. BASKI

| RENÉ GUÉNON KİTAPLIĞI |

İnsan vavvınen

ÂLEMİN HÜKÜMDARI
-Dinlerde Merkez Sembolizmi-

RENÉ GUÉNON

1886 yılında Fransa'da Blois'da doğdu. Gençlik yıllarından itibaren din, metafizik ve gizli bilimler üzerinde çalıştı. Doğu metafiziğine özel bir ilgi duydu. Doğu gelenekleri (özellikle de Hinduizm) incelemeleri onu sahil bir Gelenek (Tradition) olmadan batını yolun doğru bir şekilde tecrübe edilemeyeceği sonucuna götürdü. Bu araştırmaları sonucunda 1912 yılında müslüman oldu. Bir süre sonra Fransa'dan ayrılarak Mısır'a yerleşti ve çalışmalarını orada sürdürdü. Makaleleri düzenli olarak *Erudes Traditionelles*'de yayınlandı. 1952 yılında hayata gözlerini yuman çağımızın bu büyük metafizikçisi ve arifi geride 20 kadar eser bıraktı. Bunlardan bir kısmı sağlığında, bir kısmı da ölümünden sonra basılmıştır. Daha önce Türkçe'ye *Modern Dünyanın Bunalımı*, *Doğu ve Batı*, *Niceliğin Egemenliği ve Çağın Alametleri*, *Ruhçu Yanılgı*, *İslam Maneviyatı ve Taoculuğa Toplu Bakış*, *Manevî İlimlere Giriş*, *Savaş Metafiziği ve Sembolik Silahlar*, *Geleneksel Formlar ve Kozmik Devirler* adlı kitapları çevrilmiş olan Guénon'un diğer eserleri de yayınevimiz tarafından yayınlanacaktır.

İçindekiler

Batı'daki 'Agarttha' Kavrayışına Dair	7
Krallık Ve Başrahiplik (Pontificat)	13
'Şekina' Ve 'Metatron'	21
Üç Yüce İşlev	29
Graal Sembolizmi	37
'Melkisedek'	43
'Luz' Ya Da Ölümsüzlük İkametgâhı	53
'Kali Yuga' Döneminde Gizlenen Yüce Merkez	61
'Onfalos' Ve Betiller	67
Manevî Merkezlerin Sembolik İsimleri Ve Temsilleri	75
Manevî Merkezlerin Konumlarının Tespiti	81
Bazı Sonuçlar	87
İndeks	91

1

BATI'DAKİ 'AGARTTHA' KAVRAYIŞINA DAİR

Saint-Yves d'Alveydre'in öldükten sonra 1910'da¹ yayınlanan *Mission de l'Inde* adlı eserinde, Agarttha adlı gizemli bir inisiyatik merkezin tasviri yapılır. Hatta, bu kitabı okuyan birçok kişi burada bahsedilen şeyin tamamen hayali bir yer olduğunu, gerçekte hiçbir alakası olmayan kurgu türü bir şey olduğunu düşünmüşlerdir. Gerçekten de, şayet verileri harfiyen değerlendirecek olursak, sadece zahire bakarak hükmedenler için burada bahsedilen şeylerde gerçek dışı şeylerin olduğu hükmü, bu kimselerce, çıkarılabilir. Acaba, Saint-Yves'in kendisi de uzun zaman önce yazmış olduğu bu eseri yayınlamama konusunda sağlam gerekçeleri var mı idi? Diğer yandan, o güne kadar Avrupa'da, Agarttha'dan ve onun şefi olan Brahmatma'dan, pek fazla ciddi bir yazar olmayan ve bu konularda otorite sahibi olmayan Louis Jacolliot'dan başka kimse bahsetmemiştir.² Bize göre, bu kimse Hindistan'daki ikameti esnasında bu şeylerden bahsedildiğini duy-

1. İkinci baskı, 1949.

2. *Les Fils de Dieu*, ss.236, 263-267, 272; *Le Spiritisme dans le Monde*, ss.27-28.

muştı fakat, diğer bilgilerde olduğu gibi bu bilgileri de kendi uçuk anlayışı çerçevesinde düzenlemişti. Ancak, 1924'te çok yeni ve hiç beklenmedik bir vakıa meydana geldi: M. Ferdinand Ossendowski'nin 1920 ve 1921'de Orta Asya'ya gerçekleştirmiş olduğu çok hareketli seyahatlerinde uğradığı yerleri anlattığı *Bêtes, Hommes et Dieux* adlı eseri, özellikle son kısmında Saint-Yves'in bahsettikleri ile hemen hemen aynı anlatıları içermektedir. Bu eser çerçevesinde koparılan gürültü, o güne kadar Agarttha meselesi üzerine çökmüş olan sesizliğe nihayet bir son verecek hayırlı bir vesilenin ortaya çıkmasına neden olmuştu.

Tabiatıyla, septik zihniyette veya kötü niyetli olanlar Bay Ossendowski'ye doğrudan doğruya ve açıkça Saint-Yves'den intihaller yaptığı yönünde suçlamalarda bulunmada gecikmediler; buradan hareketle de her iki eserdeki benzer metinlerin dökümünü yaptılar. Gerçekten de, oldukça fazla sayıda pasaj, detaylarına kadar şaşılacak derecede birbirine benzerlik arz etmektedir. Öncelikle, bizzat Saint-Yves'in kendi kitabında dahi gerçek dışı gibi görülebilecek olan bir husus var; yani, kolları kıtaların ve okyanusların dahi altına kadar her tarafa ulaşan bir yer altı dünyasının varlığından söz edilmektedir; öyle ki, bununla yeryüzündeki bütün bölgeler arasında görünmeyen iletişimler sağlanmaktadır; kaldı ki Bay Ossendowski bu ifadeleri kendi hesabına söylemediği gibi bunlar hakkında ne düşeneceğini bilmediğini de ifade etmektedir; o, bu ifadeleri seyahatleri esnasında karşılaştığı kimselere atfetmektedir. Bu benzerlikler daha detay konulardan olan ve eskiden Agarttha'da³ yaşadıkları kabul edilen Bohemyalılar'ın kökenlerinin ele alındığı, 'Dünyanın Hükümdarı'nın selefinin mezarı başında bulunduğu konusunun işlendiğine benzer daha birçok konu vardır. Saint-Yves'in aktardığına göre, 'Kozmik misterlerin' yer altı kutlamaları esnasında öyle anlar vardır ki, o esnada çölde seyahat edenler durur, hayvanlar ise seslerini keserler.⁴ Bay Ossendowski,

3. Bu konuda şunu belirtmeliyiz ki, içlerinde Bohemienler'in çok çarpıcı bir örnek teşkil ettikleri 'üzüntü içerisindeki' toplulukların varlığı, gerçekten de çok gizemli ve çok dikkatle araştırılması gereken bir konu.

4. Dr. Arturo Reghini, bunun eskilerin timor panicus dedikleri şey ile bir ilişkisi olduğunu bizlere bildirdi. Bu yaklaşım bize de oldukça gerçekçi geldi.

böyle genel bir saygı duruşunun yaşandığı anlardan birine bizzat kendisinin şahit olduğunu temin ederek aktarmaktadır. İlginç bir tevafuk olarak özellikle bugün mevcut olmayan ve olağanüstü insanlarla hayvanların bir arada yaşadığı bir ada hikâyesi vardır: Burada Saint-Yves, Diodore de Sicile'den naklen Iambule'ün seyahatinin özetini aktarır; oysa Bay Ossendowski, Nepalli bir eski budistin seyahatinden bahseder. Öyle ki, her ikisinin de aktardıkları tasvirler birbirinden çok az farklılıklar arz etmektedir. Şayet, bu hikâyenin birbirinden oldukça uzaktaki kaynaklardan gelen iki versiyonu var ise, bu durumda onları bulup birbiriyle itina ile mukayese etmek ilginç olsa gerek.

Bu eserlerdeki bütün benzerliklere dikkat çektik, ancak burada hiçbir şekilde gerçek bir intihalin olduğu yönünde bizde bir kanaat oluşmamıştır. Zaten, bizim buradaki niyetimiz, temelde bizi çok uzaktan ilgilendiren bir tartışmaya girmek değildir. Bay Ossendowski'nin bizzat bizlere aktardığı müşahedeler dışında, bizler çok farklı kaynaklardan bu tür hikâyelerin Moğolistan'da ve bütün bir Orta Asya'da çok yaygın olduğunu bilmekteyiz. Hemen şu ilâveyi yaparak belirtelim ki, buna benzer şeyler hemen hemen bütün halkların geleneklerinde mevcuttur. Diğer yandan, şayet Ossendowski, *Mission de l'Inde* adlı eseri kısmen kopyalamış olsaydı, neden çok vurucu birtakım noktalara eserinde yer vermediğini anlayamıyoruz. Aynı şekilde, neden bazı kelimelerin şekillerini değiştirdiğini de, meselâ Agarttha yerine Agharti gibi, anlayamıyoruz. Oysa bu olayın daha iyi açıklaması, Ossendowski'nin rivayet kaynağı moğol iken, Saint-Yves'in kaynağının Hindular olmasıdır (zira, bizler Saint-Yves'in en az iki Hindu ile temasta olduğunu bilmekteyiz).⁵ Aynı şekilde, inisiyatik hiyerarşideki

5. Bay Ossendowski'nin rakipleri, bu olayı söz konusu şahsın elinde *Mission de l'Inde* adlı eserin Rusça tercümesinin var olabileceğinden hareketle açıklamak istediler. Oysa, bu tercümenin varlığı başlı başına bir problematik. Zira, bizat Saint-Yves'in varisleri böyle birşeyi bilmediklerini belirtiyorlar. Ayrıca, Saint-Yves'in Aum olarak yazdıklarını neden Om şeklinde yazdı diye de Bay Ossendowski eleştirildi. Oysa, her ne kadar Aum, kutsal tek hecelinin teşkil edildiği parçalarına ayrılarak temsili ise de, doğru transkripsiyonu ve gerçek seslendirilişi Om şeklindedir. Zira, Hindistan'da olduğu gibi Tiber'te ve Moğolistan'da da bu şekildedir. Bu açıklama, bazı eleştirilerin ne düzeyde olduklarını gösterme bakımından yeterlidir.

başkanı tarif için neden 'Dünyanın Hükümdarı' ifadesini kullandığını da bilmiyoruz. Zira bu isim, Saint-Yves tarafından hiç kullanılmamaktadır. Bazı alıntıların olduğunu kabul edecek olsak bile, bazen Ossendowski'nin aktardığı bazı şeyler var ki *Mission de l'Inde*'de bunun karşılığı yoktur. Bunlar öyle şeyler ki, kendisinin bütün bu parçaları uydurması mümkün değildir; kaldı ki, kendisi doktrinlerden çok politikayla meşguldü ve ezoterizmle ilgili hiçbir şey bilmemektedir. Öyle ki, aktardığı şeylerin gerçek mahiyeti hakkında hiçbir fikre sahip olmadığı apaçıktır. Meselâ, Dünyanın Hükümdarı tarafından fî tarihinde 'siyah bir taşın' Dalai Lama'ya gönderilmesi, oradan Moğolistan'daki Urga'ya nakledilmesi ve aşağı yukarı yüz yıl önce kaybolması konulu bir rivayet yer almaktadır.⁶ Oysa, birçok gelenekte 'siyah taşlar' önemli bir rol oynamaktadırlar: Kibele'nin sembolü olmaktan Mekke'deki Kabe'ye yerleştirilen siyah taş kadar.⁷ İşte başka bir örnek daha: Urga'da ikamet eden Bogdo-Han ya da 'Yaşayan Buda'da, birçok kıymetli eşyalar yanında, üzerinde svastika'nın kazınmış olduğu Cengiz-Han'ın yüzüğü ile 'Dünyanın Hükümdarı'nın mührünün olduğu bakır bir plâket de yer almaktadır. Öyle anlaşıyor ki Bay Ossendowski, bu eşyalardan sadece birini görmüş, diğerinin varlığını düşünmesi ise oldukça güç olurdu: Burada tabii olarak aklına altın bir plâketten bahsetme fikri gelemey miydi?

Bu giriş mahiyetindeki birkaç tespit, meramımızı aktarmak için yeterlidir. Zira biz, her türlü polemiik ve şahıslara ilişkin her türlü tartışmadan uzak durmak istiyoruz. Burada Bay Ossendowski ile Saint-Yves'i zikrediyorsak bu, onların söylediklerinin birtakım tespitler yapmada bir başlangıç noktası teşkil edebileceği nedeniyledir; yoksa

-
6. Bunun bir aerolit olduğunu bilmeyen Bay Ossendowski, bazı fenomenleri yeryüzüne çıkan bazı varlıklar olarak açıklamakta ve bunların bir çeşit kayagantaş (arduvaz) olduklarını varsaymakta.
 7. Burada, gökyüzünden düşen ve Wolfram d'Eschenbach versiyonunda Graal olarak kabul edilenlerindeki gibi bazen üzerlerinde yazıların da olduğu lapis exilis ile aralarında ilginç benzerlikler kurulabilir. Olayı daha ilginç kılan, bu aynı versiyonda, Graal nihayet 'Rahip Jean'ın hükümdarlığı'na nakledilmekte. Kimileri buranın Moğolistan (Mongolie) olduğunu savunmuştur. Oysa, burada herhangi bir coğrafi mekân fikri kabul edilemez. (Bkz. *L'Eso-terisme de Dante*, 1957 baskısı, ss.35-36, ve daha sonraki sayfalar.)

ne biri ne de öteki ile uzaktan yakından hiçbir alâkası yoktur. Kaldı ki, meselenin kendisi onların şahsının olduğu gibi -hesaba katılması bile gerekmeyen- bizim de şahsımızın ötesinde bir boyuta sahiptir. O şahısların eserleri ile ilgili boş sayılabilecek herhangi bir 'metin tenkid'i' faaliyetine girişmek istemiyoruz. Aksine, bildiğimiz kadarıyla, başka hiçbir yerde olmayan bazı tespitlere dikkat çekmek istiyoruz. Öyle ki, bu tespitler Bay Ossendowski'nin 'sırların sırrı' dediği şeyi bir ölçüde aydınlatmada yardımcı olabilir.⁸

8. Elinizdeki bu eserin varlığı bile tarafımızdan bilinmeyen bir kişi lehine gerçekte kaleme alındığına dair bugünlerde bazı söylentilerin dolaştığını öğrenince çok şaşırдық. Kimlen tarafından söylenirse söylensin, bu tür ifadelerin tamamını kesin bir dille reddediyoruz. Zira bizim için önemli olan, geleneksel bir sembolizmin açıklanmasıdır ve herhangi bir 'şahsileştirme' ile hiçbir alâkası yoktur.

HÜKÜMDARLIK VE BAŞRAHİPLİK (PONTİFİCAT)

‘*d*ünyanın Hükümdarı’ ünvanı, en yüksek, en tam ve en kesin anlamıyla ele alındığında bu isim tam olarak ilk ve evrensel Kanun Yapıcı *Manu* için kullanılır. Bu ismin çeşitli şekillerde kullanılması birçok eski halklarda da görülmektedir. Burada hemen bir örnek olarak Mısırlılar’daki *Mina* ve *Menes* kelimelerini, Keltlerin *Menu* kelimesini ve Yunanlıların *Minos* kelimesini hatırlatabiliriz.¹ Zaten bu isim, hiçbir şekilde tarihî ya da şu veya bu şekilde efsanevî bir kahramana işaret etmemektedir. Gerçekte onun işaret ettiği şey, bir ilkedir: Saf manevî Nur’u düşünen ve bizim dünyevî şartlarımız ile içinde bulunduğumuz varlık devresine uygun Kanun (*Dharma*) yapan Kozmik Akıl’dır. O, aynı zamanda hassaten düşünen varlık (Sanskritçe’de *mānava*) olarak kabul edilen insanın da arketipidir.

Diğer yandan, burada özellikle belirtilmesi gereken diğer bir şey ise, bu ilkenin yeryüzündeki bir manevî merkez ya da kaynağı ‘in-

-
1. Grekler’de Minos aynı anda hem yaşayanların kanun yapıcısı hem de ölülerin yargılayıcısıdır. Hindu geleneğinde bu iki işlevden biri *Manu*’ya diğeri ise *Yama*’ya aittir. Ancak bunlar zaten ikiz kardeşler olarak temsil edilirler. Bu da, iki farklı görünümde ele alınan tek bir prensibin çift yönlülüğüdür.

san olmayan' (*apauruṣēya*) kutsal geleneğin ambarını bütünüyle korumakla görevlendirilmiş bir teşkilat tarafından tezahür ettirilebilir olmasıdır. Öyle ki, ilk hikmet (*sagesse*) çağlar boyunca onu kabul edebilecek durumda olanlara bu vasıta ile iletilir. Böyle bir teşkilatın başı, bir şekilde *Manu*'yu bizzat temsil ederek, onun ünvanını ve sıfatlarını taşıma hakkına sahiptir. Ayrıca, görevini ifa için gerekli olan bilgi derecesine ulaşmakla, âdeta insanî bir tezahürü imiş gibi ilke ile gerçekten aynileşir, ve bu durumda kendi bireyselliği kaybolur. *Saint-Yves*'in işaret ettiği gibi şayet bu merkez - yani *Agarttha* -, fi tarihinde mevcut olan *Ayodhyâ*'da ikamet eden ve kökenini günümüz devresinin *Manu*'su olan *Vaivasvata*'ya kadar götüren kadim 'güneş hanedanlığı'nın (*Sûrya-vanṣa*) varisi ise, *Agarttha*'da da durum aynıdır.²

Saint-Yves, daha önce de belirttiğimiz gibi, *Agarttha*'nın yüce başkanını '*Dünyanın Hükümdarı*' olarak takdim etmemektedir; onu '*Hükümdar Başrahip*' (*Souverain Pontife*) olarak takdim etmekte ve ayrıca onu bir '*Brahman Kilisesi*'ni başı olarak zikreder ki, böyle bir isimlendirme biraz fazlaca batılılaştırılmış (*occidentalisée*) bir kavramsallaştırmadır.³ Bu son tespit bir tarafa bırakılacak olursa, onun söyledikleri bir yönüyle *Bay Ossendowski*'nin söylediklerini tamamlamaktadır. Öyle anlaşıyor ki, her ikisi de kendi ağırlıklı meşguliyetleri ve eğilimlerine uygun olan yönüyle olayı görmüşlerdir. Zira, gerçekte burada söz konusu olan çift yönlü bir güçtür, yani aynı anda hem rahiplik hem de Hükümdarlık gücü. Kelimenin gerçek anlamıyla 'başrahiplik' (*pontifical*) ünvanı, evleviyetle inisiyatik hiyerarşinin başkanına aittir. Bu ise birtakım açıklamaların yapılması

2. Bu 'güneş hanedanlığı' makamını sembolik olarak ele alacak olursak, onunla *Gül-Haçlar*'ın '*Güneş Hisarı*' ve hatta *Campanella*'nın '*Güneş Şehri*' arasında bir benzerlik kurulabilir.
3. '*Brahmanik Kilise*' şeklindeki adlandırma, sadece heteredoks bir mezhep olan ve 19. yüzyılın başlarında Avrupalılar ve özellikle de protestanların etkisi ile kurulmuş olan modern *Brahma-Samaj* dışında aslında *Hindistan*'da hiçbir zaman kullanılmamıştır. Söz konusu mezhep, çok kısa bir süre içerisinde birbirine rakip birçok dallara bölünmüştür ve bugün hemen hemen hiçbir müntesibi kalmamıştır. Bu mezheplerden birisinin kurucusunun şair *Rabindranath Tagore*'nin dedesi olduğunu burada zikretmek ilginç olacaktır.

nı gerektirmektedir: Sözlük anlamıyla pontifex (başrahiplik) ‘köprü inşa eden / kuran’ kimsedir; Romalılar’a ait bir ünvan olarak köken itibarıyla bir şekilde ‘Masonik’ bir ünvandır. Ancak, sembolik olarak, aracılık görevini yerine getiren anlamını taşır; bu dünya ile yüksek âlemler arasındaki iletişimi kuran kişidir.⁴ Bu anlamda, ‘semavî köprü’ olarak gök kuşağı, ‘başrahipliğin’ (pontificat) tabîî bir sembolüdür. Öyle ki, bütün gelenekler hemen hemen tamamen aynı anlamları yüklemektedirler: Meselâ İbraniler’de, Tanrı ile halkı arasında varılan antlaşmanın (ahitleşme) teminatıdır; Çin’de Gök ile Yer’in birliğinin işaretidir; Yunanlılar’da, ‘tanrıların habercisi’ olan İris’i temsil etmektedir; hemen hemen her yerde, İskandinavlar’da olduğu gibi Persler’de ve Araplar’da, Orta Afrika’dan Kuzey Amerika’daki bazı halklara kadar gök kuşağı, hissedilebilir âlem (monde sensible) ile hissedilebilirüstü âlem (suprasensible) arasını birbirine bağlayan köprüdür.

Diğer yandan, rahiplik ve hükümdarlık güçlerinin birleşmesi Lâtinler’de Janus sembolizminin bir tezahürü ile temsil edilmekte idi. Bu sembolizm, oldukça girift ve birden fazla anlama sahiptir. Altın ve gümüş anahtarlar aynı ilişki çerçevesinde mütenasip olarak her iki inisyasyona tekabül etmekte idi.⁵ Hindu terminolojisi ile söyleyecek olursak, burada söz konusu olan Brahmanlar ile Kşatriyalar’ın takip ettikleri yol kastedilmektedir. Ancak, hiyerarşinin tepesinde ortak prensipte buluşulmaktadır. Öyle ki burası, her türlü tefrikin ötesinde, her ikisinin de kendilerine nispet edilen vasıfların kaynağıdır. Zira,

-
4. Aziz Bernard diyor ki: ‘Kelimenin etimolojik kökeninin de gösterdiği üzere Pontif, tanrı ile insan arasında bir bakıma bir köprüdür’ (*Tractatus de Moribus et Officio episcoporum*, III,9). Hindistan’da sadece Jaina’lar için kullanılan bir terim vardır ve Lâtince’deki *Pontifex* kelimesinin tam karşılığıdır: Tirthamkara. Kelime anlamı itibarıyla ‘bir ırmak geçidi veya bir geçit yapan kişi’ anlamına gelmektedir. Burada söz konusu olan geçit, kurtuluş yoludur (Mokşa). Tirthamkaralar, aynen *Yuhanna’nın Vahyi*’ndeki ihtiyarlar gibi sayıca yirmidört adettir ki, zaten bunlar da –yani ihtiyarlar- bir pontifikal topluluk oluşturmakta idiler.
 5. Diğer bir bakış açısına göre bu anahtarlardan biri ‘büyük sırlar’ anahtarı diğeri ise ‘küçük sırlar’ anahtarıdır. Janus’un bazı temsillerinde bu her iki güç ayrıca bir anahtar ve bir asa ile de temsil edilmiştir.

nerede uygulanırsa uygulansın her türlü haklı otoritenin kaynağıdır. Aynı şekilde, Agarttha'nın inisiyeleri birer *ativarna*'dır yani 'kastlar-ötesi'dirler.⁶

Orta Çağ'da, otoritenin birbirini tamamlayan her iki tarafının da bir arada bulunduğu bir ifade vardır ki burada hatırlatmaya değerdir: O dönemlerde sık sık 'Rahip Yahya'nın Hükümdarlığı'⁷ diye isimlendirilen gizemli bir ülkeden bahsedilmekte idi. O zamanlar, söz konusu merkezin 'dış örtüsünün' büyük çapta (doğru ya da yanlış bir isimlendirme ile) Nesturîler ve Sabîîlerce⁸ teşekkül ettiği bir dönemdir. Gerçekten de, Sabîîler kendilerine "Yahya'nın Mandaîleri" ismini vermekte idiler; yani 'Yahya'nın şakirtleri'. Burada başka bir noktaya daha dikkati çekmek isteriz: İlginçtir ki, dışa kapalı karakterdeki birçok Doğulu gruplar, meselâ İsmailîler veya 'Dağın İhtiyarı'nın şakirtlerinden Lübnan'daki Dürziler'e kadar hepsi de, batıdaki şövalye tarikatleri gibi, 'Kutsal Topraklar'ın Bekçileri' ünvanını taşımaktadırlar. Bundan sonra yapacağımız açıklamalar bunun ne anlama geldiğini daha da açık hâle getirecektir. Görünen o ki Saint-Yves, "Agarttha'nın

-
6. Bu konuda hemen şunu belirtelim ki, Orta Çağ batı dünyasındaki sosyal organizasyon ilke itibarıyla kastlar müessesesinin bir kopyasıdır: Kilise sınıfı Brahmanlar'a, asiller Kşatriyalar'a, üçüncü sınıflar (*tiers états*) Vayşiyalar'a ve serfler de Şudralar'a tekabül etmektedir.
 7. Saint Louis dönemindeki Carpin ve Rubruquis seyahatlerinde 'Rahip Jean'dan bahsedilmektedir. Meseleyi karmaşık kılan, kimilerine göre bu ismi taşıyan dört ayrı kişinin mevcudiyetidir: Tiber'te (ya da Pamir'de), Moğolistan'da, Hindistan'da ve Etyopya'da (zaten bu Etyopya kelimesinin anlamı oldukça belirsizdir). Ancak burada, aynı gücün ayrı ayrı dört temsilcisi de söz konusu olabilir. Bir rivayete göre Cengiz Han, Rahip Jean'ın hükümdarlığına saldırarak istemiş; ancak Rahip Jean, Cengiz Han'ın ordularını yıldırım göndererek püskürtmüştü. Nihayet, Müslümanların fetihlerinden itibaren Rahip Jean bir daha görünmemiş, ve zahiren Dalay-Lama olarak temsil edilmiştir.
 8. Orta Asya'da, özellikle de Türkistan bölgesinde, şövalyelerin haçlarının şekline tamamen benzeyen Nesturî haçları bulunmuştur ki, kimilerinin ortasında swastika resmi yer almaktadır. Ayrıca belirtilmesi gerekir ki, görünürde Lamaizm ile ilişkilerinin varlığı şüphe olmayan Nesturîler'in, İslâm'ın başlangıç dönemlerinde, her ne kadar gizemli olsa da, önemli faaliyetleri olmuştur. Diğer yandan Sabîîler ise, Bağdat halifeliği döneminde Arap dünyası üzerinde önemli etkileri olmuştur. Hatta bir rivayete göre, Pers ülkesindeki son yeni-Eflârucular onlara sığınmışlar.

Tapınakçıları”ndan bahsederken kendisinin bile tahmin edemeyeceği çok yerinde bir isim bulmuştur. Biraz önce kullandığımız ‘dış örtü’ ifadesine şaşırmamak için burada hemen ekleyelim ki, şövalye inisiyasyonunun özü itibarıyla bir Kşatriya inisiyasyonu olduğuna dikkat çekmek isteriz. Bu da, aşk sembolizminin neden bu kadar baskın bir rol oynadığını açıklamaktadır.⁹

Son tespitler bir yana, bir kimsenin hem rahip hem de hükümdar olması fikri, Batı’da çok yaygın olan bir fikir değildir. Oysa bu, bizzat Hristiyanlığın kökeninde çok çarpıcı bir şekilde ‘Hükümdar-Mecuslar’ (Roi-Mages) ile temsil edilmiştir. Orta Çağ’da bile (zahiren de olsa) güç (otorite) papalık ile imparatorluk arasında taksim edilmiş vaziyette idi.¹⁰ Böyle bir taksim, şayet yerinde bir ifade olarak görülecek olursa, yukarıda tamamlanmamış bir organizasyonun işareti olarak değerlendirilebilir. Zira, her iki gücün de kendisine bağlandığı ve onlardan önce gelen bir ilkenin olmadığını görmekteyiz. Demek ki, gerçek yüce güç bunlardan ayrı bir yerde olması gerekmektedir. Doğu’da, hiyerarşinin tepesinde böyle bir ayrımın vukuu, aksine, oldukça istisnaidir. Ancak, bazı Budist anlayışlarda buna benzer durumlarla karşılaşmaktadır. Burada, Budalık ile Şakravartilik ya da evrensel monarklık arasındaki uyumsuzluğa dikkati çekmek istedik. Zira rivayete göre, Şakya-Muni bir ara biri ile diğeri arasında seçim yapmak zorunda kalmıştı.¹¹

Burada, Budist bir kavram olmayan Şakravarti kavramının, Hindu geleneğine uygun olarak Manu’nun fonksiyonu ya da onun temsilcileri için kullanıldığını belirtmeliyiz. Kelime anlamıyla Şakravarti, ‘tekeri döndüren’ anlamına gelmektedir. Yani, her şeyin merkezinde yer almak suretiyle, bizzat kendisi katılmadan hareketi yönlendiren

-
9. Bu farklılığa *L’Esoterisme de Dante* adlı eserimizde daha önce değindik.
 10. Diğer yandan, eski Roma’da Imperator aynı zamanda Pontifex Maximus idi. Müslümanların hilâfet teorileri de -en azından bir ölçüde- her iki gücü kendisinde birleştirmektedir; aynı şey Uzak-Doğu’daki Wang kavramı için de geçerlidir (bkz. *La Grande Triade*, bölüm: XVII).
 11. Başka bir yerde Şakravarti kavramı ile Dante’deki imparatorluk fikri arasındaki benzerliğe dikkat çekmiştik. Bu noktada, *De Monarchia* adlı esere işaret etmek faydalı olacaktır.

ya da Aristo'nun ifadesini kullanacak olursak, 'hareket etmeyen hareket ettiricidir'.¹²

Biz özellikle şuna dikkati çekmek istiyoruz: Söz konusu olan merkez, bütün geleneklerin sembolik olarak 'Kutup' diye tanımlanmasında ittifak ettikleri sabit noktadır. Zira dünyanın rotası onun etrafında gerçekleşmektedir. Bu durum, genellikle bir teker ile temsil edilmektedir; bu, Keltler'de olduğu gibi Kildaniler'de ve Hindular'da da bu şekildedir.¹³ İşte, Uzak Doğu'dan Uzak Batı'ya kadar her yerde kullanılan ve gerçekte 'Kutup'un simgesi' olan svastika'nın gerçek anlamı da budur.¹⁴ Belki de Avrupa tarihinde ilk kez burada svastika'nın gerçek anlamı verilmiş olmaktadır. Çağdaş bilginler, bu sembolü en fantazi teorilerle boş yere açıklamaya çalıştılar. Onlardan birçoğu, sabit bir fikre kapılarak, bu ve başka birçok yerde bütünüyle 'güneş'e¹⁵ ait bir işaret görmek istediler. Oysa, her ne kadar bazen bunu temsil etmiş olsa da, bu sadece arızî ve çarpık bir şekilde olmuştur. Bazıları ise,

-
12. Bunla aynı anlama gelecek şekilde Çin geleneği 'değişmeyen orta' kavramını kullanmaktadır. Burada belirtilmesi gerekir ki, Masonik sembolizmine göre üstatlar 'Orta Oda'da toplanırlar.
 13. Tekerin Kelt sembolizmindeki yeri Orta Çağ'da aynen korunmuştur; bununla ilgili birçok örneğe Roma dönemi kiliselerinde bulmak mümkündür; ayrıca gotik yapılarda bulunan gül sembolizminin kendisi de bundan türemiş görünüyor zira teker ile amblem olarak kullanılan çiçekler arasında açık bir ilişki vardır, meselâ Batı'da gülün Doğu'da ise lotüsün varlığı gibi.
 14. Bu işaret Hristiyan Hermetizmine yabancı değildir. Loudun'deki eski Carmelâr'a ait manastırlarda ilginç sembollere rastladık. Muhtemelen bunlar 15.yüzyılın ikinci yarısına aittir. Bu semboller içerisinde swastika, diğer bir işaret olan XXX (şekil) ile, önemli bir yer işgal etmektedir. Bu vesileyle burada, Doğu'dan gelmiş olan Carmelâr'ın kendi tarikatlerinin kuruluşunu İlyâ'ya (Elie) ve Pitagoras'a dayandırdıklarını belirtmek yerinde olacaktır (meselâ, diğer yandan Masonluk da kendini aynı şekilde hem [hz.] Süleyman'a hem de Pitagoras'a dayandırmaktadır ki, bu da oldukça ilginç bir benzerlik olduğunu göstermektedir); diğer yandan bazıları, onların Tapınakçılar ve aynı zamanda Mercy din adamlarına çok yakın bir inisyasyona sahip olduklarını nakletmektedir. Bu Mercy Tarikatı'nın isminin İskoç Masonluğunda bir mertebe olarak geçtiği bilinmekte ki bu konuda *LEsoterisme de Dante*'de geniş açıklamalarda bulunduk.
 15. Aynı tespitler teker için de geçerlidir ki, biraz önce bunun gerçek anlamını açıklamıştık.

svastika'nın hareketin sembolü olduğunu söylemekle hakikate daha çok yaklaşmışlardır. Ancak, her ne kadar yanlış olsa da bu yorum eksiktir. Zira burada söz konusu olan sıradan bir hareket değildir. Aksine, hareket etmeyen bir eksen ya da bir merkez etrafında gerçekleşen bir harekettir söz konusu olan. Tekrar edecek olursak, söz konusu sembol ile doğrudan alâkalı olan asıl unsur, sabit olan noktadır.¹⁶

Biraz önce açıkladığımıza göre, 'Dünyanın Hükümdarı'nın özü itibarıyla emredici ve düzenleyici bir fonksiyonu olması gerektiğini anlayabiliriz (nitekim cümle içerisinde kullandığımız son kelimenin -*régulatrice*- *rex* ve *regere* kelimeleri ile aynı köke sahip olduğunu fark edebiliriz.) Bu fonksiyon, 'denge' veya 'uyum' kelimeleri ile özetlenebilir ki, bu Sanskritçe'deki *Dharma* kelimesine tekabül etmektedir.¹⁷ Bizim buradan anladığımız şey bunun, değişmeyen yüce İlke'nin zahir âlemdeki bir yansıması olduğudur. Yine aynı respitlerden, 'Dünyanın Hükümdarı'nın temel vasfının neden "adalet" ve "barış" olduğunu da anlamış oluyoruz; zira, her iki kavram da "insanın içinde bulunduğu âlem"de (*mânava-loka*) bu denge ve uyumun tezahür ettiği iki surettir.¹⁸ Burada önemli bir noktaya temas etmiş bulunuyoruz. Genel açılımları bir yana, birtakım kuruntuya kapılanlara hatırlatmak isteriz ki, Bay Ossendowski'nin eserinin son satırları burada belirtilenlerin âdetâ birer yankısıdır.

-
16. Burada sadece bir hatırlatma yapmak için, diğerlerinden çok daha fantezi içeren ve swastika'yı ateş yakmak için kullanılan ilkel bir aletin şeması olarak görenleri zikretmek isteriz. Her ne kadar bu sembolün, Agni'nin bir amblemi olması hasebiyle, bazen ateş ile alâkası olmuş olsa da bunun çok farklı gerekçeleri vardır.
 17. *Dbri* kökü, asıl itibarıyla istikrar fikrini ifade etmektedir. Aynı anlama sahip olan *dhru* şekli ise, Kutup Sanskritçesine ait bir isim olan Dhruva'nın köküdür. Kimileri, Yunanca'da meşe anlamına gelen *drus* kelimesini de buna dayandırmaktadır. Zaten Lâtince'de de bizzat *robur* kelimesi hem meşe ile güç hem de kararlılık anlamına gelmektedir. Druidler'de ise (belki bu isim dru-vid olarak okunmalıdır, yani güç ve bilgeliği birleştiren anlamında), aynı şekilde Dodone'da, meşe 'Dünya Ağacı'nı temsil etmektedir ki, kutupları birleştiren sabit milheri sembolize etmektedir.
 18. Burada, Adalet ve Barış'ın bir arada bulunduğu Kitab-ı Mukaddes metinlerini hatırlatmak gerekiyor: '*Justitia et Pax osculatae sunt*' (Mezmurlar, 84/11); '*Pax opus Justitiae*', vb.

‘ŞEKİNA’ VE ‘METATRON’

*a*nlayışları birtakım önyargılarla sınırlanmış olan bazı çekingen zihinler, bizzat ‘*Dünyanın Hükümdarı*’ ifadesinden tedirginlik duyular. Bu ifade ile İncil’de yer alan *Princeps hujus mundi* ile hemen bir alâka kurdular. Tabîî ki, böyle bir benzetme hem yanıltır hem de temelden yoksundur. Burada bu müşkili gidermek için hemen ifade edelim ki, bu ‘*Dünyanın Hükümdarı*’ ifadesi, İbranice’de ve Arapça’da, bizzat Tanrı için kullanılmaktadır.¹ Bu arada, bazı ilginç tespitler olabileceği için, burada İbranî Kabbalası’ndaki ‘semavî araçılar’ teorisine dikkat çekmek isteriz. Bu teorilerin zaten ele aldığımız bu araştırma ile doğrudan alâkaları vardır.

Söz konusu ‘semavî araçılar’, Şekina ile Metatron’dur. En geniş anlamıyla Şekina’nın, İlâhiliğin (Divinité) ‘gerçek huzûru’ anlamına

-
1. Zaten, ‘Dünya’ (le Monde) ile ‘bu dünya’ (ce monde) ifadeleri arasında çok büyük anlam farkı vardır. O kadar ki, bazı dillerde bunları tanımlamak için iki farklı kavram kullanılmaktadır: Meselâ Arapça’da ‘Dünya’ karşılığında *el-âlem* kelimesi kullanılırken, ‘bu dünya’ karşılığında *ed-dünya* kelimesi kullanılmaktadır.

geldiğini hemen belirtmeliyiz. Kitab-ı Mukaddes’de kullanıldığı yerlerde bu kelime, özellikle bir manevî merkezin tesisi ile alâkalı olarak geçtiğini unutmamak gerekir: Toplanma Çadırı’nın yapımı, Süleyman ve Zorobabel’in Tapınakları’nın inşasında olduğu gibi. Belli şartlar çerçevesinde yapımı gerçekleşmiş olan böyle bir merkez, elbette da-ima ‘Aydınlık’ (Nur / Lumière) ile temsil edilen ilâhî tezahürün tecelligâhı olmalı idi. Burada, Masonluğun hâlâ kullandığı ‘çok aydınlık ve çok düzenli’ ifadesinin kadim ruhban bilimine ait bir hatıra olduğu ve bunun sadece Yahudiler’e ait bir şey olmadığını belirtmek ilginç olacaktır. Bu konunun üzerine ileride tekrar döneriz. Burada, ‘manevî etkiler’ teorisi üzerinde durmak istemiyoruz (biz, İbranice bir kelime olan *barakôt*’un tercümesi için ‘kutsamalar’ yerine bu ifadeyi uygun görüyoruz. Arapça’daki *bereket* kelimesi ise bu kelimenin hâlâ gerçek anlamını taşımaktadır). Ancak, olayları sadece bu zaviyeden ele alacak olsak dahi, Bay Vulliaud’nun *La Kabbale juive* adlı eserinde naklettiği Elias Levita’nın sözünü açıklama imkânı olabilir: ‘Kabbala’nın üstatları, bu konuda çok büyük sırlara sahiptir.’

Şekina kendini çok değişik şekillerde dışa vurur. Bunlardan iki tanesi çok dikkati çekmektedir ki, biri içsel (batın) diğeri dışsaldır (zahir). Diğer yandan, Hristiyan geleneğinde bir cümle vardır ki, bu her iki tezahürü açıkça ortaya koymaktadır: ‘*Gloria in excelsis deo, et in terra Pax hominibus bonae voluntatis.*’ Burada kullanılan *Gloria* ve *Pax* kelimeleri, İlke’ye nispetle içsel tarafa işaret ederken, görünür âleme nispetle zahir yöne işaret etmektedirler. Bu sözleri bu şekilde anladığımızda, bunların neden Melekler (Malakim) tarafından ‘bizdeki’ ya da ‘bizlerle birlikteki Tanrı’nın (Emmanuel) doğumunu ilân etmek için kullandıkları hemen anlaşılabilir. Birinci özellik ile ilgili olarak, ilâhiyatçıların ‘ru’yet’in (vision béatifique) kendisi ile ve kendisinde gerçekleştiği ‘izzet nuru’nu (lumière de gloire) da hatırlatabiliriz. İkinci özellik ile ilgili olarak ise; biraz önce işaret edilen ‘Barış’a atıfta bulunulabilir ki, bu aynı zamanda batının anlamı itibarıyla bu dünyada (in terra) kurulmuş olan manevî merkezlerin temel vasıflarından biri olarak her yerde mevcuttur. Zaten, Arapça bir kavram olan ‘Sekine’, ki o aynı zamanda İbranice’deki *Şekina* ile aynıdır, ‘Büyük Barış’ olarak tercüme edilir. Bu ise, Gül-Haç’lardaki *Pax Profunda*’nın tam karşılığıdır. Buradan ise, onların ‘Kutsal Ruh’un Mabedi’

ile neyi kasdettikleri herhâlde açıklanmış olmaktadır. Aynı şekilde, İncil'in birçok yerinde geçmekte olan 'Barış'² ifadelerinin de kesin olarak ne anlama geldiği tam olarak yorumlanabilmektedir. Öyle ki, 'Şekina'ya ilişkin gizli gelenegın Mesih'in nuru ile birtakım alâkası olduğu' da anlaşılmaktadır böylece. Bay Vulliaud, bu son tasvirleri yaparken söylediği,³ bu gelenegın 'sadece Pardes'e giden yolun takipçilerine mahsus olduğunu' söylemesinin hiç gerekçesi yok mudur? Burada ki Pardes, ileride de göreçeğimiz üzere, yüce manevî merkez anlamına gelmektedir.

Bu, yine aynı konu ile alâkalı başka bir respirte bulunmayı gerektirmektedir: Bay Vulliaud, daha sonraki satırlarda 'Yubil'⁴ ile alâkalı bir sır'dan bahsetmektedir ki, bu da bir anlamda 'Barış' fikri ile alâkalıdır ve bu konu ile ilgili *Zohar*'daki (III, 52b) 'Eden'den çıkan nehir, İobel adını taşımaktadır' cümlesini ve *Yeremya*'daki (XVII, 8): 'ırmak kenarında köklerini salar' metnini aktarmaktadır. Buradan ise, 'Yubil'in merkezî fikrinin, her şeyin ilk hâline tekrar getirilmesidir.' Burada söz konusu olan şeyin, bütün geleneklerde var olan 'ilk hâle' geri dönüş olduğu aşikârdır. Bu konu üzerinde, *Dante'nin Ezoterizmi** adlı eserimizde durma fırsatımız olmuştu. Bizim, 'her şeyin ilk hâline geri dönmesi mesihî çağda olacaktır' derken ne kastettiğimizi, söz konusu çalışmamızı okuyanlar, bizim 'yeryüzü cenneti' ile 'Sema-vî Kudüs' arasındaki ilişkiler hakkında söylediklerimizi hatırlayacaklardır. Zaten, gerçekte bütün bunlarda söz konusu olan şey, çevrimsel tezahürdeki çeşitli evrelerde ifade edilen, bu dünyanın merkezi olan Pardes'tir. Bütün halkların geleneksel sembolizmi bunu, varlığın merkezi ve 'ilâhî mesken' olan (Hindu doktrininde Brahma-pura) kalp ile mukayese eder. Aynı şekilde, onun bir sureti olan Toplanma Çadırı bu nedenle İbranice'de *mişkan*, diğeri bir ifadeyle 'Tanrı'nın meskeni' adıyla anılmaktadır ki, bu kelime ile Şekina kelimesi aynı köktendir.

Diğeri bir bakış açısına göre Şekina, Sefirôt'un sentezidir. Sefirot ağacında 'sağdaki sütun', Rahmet tarafını temsil ederken; 'soldaki sü-

2. Zaten bizzat İncil'in kendisinde, burada kastedilen şeyin profan dünyanın anladığı manada bir barış olmadığı açıkça belirtilmiştir (Yuhanna, 14/27).
3. *La Kabbale Juive*, c.1, s.503.
4. Aynı eser, c.1, ss.506-507.

tun', Gazap⁵ yönünü temsil etmektedir. Bu her iki tezahürü Şekina'da da bulmaktayız. Hemen belirtelim ki, bu ifadeleri bir şekilde daha önceki açıklamalarla irtibatlandırmak için, Gazap'ın Adalet'le, Rahmet'in ise Barış'la bir alâkası kurulabilir.⁶ 'Şayet insan, günah işler ve Şekina'dan uzaklaşırsa, Gazap'a bağlı güçlerin (Sârim) hakimiyeti altına girer.'⁷ İşte o zaman Şekina, 'gazap eli' olarak isimlendirilir ki bu bize derhâl çok bilinen bir sembol olan 'adalet eli' ifadesini hatırlatmaktadır. Aksine, 'şayet insan Şekina'ya yaklaşırsa, kendisini azat eder', ve Şekina bu durumda Tanrı'nın 'sağ eli'dir, yani 'adalet eli' bu durumda 'kutsama eli' olur.⁸ Burada söz konusu olan, 'Adalet Evi'nin (Beyt-Din) sırlarıdır ki, bu da yüce manevî merkezin diğer bir ifadesidir.⁹ Burada herhâlde açıklamaya gerek kalmayacak şekilde anlaşılmaktadır ki, biraz önce belirtilen iki taraf, Hristiyanlık'taki 'Hesap günü' tasvirlerinde ifade edilen 'seçilmişler' ile 'lânetlenmişler'dir. Bunu aynı zamanda Pisagorcular'ın 'Y' harfi ile tasvir ettikleri iki yön ile; ya da, zahiri olarak ifade edilen Erdem ve Şer arasındaki Herkül mitosunu ile; ya da aynı şekilde, Lâtin'lerde Janus sembolizmi ile birlik-

5. Bununla mukayese edilebilir bir sembolizm de Orta Çağ'da kullanılan 'canlıların ve ölümlerin ağaçları' figüründe görülmektedir ki, bunun 'manevî nesil' fikri ile çok açık bir ilişkisi vardır. Burada hemen belirtelim ki, sefirotik ağaç aynı zamanda 'Hayat Ağacı' ile de aynı kabul edilmiştir.
6. Talmud'a göre Tanrı'nın iki makamı vardır. Bunlardan biri Adalet, diğeri ise Merhamet makamıdır. Bu iki makam, İslâm geleneğinde Arş ile Kürsü'ye tekabül etmektedir. İslâm geleneği ayrıca, doğrudan doğruya Allah'ın sıfatlarını yani ilâhî sıfatları 'celâl' ve 'cemal' sıfatları şeklinde ayırır ki bu da aynı düzleme ait bir ayırmadır.
7. *La Kabbale juive*, c.1, s.507.
8. Aziz Augustin'e ve diğer bazı Kilise Babaları'na göre, sağ el aynı anda hem Rahmeti hem de İyiliği temsil etmektedir; oysa sol el ise, özellikle de Tanrı ile ilgili olarak, Adalet'in sembolüdür. 'Adaletin eli', hükümdarlığın genellikle bilinen bir vasfıdır; 'takdis eli' ifadesi ise rahiplik otoritesinin bir işaretidir ki, bazen Mesih'in sembolü olarak da kullanılmıştır. -'takdis eli' tasviri Golualar'ın (gauloises) bazı paralarında rastlanmaktadır ki, bunlarda kısa dalları olan svastika figürüne rastlamak da mümkündür.
9. Bu merkez ya da onun suretinde meydana getirilmiş olan başka herhangi birisi, aynı anda hem bir mabet (Barış'a tekabül eden rahiplik yönü) hem de bir saray ya da mahkeme olarak (Adalet'e tekabül eden hükümdarlık yönü) tasvir edilebilir.

te kullanılan semavî ve yer altı (cehennem) kapıları şeklindeki iki kapı ile;¹⁰ veya, Hindular’da Ganêşa¹¹ sembolizmi ile irtibatlı olan aşağı inen ve yukarı çıkan çevrimsel iki devre ile mukayese edebiliriz. Sonuç itibarıyla, bütün bu açıklamalardan sonra, Stoacılar’dan Kant’a kadar yapılmış olan her türlü felsefî, ahlakî ve zahirî yorumları bir tarafa koyacak olursak; ‘sağ duyulu’ ya da ‘iyi niyet’ (*Pax hominibus bonae voluntatis*), ayrıca bizim biraz önce işaret ettiğimiz sembollere ilişkin daha başka bilgilere sahip olanlar, Noel bayramının kış gündönümüne rastlamasının boşuna olmadığını fark edeceklerdir) gibi ifadelerin gerçekte ne anlama geldikleri daha kolay anlaşılacaktır.

‘Kabbala, Şekina’ya kendisi ile aynı isimleri ve bu nedenle de aynı özellikleri taşıyan bir eş vermektedir’; tabiatıyla, Şekina’ya göre birçok farklı özelliği de vardır.¹² Onun adı Metatron’dur. Bu ismin sayısal değeri ‘Herşeye Gücü Yeten’ anlamındaki Şadday¹³ ile aynıdır (bu ismin, İbrahim’in Tanrı’sına ait olduğu söylenmektedir). Metatron kelimesinin etimolojisi kesin olarak bilinmemektedir. Bu konuda ileri sürülen çeşitli hipotezler arasında en ilginç olanlardan bir tanesi, bu ismi Kildanice’deki Mitra’dan türetmektedir ki bu ‘yağmur’ anlamına gelmektedir, ancak kök itibarıyla bir yönüyle ‘ışık’ (nur) kelimesi ile de bir ilişkisi vardır. Şayet durum böyle olsa dahi, Hindu ve Zerdüştlük’teki Mitra’ya benzemesi dolayısı ile Yahudiliğin yabancı doktrinlerden yaptığı bir alıntı sonucuna varmak için yeterli bir gerekçe sunmamaktadır. Zira, farklı gelenekler arasında var olan ilişkiler bu kadar zahirî bir şekilde ele almamak gerekir. Bunu, hemen hemen bütün geleneklerde ‘manevî etkiler’in Gök’ten Yer’e inmesinin sembolü olarak yağmura atfedilen rolün açıklamasında da hatırlatabiliriz. Konumuzla ilgili olarak, meselâ İbranî doktrin, ‘Hayat Ağacı’ndan çıkan bir ‘ışık (nur) damlası’ndan bahsetmektedir ki, bununla ölümlerin diri-

-
10. Burada söz konusu olan, genellikle Orta Çağ kiliselerinin cümle kapısında tasvir edilen ve aynı anlamı yansıtan burçlar kuşağı çevriminin iki yarısıdır.
 11. Burada tâdâd ettiğimiz sembollerin her biri uzun uzun ele alınmayı gerekli kılmaktadır; kim bilir, belki başka bir çalışmamızda bunu yaparız.
 12. *La Kabbale juive*, c.1, ss.497-498.
 13. Bu iki isimden her birinin, meydana getirildikleri İbranî harflerinin kıymetlerine göre, sayısal değeri 314’tür.

lişi gerçekleşecektir; ayrıca, bütün âlemlerle iletişime geçen semavî etkiyi temsil eden ‘çiğ akması’ olarak da yer almaktadır ki bu bize simyadaki ve gülhaçlılardaki sembolizmi hatırlatmaktadır.

‘Metatron kavramı, bekçi, efendi, resul, aracı anlamlarının tamamını içermektedir’; o, ‘hissedilir âlemdeki tecellilerin (théophanies) failidir’¹⁴ ve aynı zamanda ‘Âlemin Prensi’dir (Sâr ha-ôlam). Bu son ifadelerden de anlaşılacağı üzere, konumuzdan kesinlikle uzaklaşmış sayılmayız. Daha önce açıkladığımız geleneksel sembolizmi kullanacak olursak, şunu açıkça belirtebiliriz: Nasıl ki inisiyatik hiyerarşinin başkanı ‘Yeryüzü Kutbu’ ise, Metatron da ‘Semavî Kurup’tur. Bunun, diğerinde bir yansıması vardır, ve ‘Âlemin Mihveri’ uyarınca onunla doğrudan ilişki içerisindedir. ‘Onun adı Mikail’dır ki o, Tanrı’nın önünde yakılarak kurban edilen ve takdim edilen Baş Rahip’tir (Grand Prêtre). Yeryüzünde İsrailoğulları’nın yaptığı her şey, semavî âlemde meydana gelen olaylara uygun olarak gerçekleşmektedir. Bu dünyadaki Baş Rahip (Grand Pontife), Merhamet’in prensi olan Mikail’i sembolize eder... Kitab-ı Mukaddes’te Mikail’in rezahüründen bahsedildiği her cümlede, Şekina’nın izzeti söz konusu edilmektedir.’¹⁵ Burada İsrailoğulları ile ilgili söylenen şeylerin tamamı, gerçek sünî (orthodoxe) bir geleneğe sahip olan bütün halklar için de geçerlidir. Hatta öyle ki, ilk geleneğin temsilcileri buna daha çok lâyıktır, zira diğerleri ondan ayrılmışlardır ve ona göre daha alt düzeydedirler. Bunun, daha önce bahsettiğimiz, semavî âlemin sureti olan ‘Kutsal Toprak’ sembolizmi ile de alâkası vardır. Diğer yandan, yukarıda söylediklerimize ilâveten, Metatron’da sadece Merhabet özelliği yoktur; o, ayrıca Adalet vasfına da sahiptir. O, sadece ‘Büyük (Baş) Kahin’ (Kohen ha-gadol) değil, aynı zamanda ‘Büyük Hükümdar’dır (Sâr ha-gadol) ve ‘semavî milislerin başı’dır. Yani, onda hem hükümdarlık kudreti hem de ruhbanlık veya ‘aracılık’ fonksiyonuna tekabül eden pontifiklik ilkesi mevcuttur. Dikkat edilecek olursa, Melek yani ‘hükümdar’ kelimesi ile *Maleak* yani ‘melek’ veya ‘gönderilmiş’ kelimeleri, bir ve aynı kelimenin iki farklı şeklidir. Dahası, Malaki yani ‘benim gönderdiğim’ (burada kastedilen

14. *La Kabbale juive*, c.1, ss.492 ve 499.

15. Aynı eser, c.1, ss.500-501.

Tanrı’nın gönderdiği, veya ‘kendisinde Tanrı’nın olduğu melek’ yani *Maleak ha-Elohim*’dir) kelimesi, *Mikael* (Mikail) kelimesinin anagramıdır.¹⁶

Burada şunu da eklemek uygun olacaktır ki şayet Mikail, biraz önce gördüğümüz üzere Metatron ile aynı ise, bu durumda o tek bir vasfı temsil etmektedir. Aydınlık olan vasfın yanında, karanlık bir taraf da vardır ki, bu da Samael ile temsil edilmektedir ve onun için Sâr ha-ôlam da denmektedir. Şimdi, en başta yaptığımız tespitlere tekrar dönmüş oluyoruz. Gerçekten de, bu son zikrettiğimiz vasfı, yalnızca bu özellik, aşağı seviyedeki anlamda ‘bu dünyanın dehasıdır’, yani İncil’de bahsedilen *Princeps hujus mundi*’dir. Metatron’un bir gölgesi olarak onunla alâkaları, çift anlama sahip olarak aynı ismi kullanmayı meşrulaştırmaktadır. Bu, aynı zamanda neden apokaliptik bir sayı olan 666’nın, ‘Hayvan’ın sayısı’nın, bir şemsî sayı olduğunu da açıklamaktadır.¹⁷ Son olarak, Hippolyte’in dediği gibi¹⁸ ‘Mesih ve Decal’ın, her ikisinin de amblemi aslandır’ ki, bu da bir şemsî semboldür. Aynı tespit, yılan¹⁹ ve daha başka birçok sembol için de kullanılabilir. Kabbalistik bakış açısına göre, burada söz konusu olan Metatron’un birbirine zıt çift yüzüdür. Sembollerin çift yönü şeklinde genel olarak formüle edilebilecek teoriler üzerinde fazla duramayacağız. Sadece şunu belirtelim ki, nuranî vasfı ile zulmanî vasıfların birbirine karıştırılması açıkça ‘satanizm’dir. İşte, gerçekte bilmeden ve belki de sadece cehaletle bu karıştırmayı yapanlar (ki sadece bir özürdür, yok-

-
16. Bu son uyarı, akla ister istemez şu sözleri çağrıştırıyor: ‘Benedictus qui venit in nomine Domini’; bu sözler Mesih’e uyarlanmıştır, oysa Hermas’ın Çoban’ı (Pasteur) bunu özellikle Mikael’e ilginç bir şekilde uyarlamaktadır. Ancak bu son durum, Mesih ile Şekina arasındaki ilişkiyi kavrayanları pek şaşırtmamalıdır. Mesih aynı zamanda ‘Barış’ın Prensi’ olarak da adlandırılmıştır ki, o aynı zamanda ‘yaşayanların ve ölümlerin Yargıcısıdır’ da.
 17. Bu sayı, aynı zamanda Güneş’in şeytanı olan Sorath ismi ile de teşkil edilmiştir ki, bu yönüyle Mikail’in karşısıdır da. İleriki satırlarda bunun farklı bir anlamını daha göreceğiz.
 18. M. Vulliaud, *La Kabbale juive*, c.2, s.373’de nakledilmiştir.
 19. Bu karşıt durum aynı zamanda başındaki iki yılanlı asa (caducee) ile de tasvir edilmiştir. Hristiyan ikonografisinde, biri Mesih’i diğeri ise Şeytan’ı temsil eden çift başlı yılan olan anfisben’de (amphisbene) birleştirilmiştir.

sa bu yapıları meşrulaştırmaz), 'Âlemin Hükümdarı' isminde aşağı âleme ait (infernale) bir anlam bulduklarını sanmaktadırlar.²⁰

20. Ayrıca hemen belirtelim ki 'Dünya Küresi', imparatorluk gücü veya evrensel Hükümdarlığı temsil etmektedir ve genellikle Mesih'in eline yerleştirilmiştir. Bu da göstermektedir ki o, hem manevî otoritenin hem de maddî iktidarın bir amblemidir.

4

ÜÇ YÜCE İŞLEV

Saint-Yves'in dediğine göre, Agarttha'nın yüce başkanı Brahâtma ünvanını taşımaktadır (burada Brahmâtmâ yazmak daha doğru olurdu). Yani, 'ruhların Tanrı'nın Ruhu'ndaki desteği'. Onun iki yardımcısı, Mahâtma yani 'Evrensel Ruh'u temsil eden' ile Mahânga yani 'Kozmos'un maddî düzeninin tamamının sembolü'dür.¹ 'Ruh, nefis ve beden' şeklinde Batılı doktrinlerin temsil ettiği ve burada birbirini tamamlayıcı bir analogi ile makrokozmos ve mikrokozmos olarak uygulanan şey, hiyerarşik ayırmadır. Burada, Sanskritçe olan bu kavramların ilkeleri temsil ettikleri ve her ne kadar onları temsil etseler dahi kesinlikle insanlar için kullanılamayacağı özellikle belirtilmelidir. Bu durumda dahi, bu isimler belli bir fonksiyona işaret ederler yoksa şahıslara değil. Bay Ossendowski'ye göre, Mahâtma 'gelecekte vuku bulacak olayları bilmektedir', Mahânga ise 'bu olayların sebeplerini yönetmektedir'. Brahâtma ise, 'Tanrı ile yüz yüze konuşabilir'.² Öyle ki, onun (yani Brahâtma'nın) yeryüzü âlemi ile kendileri aracılığıyla yü-

1. Bay Ossendowski Brahytma, Mahytma ve Mahynga şeklinde yazmaktadır.

2. Yukarıda, Metatron'un 'Vechin (Yüzün) Meleği' olduğunu görmüştük.

ce İlke'ye³ ulaşılabilen yüksek varlık mertebeleri arasında iletişimin gerçekleştiği yerin tam merkezinde yer aldığı hatırlanacak olursa bunun ne demek olduğu daha kolay anlaşılacaktır. Zaten, şayet 'Âlemin Hükümdarı' ifadesi dar bir çerçevede ve sadece bu dünya ile sınırlı olarak anlaşılacak olursa, bu doğru bir anlama olmaz. Bazı nedenler göz önünde bulundurularak, Brahâtâmâ için 'Üç Dünyanın Efendisi' demek daha doğru olur.⁴ Zira, her gerçek hiyerarşide, en üst dereceye sahip olan aynı zamanda ve bu nedenle aşağı derecede olanların tamamına da sahiptir. Bu 'üç dünya' (Hindu geleneğinde bu Tribhuva-na'yı teşkil etmektedir), ileride de açıklayacağımız üzere, biraz önce zikrettiğimiz üç fonksiyona tekabül eden alanlardır.

Bay Ossendowski'nin dediğine göre, "Tapınak'tan çıktığında Âlemin Hükümdarı ilahî Nûr (Aydınlık) ile parlar". İbrânî Kutsal Kitabı da Sina Dağı'ndan inerken Musa ile ilgili aynı şeyi söylemektedir.⁵ Bu benzerlik ile ilgili şuna da işaret etmeliyiz ki, İslâm geleneği Musa'yı kendi zamanının 'Kutbu' olarak görmektedir. Zaten, Kabbala'nın da Musa'nın bizzat Metatron tarafından bilgilendirildiğini belirtmesi yine aynı nedenle değil midir? Burada, bizim dünyamızın esas manevî merkezi ile derece itibarıyla onun altında yer alan diğer alt manevî merkezler arasında bir ayrımın yapılması uygun olacaktır. Öyle ki, bu tali merkezler sadece belli gelenekler çerçevesinde ve özellikle de belli halklara intibak (adapte) edilerek onu temsil ederler. Bu nokta üzerinde fazla durmadan şunu belirtmeliyiz ki, Musa'daki 'kanun yapıcılık' (Arapça'da bu *resul*'dür) fonksiyonu, Manu

-
3. Uzak-Doğu geleneğine göre 'Değişmeyen Orta', 'Semanın Faaliyeti'nin tecelli ettiği noktadır.
 4. Böyle bir ifadeye şaşıracak olanlar için, acaba anahtarlar ile birlikte papalığın belli başlı işaretlerinden olan üç taçlı bir başlık olan *triregnum* üzerine hiç düşünüp düşünmediklerini sormak isteriz.
 5. Ayrıca, aydınlığının halk dayanamadığı için Musa'nın yüzünü bir örtü ile kapatmak zorunda kaldığı da nakledilmektedir (Çıkış, 24/29-35). Sembolik açıdan bu durum, kesret alemi için zahiri bir uyarılmanın gerekliliğine işaret etmektedir. Burada, 'vahyetmek' (reveler) kelimesinin çift anlamlı oluşunu da hatırlamış olalım. Öyle ki, hem 'örtüyü kaldırma' anlamına gelmektedir, hem de 'örtü ile gizlemek' anlamına gelmektedir. Sözün, ifade ettiği bir düşüncüyü hem tecelli ettirmesi hem de gizlemesi işte bu yüzdendir.

isminin ifade ettiği güce ait bir vekâletin varlığını gerekli kılmaktadır. Diğer yandan, Manu isminin içerdiği anlamlardan bir tanesi de, İlahî Işığ (Nûru) yansıtmadır.

Bir lama, Bay Ossendowski'ye hitaben diyor ki: 'Âlemin Hükümdarı', insanlığın geleceğini yönetenlerin tamamının zihinleri ile irtibat hâlinedir... O, onların niyetlerini ve fikirlerini bilir. Şayet bu fikirler Tanrı'nın hoşuna giderse, bu durumda Âlemin Hükümdarı kendi görünmeyen yardımıyla onların gerçekleşmesi için yardım eder; şayet Tanrı'ya hoş görünmezse, o zaman Hükümdar bunların gerçekleşmemesi yönünde etkiye bulunur. Bu güç Agharti'ye gizemli Om bilgisi sayesinde verilmiştir. Bu öyle bir kelimedir ki, bütün ibadetlerimize bununla başlarız.' Peşinden ise, az çok Om hecesine dair afakî birtakım bilgilere sahip kişilerce şaşkınlık yaratacak şu cümleler yer almaktadır: 'Om, eski bir azizin, Goroların ilkinin adıdır (Bay Ossendowski, guru kelimesi karşılığında goro yazmaktadır) ve o, üçyüzbin yıl önce yaşamıştır.' Tabii ki bu cümle, şayet şu tespiti hatırlamayacak olursak kesinlikle düşünilemeyecek bir durumdur: Bize göre, çok belli belirsiz bir şekilde dile getirilmiş olan bu çağ, mevcut Manu'dan çok daha eskilere dayanmaktadır. Diğer yandan, bizim ait olduğumuz Kalpa'nın (yani yedinci Vaivasvata) ilk Manusu olan Adi-Manu, aynı zamanda Svâyambhuva yani 'Svayambhû'dan çıkan' adını da taşımaktadır ki bu, 'kendi zatıyla kaim' ya da ezeli Logos anlamına gelmektedir. Oysa Logos'un kendisi ya da onun temsilcisi, Guruların ya da 'manevî üstatların' ilki olarak isimlendirilebilir. Gerçekten de Om, Logos'un bir adıdır.⁶

-
6. Bu isim, çok şaşırtıcı bir şekilde, eski Hristiyan sembolizminde de yer almaktadır ki, burada Mesih'i temsil için kullanılan işaretler arasında bir tanesinin daha sonraları Ave Maria'nın bir kısaltması olarak kullanıldığını fark ediyoruz; ve bu, önceleri, Kelâm'ın (Verbe) her şeyin başı ve sonu olduğu anlamındaki Yunan alfabesinin iki uç harfleri olan alfa ve omega'yı birleştirene eşit bir şey idi. Gerçekte, bundan daha da mükemmeldir zira, hem baş, hem orta, hem de son anlamına gelmektedir. Şu işaret (XXX), hakikaten AVM şeklinde ayrıştırılabilir. Yani, tek heceli Om kelimesini teşkil eden üç unsura tekabül eden Lâtin harflerine ayrıştırılabilir (Sanskritçe'de sesli bir harf olan 'o' harfi, 'a' ile 'u' harflerinin birleşiminden oluşmaktadır). Herbiri Mesih'in işaretleri olarak ele alındığında, buradaki Aum işareti ile svastika'nın benzer-

Diğer yandan Om kelimesi, daha önce bahsetmiş olduğumuz Brahâtma ile onun iki yardımcısının fonksiyonlarının hiyerarşik dağılımına ilişkin doğrudan doğruya bir anahtar sunmaktadır. Gerçekten de, Hindu geleneğine göre bu kutsal hecenin üç unsuru, biraz önce Tribhuvana'nın üç kavramına ilişkin atıfta bulunduğumuz 'üç âlem'i sembolize etmektedir: Yeryüzü (Bhû), Atmosfer (Bhuvas) ve Semâ / Gökyüzü (Svar). Yani diğer bir ifadeyle, cismanî tezahür âlemi, psişik ya da latif tezahür âlemi ve tezahür etmeyen esas (principl) âlem.⁷ Aşağıdan yukarıya doğru sıralayarak ifade edecek olursak; burada söz konusu olan, Mahânga, Mahâtma ve Brahatmâ alanlarıdır. Bunu, yukarıda bu ünvanlara ilişkin yaptığımız yorumlardan da kolayca anlayabiliriz. Bunlar, alanlar arasında var olan alt-üst ilişkisine işaret etmektedir ki bu da, Brahâtma'nın daha önce zikrettiğimiz 'üç âlemin efendisi' ismini almasını da doğrulamaktadır:⁸ 'Bu, herşeyin efendisi'dir, mutlak bilgi sahibidir (olayların tamamının sebeplerini anında fark etmektedir), içten yönetendir (dünyanın merkezindedir ve onu içinden yönetir, dünyanın hareketini yönlendirir,

liği, bulunduğumuz nokta itibarıyla bize oldukça anlamlı gelmektedir. Diğer yandan, burada aynı zamanda söz konusu aynı işaret, birbirinin zıddı şeklinde yerleştirilmiş üçgene de benzemektedir ki bu, bir yönüyle, 'Süleyman'ın mührü'ne tekabül etmektedir. Zira, şayet Süleyman'ın mührünü şu şekilde (XXX) tasvir eder ve ortadaki yatay çizgi simgenin genel anlamını belirlercesine yansıma hattını ya da 'suyun yüzeyi'ni temsil ederse; bu durumda, her iki işaretin de aynı sayıda çizgi taşıdıklarını ve sadece yerleştirilme yönüyle -birisinde yatay olan diğerinde dikey olmakta- bunların birbirinden ayrıldıklarını görürüz.

7. Bu 'üç âlem' kavramının daha geniş açıklaması için, daha önce kaleme aldığımız *L'Esoterisme de Dante* ile *L'Homme et son devenir selon le Vedanta* adlı eserlere göndermede bulunmamız icap edecek. Birinci eserde, özellikle gerçekten varlık mertebeleri olan bu âlemlerin birbirleriyle olan ilişkileri ve bunların inisiyasyon dereceleri üzerinde durduk. İkinci kitapta ise, *Mandukya Upanişad* metninin tamamen metafizik açıdan tam bir açıklamasını yaptık ki, burada söz konusu edilen sembolizm bütünüyle bu eserde açıklanmaktadır; öyle ki, bizim düşüncelerimizde olan şeylerin pratikte çok farklı uygulamaları olmaktadır.
8. Evrensel ilkeler düzeninde, Brahatma'nın işlevi İşvara'ya, Mahatma'nınkı Hiranyagarba'ya ve Mahanga'nınkı de Viraj'a nispet edilmektedir. Bunların söz konusu vasıfları, bu ilişkiden kolayca çıkarsanabilir.

ancak kendisi bu harekete katılmaz), kaynaktır (her türlü haklı gücün kaynağıdır), bütün varlıkların kökeni ve sonudur (Kanun'u temsilen bütün çevrimsel tezahürler anlamın'da).⁹ Diğer bir sembolizmden istifade ederek şunu da belirtebiliriz ki, Mahânga inisiyatik üçgenin tabanını temsil eder, Brahâtmâ ise tepesini temsil eder; ikisi arasında Mahâtmâ, bir bakıma aracı ilkeyi (kozmik canlılık, yani hermetiklerin *Anima Mundi* dediği şey) temsil etmektedir ki, onun faaliyeti 'ara âlemde' gerçekleşmektedir. Bütün bunlar, Saint-Yves'in *vattan* dediği ve bay Ossendowski'nin *vatanın* dediği kutsal alfabeğe tekabül eden işaretler tarafından açıkça tasvir edilmektedir. Ya da, aynı anlama gelen geometrik şekillerle tasvir edilmektedirler (düz çizgi, spiral ve nokta). Öyle ki, üç matralar da denilen Om tek hecesini meydana getiren unsurlar da esas itibarıyla bunlara tekabül etmektedir.

Kendimizi daha açık bir şekilde ifade edelim: Brahâtmâ, her iki gücün yani ruhbanlık ve hükümdarlık güçlerinin tamamına bölünmemiş vaziyetteki ilk haliyle sahiptir. Bu iki kuvvet, tezahür edebilmek için ikiye ayrılırlar: Mahâtmâ, ruhbanlık gücünü temsil ederken, Mahânga hükümdarlık gücünü temsil eder. Bu ayrım, Brahmanlar ve Kşatriyalar ayrımına tekabül etmektedir. Zaten, 'kastların üstünde olmaları' nedeniyle Mahâtmâ ve Mahânga ile Brahâtmâ'nın bizzat kendilerinde hem ruhbanlık hem de hükümdarlık vasıfları vardır. Burada ayrıca, bugüne kadar yeterli bir şekilde açıklanmamış olan ve oldukça önemli olan bir konuyu da belirtmeliyiz: Daha önceki satırlarda, kendilerinde her iki gücü de birleştiren İncil'deki Hükümdar-Mecuslara atıfta bulunulmuştu; şimdi, bu gizemli şahısların gerçekte sadece ve sadece Agarththa'nın üç başkanını temsil ettiklerini söylüyoruz.¹⁰ Mahânga olan, Mesih'e altın ikram eder ve onu bir 'Hükümdar' olarak selâmlar; Mahâtmâ olan, Mesih'e günlük takdim eder ve onu bir 'Rahip' olarak selâmlar; son olarak Brahâtmâ olan ise, Mesih'e mür

9. *Mandukya Upaniṣad*, şruti:6.

10. Saint-Yves açıkça söz konusu üç 'Hükümdar-Mecus'un Agarththa'dan geldiklerini belirtiyor ancak, bu konuda fazla açıklamada bulunmuyor. Kendilerine atfedilen isimler herhâlde çok uydurma, sadece içlerinden Melki-Or ismi, ki İbrance'de 'Aydınlığın Hükümdarı' anlamına gelmektedir, oldukça anlamlıdır.

takdim eder (bozulmayı önleyen bitki ve Amritâ'nın sûreti)¹¹ ve onu bir 'Peygamber' ya da mükemmel bir Manevî Üstat olarak selâmlar. İlk geleneğin sahih temsilcileri tarafından, doğan Mesih'e karşı her birinin kendi alanına tekabül eden âlemde gerçekleştirdikleri bu tebrik, aynı zamanda o geleneğe nispetle Hristiyanlığın mükemmel bir doğru yol (orthodoxie) olduğunun da bir işaretidir.

Tabiatıyla, Bay Ossendowski'den bu seviyede bir tespitle bulunması beklenemezdi. Ancak, şayet bazı şeyleri daha derinlemesine kavramış olsaydı, Agarttha'nın yüce üçlüsü ile yine kendisinin bahsettiği Lamaizm'deki üçlü arasında kesin bir analojinin olduğunu en azından fark edebilirdi: 'Buda'nın kutsiyetini (ya da saf manevîyatını) tahakkuk ettiren' Dalay Lama; 'Buda'nın bilgisini tahakkuk ettiren' olarak Tashi-Lama (ki bu bilgi, sanıldığı gibi 'sihir' değil 'meleklerin sağladığı' (théurgique) bir bilgi); ve 'Buda'nın maddî ve savaş gücünü temsil eden' Bogdo-Han'dır. Bu da aynen 'üç âlem' tasnifine benzemektedir. Bu benzetmeyi o kadar kolayca yapabileceğini kendisine yapılan şu benzetmeden de anlayabiliriz: 'Agharti'nin başkenti, mabetler ve manastırlar ile kaplı bir dağın tepesinde yer alan Dalay Lama'nın sarayı Potala'nın olduğu Lhassa'yı andırmaktadır.' Olayları bu şekilde aktarmak zaten yanlıştır, zira var olan ilişkileri altüst etmektedir. Zira, gerçekte ifade edebildiğimiz suretten yola çıkarak prototipten bahsedebiliriz, yoksa aksi bir yöntemle değil. Öyle ki, Lamaizm'in merkezi ancak gerçek 'Âlemin Merkezi'nin bir suretinden başka bir şey olamaz. Ancak, bu tarzdaki bütün merkezler, bulundukları mevkiye nispetle birtakım ortak topografik özellikler taşırlar. Zira bu farklılıklar, yadsınamayacak bir sembolik anlama sahiptirler ve dahası, bunların her biri 'manevî etkileşimler'in kendilerine nispetle etkin oldukları kanunlarla da irtibat hâlinde olmalıdırlar. Burada tamamıyla 'kutsal coğrafya' adını verebileceğimiz geleneksel bilim ile alâkalı konular söz konusudur.

-
11. Ölümsüzlük içeceği ya da gıdası olarak Hindular'daki Amrita ya da Yunanlılar'daki Ambruaz (her iki kelime de etimolojik olarak aynıdır), aynı şekilde Vedalar'da Soma ve Mazdekler'de Haoma olarak temsil edilmekte idi. Zamk ağaçları veya bozulmayan reçinelerin, sembolizmde önemli rolleri vardır. Özellikle bunlar, bazen Mesih'in amblemleri olarak kullanılmışlardır.

Ayrıca, bir o kadar ilginç olan başka bir benzerlik daha vardır: Saint-Yves, birtakım sembolik sayılarla ilişkili olan inisiyatik hiyerarşinin çeşitli derecelerini veya halkalarını tasvir ederken, zamanın taksimine de nispet ederek, sözlerini şu şekilde tamamlar: ‘Gizemli merkeze en yakın olan ve en yüksekte yer alan halka, yüce inisiyasyonu temsil eden ve zodyak (burçlar kuşağı) alanına tekabül eden oniki unsurdan müteşekkildir.’ Bu oluşum, oniki büyük Namshamlar’dan (ya da Nemohanlar) müteşekkil Dalay Lama’nın ‘gevrimsel konseyi’ olarak adlandırılarda da aynı şekilde mevcuttur. Bunu aynı şekilde, birtakım Batılı geleneklerde dahi bulmaktayız ki ‘Yuvarlak Masanın Şövalyeleri’ ile ilgili olan buna bir örnektir. Biz buna ayrıca şunu da eklemeliyiz ki, Agarttha’nın iç halkasının oniki üyesi, kozmik düzen göz önünde bulundurulduğunda, sadece Zodyak’ın oniki simgesini temsil etmemektedirler. Bunlar aynı zamanda (burada ‘daha çok’ ifadesini de kullanmak isteriz, mamafih her iki yorum da birbirini dışta bırakmamaktadır), Güneş’in çeşitli suretleri olan oniki Adityalar’ı da temsil etmektedirler ki, bunların da aynı zodyak işaretleri ile alâkası vardır.¹² Meselâ, nasıl ki Manu Vaivasvata ‘Güneş’in oğlu’ diye isimlendiriliyorsa, aynı şekilde ‘Dünyanın Hükümdarı’nın’ amblemleri arasında Güneş de yer almaktadır.¹³

-
12. Rivayete göre, Adityalar (Aditi’den yani ‘Görünmeyen’den türetilmiştir) oniki olmadan önce yedi adetteler ve o zamanları başkanları Varuna idi. Oniki Adityalar şunlardır: Dhatri, Mitra, Aryaman, Rudra, Varuna, Surya, Bhaga, Vivasvat, Puşan, Savitri, Tvaştri, Vişnu. Bunlar, görünmeyen ve bir tek öze sahip olanın çeşitli tecellileridir. Ayrıca, bu oniki Güneş’in çevrim bittiğinde aynı anda tezahür edecekleri de nakledilmektedir ki, bu durumda aslı ve ilk ortak tabiatlarına geri dönmüş olacaklardır. Yunanlılar’da, Olympus’un oniki büyük tanrısı aynı zamanda Burçlar Kuşağı’nın oniki sembolü ile irtibat hâlinindedir.
 13. Bizim burada atıfta bulunduğumuz sembol, Mesih’e Sol Justitiae ünvanını veren katolik ayınındeki ile aynıdır. Kelâm (Verbe), gerçekten de ‘manevi Güneş’tir, yani hakikaten ‘Âlemin Merkezi’dir. Ayrıca, Sol Justitiae ifadesi doğrudan doğruya Melki-Sedek’in vasıflarına atıfta bulunmaktadır. Burada ayrıca, güneş hayvanı olan aslanın, Antik ve Orta Çağ’da aynı anda hem adalet hem de kudret amblemi olduğuna dikkat çekmek gerekmektedir. Burçlar Kuşağı’nda aslan, bizzat Güneş’in evidir. –Güneş’in oniki ışını, oniki Adityalar’ı temsil ettiği kabul edilebilir. Başka bir bakış açısına göre, şa-

Buradan çıkarılan sonuçlardan ilki, hemen hemen bütün ülkelerdeki gizli ya da ulaşılması güç olan manevî merkezler ile ilgili yapılan tasvirler arasında birbirine çok yakın ilişkilerin gerçekten mevcut olduğudur. Verilebilecek en makul açıklama, şayet bu tasvirler farklı merkezler ile alâkalı iseler -ki bunun çeşitli durumlarda olduğu vakidir-, bunlar tek ve yüce bir merkezden kaynaklanmaktadır. Zaten, bütün farklı gelenekler sonuç itibarıyla ilk büyük geleneğin birer uyarlamasından (adaptation) başka bir şey değildir.

yer Güneş Mesih'i temsil ediyorsa, oniki ışın da oniki Havarî'ye tekabül etmektedir (apostolos kelimesi 'gönderilmiş' anlamına gelmektedir ve ışınlar da Güneş tarafından 'gönderilmekte'dir). Zaten, Havariler'in oniki sayısında, birçok noktanın dışında, özellikle Hristiyanlığın ilk gelenekle olan tam bir uyumu görülebilir.

GRAAL SEMBOLİZMİ

biraz önce, “Yuvarlak Masa Şövalyeleri”ne atıfta bulunmuştuk. Burada, “Graal’ın aranması’nın ne anlama geldiğinin üzerinde durmak pek de yararsız sayılmayacaktır. Bu arama, Kelt kökenli efsanelerde temel unsur olarak takdim edilmektedir. Bütün geleneklerde, bir şekilde, belli bir dönemden sonra ortadan kaybolmuş ya da gizlenmiş olan bir şeyden bahsedilmektedir: meselâ Hindular’da Soma, Persler’de ise Haoma’dır ki, bu ‘ölümsüzlük iksiridir’ ve Graal ile çok yakın ilişkisi vardır. Zira bu da, rivayet edildiğine göre, Mesih’in kanını içeren kutsal bir vazodur ve aynı şekilde o da ‘ölümsüzlük iksiri’dir. Başka yerlerde bu sembolizm daha farklıdır: Meselâ Yahudiler’de kaybolan şey, yüce ilâhî ismin telaffuzudur.¹ Ancak temel dü-

-
1. Bu meyanda, Masonluğun ‘kaybolan Söz’ünü de hatırlatmak isteriz ki, aynı şekilde bu da gerçek inisiyasyonun sırlarını sembolize etmektedir. Demek ki, ‘kaybolan Söz’ün aranması’ teması aslında ‘Graal’ın aranması’nın başka bir formudur. Bu da, tarihçi Henri Martin’in ‘Aziz Graal’ın Massenie’si ile Masonluk arasında kurduğu bağlantıyı doğrulamaktadır (bkz. *LEsoterisme de dante*, 1957, ss.35-36); burada yapmış olduğumuz açıklamalar, Graal sem-

şünce her zaman aynıdır, ve bunun tam olarak neye tekabül ettiğini ileride açıklayacağız.

Rivayet edildiğine göre Kursal-Graal, son akşam yemeğinde kullanılan ve daha sonra Romalı yüzbaşı Longin'in attığı mızrakla Mesih'in göğsünde açılan yaradan akan kanı Arimathieli Joseph'in içine topladığı kasedir.² Bu kase, efsaneye göre, bizzat Arimathieli Joseph ile Nicodeme tarafından³ Büyük Britanya'ya nakledilmiştir. Burada, Kelt geleneği ile Hristiyan geleneği arasında kurulan ilişkiye işaret edildiğine dikkat etmek lâzım. Gerçekten de kase, antik geleneklerin birçoğunda önemli bir rol oynamaktadır ki, herhâlde Keltler'de de durum aynı idi. Hatta burada hemen belirtilmelidir ki, bazen bu bir mızrağa da nispet edilmektedir. Bu her iki sembol de bu durumda birbirini tamamlayıcı bir özelliğe sahiptir denebilir. Ancak burada buna değinmek, bizim üzerinde durduğumuz konumuzdan uzaklaşmamıza neden olur.⁴

Graal'in gerçek anlamını en açık biçimde gösteren şey belki de, onun kökeni ile ilgili rivayet edilen şeylerdir: Rivayete göre bu kase, Şeytan'ın (Lucifer) kovulması esnasında alnından düşen bir zümrütten melekler tarafından yontulmuştur.⁵ Bu zümrüt bize çok açık bir şekilde, Hindu sembolizmindeki (ki Budizm'e de buradan geçmiştir) *urna*'yı hatırlatmaktadır ki, genellikle Şiva'nın üçüncü gözü olarak

bolizmi ile diğer bütün inisyatik kurumların 'ortak merkezi' arasında var olan yakın ilişki hakkında belirttiklerimizi anlamayı sağlayacaktır.

2. Bu Longin ismi, Yunanca'sı *logke* (lonke diye telaffuz edilir) olan bizzat *lan-ce* (mızrak) kelimesine çok yakın bir kelimedir, zaten Lâtince'deki *lancea* da aynı köke sahiptir.
3. Buradaki iki şahıstan birisi Hükümdarlık diğeri rahiplik gücünü temsil etmektedir. 'Yuvarlak Masa'nın tesisinde Arthur ile Merlin arasında da aynı durum söz konusudur.
4. Burada sadece, mızrak sembolizminin genellikle 'Âlemin Mihveri' ile irtibat hâlinde olduğunu belirtmek isteriz. Buna göre, mızraktan damlayan kan ile 'Hayat Ağacı'ndan çıkan damlanın aynı anlamı vardır. Zaten bütün geleneklerin, hayatın ilkesinin kana dayandığını açıklamada görüş birliği içerisinde olduklarını bilmekteyiz.
5. Kimileri, İblis'in (Lucifer) tacından düşen bir zümrüt olduğunu belirtirler. Ancak burada, İblis'in düşmeden (kovulmadan) önce 'Taş Meleği' oluşu ile bir karıştırma söz konusudur (yani, ilk Sefira olan Keter'in); İbranice'de *hakatriel* denmektedir ki, bu ismin sayısal değeri 666'dır.

yer almaktadır ve ‘ezelîlik hissi’ diyebileceğimiz şeyi temsil etmektedir. Bu konuyu başka bir yerde detaylı olarak açıklamıştık.⁶ Daha sonra, Graal’ın yeryüzü cennetinde Adem’e teslim edildiği; ancak kovulması esnasında onun da onu kaybettiği, zira Eden’den kovulduğunda onu beraberinde götüremediği nakledilir ki bu, biraz önce belirttiğimiz anlam ile çok daha açıklığa kavuşmaktadır. Gerçekten de, merkezinin uzaklaştırılmış olan insan, artık zamanın hüküm sürdüğü bir alana hapsedilmiştir. Artık bir daha, her şeyin ezeli görünümüyle teması edildiği yegane noktaya tekrar ulaşamayacaktır. Diğer bir ifadeyle, ‘ezeliyet hissine’ sahip olmak, yukarıda da belirttiğimiz üzere, bütün geleneklerin ortaklaşa isimlendirdikleri ‘ilk durum’la (état primordial) ilintilidir. Bunun yeniden tesisi ise, gerçek inisiyasyonun ilk safhasını teşkil eder ki bu, ‘insan üstü’ (supra-humains)⁷ mertebelerin gerçek fethinin öncelikli şartıdır. Yeryüzü Cenneti, zaten açıkça ‘Âlemin Merkezi’ni temsil etmektedir. Bundan sonraki sayfalarda cennetin gerçek anlamı ile ilgili söyleyeceklerimiz, bunu daha da iyi anlamamızı sağlayacaktır.

Şu açıklamalar daha da gizemli ifadeler içermekte: Şit (Seth), yeryüzü cennetine girmeyi elde ediyor ve böylece yeniden o kıymetli vazoyu buluyor. Oysa Şit ismi, temel ve istikrar fikirlerini ifade etmektedir. Yani, burada bir şekilde, insanın düşüşüyle yok edilmiş olan ilk düzenin (ordre primordial) tekrar kurulduğuna işaret edilmektedir.⁸ Böylece, Şit ve ondan sonra Graal’a sahip olanların, ona sahip olmakla birlikte kaybolmuş olan cennetin yerine geçecek ve bir bakıma onun bir sureti olacak bir manevî merkez kurabilmişlerdir. Bu durumda, Graal’a sahip olmak, ilk geleneğin bütünüyle bir manevî merkez-

6. *L'Homme et son devenir selon le Vedanta*, s.150.

7. Bu ‘ilk durum’ ya da ‘cennet hali’ne dair bkz.: *L'Esoterisme de Dante*, 1957, ss.46-48 ve 68-70; *L'Homme et son devenir selon le Vedanta*, s.182.

8. Rivayete göre, Set tam kırk yıl yeryüzü cennetinde kalmış. Bu 40 sayısının aynı zamanda ‘barışma’ veya ‘ilkeye dönüş’ anlamı da vardır. Bu sayı ile ölçülen zaman dilimlerine genellikle Yahudi-Hristiyan geleneğinde rastlanmaktadır: Meselâ, kırk gün süren tufanı, İsrailoğulları’nın kırk yıllık çöl hayatı, Musa’nın [a.s.] Sina Dağı’nda geçirdiği kırk gün, Mesih’in tuttuğu kırk günlük orucu (Karem kelimesi tabii olarak aynı anlama gelmektedir); buna benzer başka örnekler daha bulabiliriz.

de bulundurulmasını temsil etmektedir. Zaten efsane, Graal'ın Mesih dönemine kadar nerede ve kim tarafından korunduğu bilgisini aktarmamaktadır. Ancak, kendisine atfedilen Kelt kökenliliği, Druidler'in de bundan bir paya sahip olduklarına işaret etmektedir ki, böylece onların da ilk geleneğin düzenli koruyucuları arasında sayılacakları gerektiğine işaret etmektedir.

Graal'm ya da onun muadili sembollerden bir tanesinin kaybolması, aslında bütün içerdikleri ile birlikte geleneğin kaybolması anlamına gelmektedir. Doğrusu, gerçekte bu gelenek, kaybolmaktan çok gizlenmiş vaziyettir. Ya da kaybolması, ancak bazı tali merkezler için söz konusudur ki, bu da onların yüce merkez ile olan doğrudan irtibatlarını koparmaları sonucu meydana gelir. Bu yüce merkez ise, da-ima geleneği olduğu gibi korur, ve dış âlemde meydana gelen değişimlerden etkilenmez. Saint Augustin dahil bazı Kilise Babaları'nın da belirttiikleri gibi tufan, 'İdris'in (Henoch) ikametgâhı ve Azizlerin Toprağı' olan,⁹ 'tepesi ay küresine değen' yani değişim alanının (yani 'ay-altı âlemi' denilen yerin) ötesinde olan ve dünya ile semavât'ın iletişim noktasında bulunan yeryüzü cenneti'ni etkilememiştir.¹⁰ Ancak, nasıl ki yeryüzü cenneti ulaşılamaz oldu ise, temelde aynı şey olan yüce merkez de belli bir dönem boyunca zahiren kendini göstermeyebilir. İşte o zaman, geleneğin bütün insanlık için kaybolduğundan bahsedilir. Zira o, ancak çok itina ile kapatılmış olan bazı merkezlerde korunmuştur. Bu nedenle de insanlar, ilk durumda olanın aksine bilinçli ve etkin olarak ona katılmazlar.¹¹ Günümüz çağının durumu da tam ola-

9. 'Ve Hanok Allah ile yürüdü; ve gözden kayboldu; çünkü onu Allah aldı' (Tekvin, 5/24). Bu durumda, yeryüzü cennetine nakledilmiş olmalı; zaten Tostar ve Carejan gibi ilahiyatçılar da bu şekilde düşünmektedirler. 'Azizler Toprağı' veya 'Yaşayanlar Toprağı' ile ilgili olarak ileride yapılacak olan açıklamalara bkz.

10. Bu, yeryüzü cennetini Araf dağının tepesine yerleştiren Dante'nin uygulamış olduğu sembolizmle uyusmaktadır ki, bu durum bütün geleneklerde var olan 'kutup dağı' ile ayniyet arz etmektedir.

11. Hindu geleneği, başlangıçta adı Hamsa olan sadece bir tek kastın olduğunu nakletmektedir. Bu, bütün insanların, hâlen var olan dörtlü kast sisteminin ötesinde, söz konusu isim ile tayin edilen manevî dereceye normal olarak ve kendiliğinden sahip olduklarına işaret etmektedir.

rak budur, ve bu durumun başlangıç tarihi mevcut ‘profan’ ve sıradan ulaşılabilen tarihin çok ötesindedir. Demek ki, geleneğin kaybolması, bazı durumlarda bu genel anlamıyla anlaşılabilir, veya belli bir halk ya da medeniyetin geleceğini az çok gizli bir şekilde yönlendiren manevî merkezin kararması şeklinde de anlaşılabilir. Buna göre, söz konusu duruma işaret eden herhangi bir sembolizm ile karşılaşıldığında, bu iki yorumdan hangisi ile yorumlanması gerektiği incelenmelidir.

Bu söylediklerimizden hareketle, Graal’ın birbiri ile çok sıkı bağlantılı olan iki şeyi temsil ettiği sonucu çıkabilir: ‘İlk geleneğe’ bütünüyle sahip olan ve bu sahip olununun gerekli kıldığı etkin bilgiye sahip olma mertebesine ulaşan ile, gerçekte bu haliyle ‘ilk hâlin’ tamamıyla yeniden bütünleşmedir. Bizzat Graal kelimesinin içerdiği çifte anlamın, bu iki şey ile, yani ‘ilk hâl’ ve ‘ilk gelenek’ ile ilişkisi vardır. Zira, ilk bakışta fark edilemeyecek kadar çok daha derin varlık sebepleri olan ve sembolizmde inkâr edilemez bir rol oynayan bu iki kavramdan biriyle Graal, aynı anda hem bir kase (grasale) hem de bir kırap (gradale veya graduale) olmaktadır. Bu ikinci anlam, açıkça geleneğe işaret etmektedir, oysa ilk anlam daha çok doğrudan kendi durumu ile alâkalıdır.¹²

Her ne kadar herbirinin sembolik bir değeri olsa da, burada ne Aziz Graal efsanesinin ne de ‘Yuvarlak Masa Şövalyeleri’nin hikâyeleri ve onların keşiflerinin alt detaylarına girme niyetimiz var. Sadece şunu belirtmek isteriz ki, Merlen’in plânları çerçevesinde Hükümdar Arthur tarafından kurulan ‘Yuvarlak Masa’nın varlık nedeni, Şövalyeler’den birinin Gral’i ele geçirebilmesi ve Büyük Britanya’dan Armorique’e getirmesi hâlinde Graal’i kabul etmeye matuftur.¹³ Bu masa, hâlâ çok eski bir semboldür, ve geleneği koruyan manevî merkezler ile daima irtibatlı olan sembollerden bir tanesidir. Masanın yuvarlak

12. Aziz Graal efsanesinin bazı versiyonlarında, her iki anlam da birlikte bulunmaktadır; zira bu durumda kırap, Mesih’in veya bir meleğin bizzat kupanın üzerine çizdiği şey olmaktadır. Burada, ‘Hayat Kitabı’ ile apokaliptiğe ait sembolizmin birtakım unsurları arasında kolay benzerlikler kurmak mümkün olmaktadır.

13. Arthur isminin çok ilginç anlamı vardır ki, doğrudan ‘kutup’ sembolizmi ile irtibatlıdır; belki bu konuyu başka bir vesile ile açıklarız.

şeklinin, etrafında daima oniki kişinin hazır bulunması nedeniyle zodyak çevrimi ile şeklen bir bağlantısı vardır. Daha önce de bahsettiğimiz gibi bu özellik, söz konusu bütün merkezlerin teşkilinde mevcuttur.¹⁴

Graal efsanesi ile ilişkili başka bir sembol daha vardır, ve üzerinde durulmayı hak etmektedir: Bu, Montsalvat'tır (sözlük anlamıyla 'Selâmet Tepesi' anlamına gelmektedir). Montsalvat'ın tepesi 'hiçbir ölümlünün ulaşamadığı uzak kıyılarda' yer almaktadır, ve ayrıca, kimsenin ulaşamadığı bir bölgede, arkasından güneşin yükseldiği ve denizin tam ortasında yer alarak temsil edilmektedir. O, aynı zamanda hem 'kutsal ada' hem de 'kutup dağı'dır. Bu her iki sembol de birbirinin aynıdır ve bu konuda tekrar ileriki sayfalarda açıklamalarda bulunacağız. Burası, tabiatıyla yeryüzü cenneti ile aynı olan 'Ölümsüzlük Âlemi'dir.¹⁵

Tekrar Graal'ın kendisine gelecek olursak, onun ilk anlamının temelde kutsal kasenin karşılaşıldığı her yerde genellikle sahip olduğu anlamın aynısı olduğunu; aynı şekilde, yukarıda işaret ettiğimiz Doğu'daki Vedik Soma'yı veya Mazdeizmdeki Haoma'yı yani gerekli şartları taşıyanlarda 'ezelîlik hissini' tekrar kazandıran 'ölümsüzlük iksirini' içeren kurban kadehi ile aynı anlama sahip olduğunu fark etmek çok kolaydır. Bu konudan ayrılmaksızın, kupa ve onun içerdiği şey ile ilgili sembolizm üzerinde fazla duramayacağız. Bu konunun derli toplu işlenebilmesi, özel bir araştırmayı gerektirmektedir. Ancak, biraz önce yaptığımız açıklamalar, şimdi ele alacağımız konunun işlenmesinde çok önemli birtakım tespitler yapılabilmesini sağlayacaktır.

14. 'Yuvarlak Masa Şövalyeleri', bazen elli kişi olmaktadır (İbraniler'de bu sayı, Yübil'e tekabül etmektedir ki, aynı zamanda 'Kutsal ruh'un hükümlanlığı' ile de alakası vardır). Ancak, bu durumda dahi, içlerinde önemli rol oynayan daima oniki kişi olmuştur. Burada, Orta Çağ kahramanlık masallarından bazılarında Charlemagne'in oniki danışmanından bahsedildiğini hatırlatmış olalım.

15. Monsalvat ile Meru arasındaki benzerlik Hindular tarafından bize bildirilmiştir; batı efsanelerinden Graal'ın anlamını yakından araştırmaya bizi iten neden de budur.

*d*oğu geleneklerindeki rivayetlere göre belli bir dönemde Soma bilinemez olmuş, ve bu yüzden kurban ayinlerinde onun yerine geçecek başka bir içecek kullanılması icap etmiştir ki bu, ilk Soma’nın ancak bir sureti mesabesindedir.¹ Bu görev, genellikle şarap tarafından yerine getirilmiştir. Grekler’deki Dionisos efsanesinin büyük bir kısmını da bu teşkil etmektedir.² Oysa şarap, çoğu kez gerçek inisiyatik geleneği temsil ettiği kabul edilmiştir: İbranice’de “*yayin*”, ‘şarap’

-
1. Persler’in geleneğine göre, iki tür Haoma olmuştur: Sadece ‘kutsal dağda’ toplanabilen beyaz haoma ki buna Elborj adı verilmektedir; diğeri ise, İranlılar’ın ataları ilk yerleşim yerlerinin terk ettikten sonra birincinin yerini alan sarı haomadır ki, sonraları bu da kabul edilmiştir. Burada söz konusu olan, manevî karanlığın peş peşe gelen safhalarıdır ki bu, insanlığın çeşitli çevrimsel asırları boyunca yükselerek geçekleşmektedir.
 2. Dionisos veya Bakkus’un çeşitli tezahürlere tekabül eden birçok isimleri vardır. Bu tezahürlerden en azından birinde gelenek, onu Hindistan’dan getirmektedir. Meselâ, Zeus’un kalçasından doğduğuna ilişkin rivayet, ilginç bir kelime asimilasyonu arz etmektedir: Yunanca bir kelime olan meros yani ‘kalça’, ‘kutup dağı’ anlamındaki Meru kelimesi yerine kullanılmıştır ki, sesleri itibarıyla de hemen hemen birbirilerinin aynıdır.

ve “sod” yani “sır” kelimeleri, aynı sayısal değere sahip olmaları nedeniyle birbiri yerine kullanılmıştır.³ Süfîlerde ise şarap, ezoterik bilgiyi, herkes için uygun olmayıp sadece seçkin bir zümreye has olan doktrini, temsil için kullanılmaktadır. Öyle ki, şarap içen herkese ceza uygulanır. Buradan çıkan sonuç odur ki, bir ayinde şarabın kullanılması, bu ayine açıkça inisiyatif bir özellik katmaktadır.⁴

Melkisedek ismi, ya da daha doğru bir isimlendirmeye Melki-Tsedek, gerçekte ‘Âlemin Hükümdarı’nın bizzat işlevlerinin temsil edildiği bir Yahudi-Hristiyan geleneği kavramından başka birşey değildir. Bu konuda açıklama yapmaktan önce çekindik. Zira bu, İbrani Kutsal Kitabı’nın en gizemli cümlelerinden birisinin açıklamasını gerektiriyordu. Ancak, ‘Âlemin Hükümdarı’ konusunu ele almaya karar verdikten sonra, artık buna değinmeden geçmenin imkânı yoktu. Bu konuda Aziz Paulus’un sözlerini tekrar edebiliriz: ‘Bunun hakkında söyleyecek çok sözümüz vardır, ve kulaklarınız işitmekte ağırlaştığınızdan, tefsiri güçtür.’⁵

İşte söz konusu Kutsal Kitap’taki cümleler: “Ve Salem Hükümdarı Melki-Tsedek ekmek ve şarap çıkardı; ve Yüce Allah’ın (El Elion) kâhini idi. Ve onu mübarek kılıp⁶ dedi: Göklerin ve yerin sahibi Yüce Allah tarafından Abram mübarek olsun; ve senin düşmanlarını eline teslim eden Yüce Allah mübarek olsun. Ve (Abram) her şeyden kendisine ondalık verdi.”⁷

Demek ki Melki-Tsedek, aynı anda hem hükümdar hem de bir rahip. Adı, ‘Adaletin Hükümdarı’ anlamına gelmekte; ve aynı zamanda Salem’in de hükümdarıdır yani ‘Barış’ın. Burada her şeyden önce,

3. Bu kelimelerin her ikisinin de sayısal değeri 70’tir.
4. Melkisedek’in kurbanı, genellikle Evharistiya’nın bir ‘ön-temsili’ olarak görülmektedir; bu arada, Mezmurlar’daki şu sözlerin Mesih’e uyarlanması gibi Hristiyan rahip de ilke olarak kendisini Melkisedek ile eşleştirmektedir: ‘*Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedec*’ (‘Melkisedek tertibi üzere / Sen ebediyen kâhinsin’) (Mezmurlar, 110/4).
5. İbranilere Mektup, 5/11.
6. O zamanları Abram adı henüz Abraham (İbrahim) diye değiştirilmemişti; eşi Saray’ın adı da Sara diye aynı zamanda değiştirilmiştir (bkz. Tekvin, 17); öyle ki, bu isimlerin her ikisinin değeri de aynen korunmuştur.
7. Tekvin, 14/19-20.

‘Adaler’ ve ‘Barış’ kavramlarını görüyoruz; yani tam olarak ‘Âlemin Hükümdarı’nın iki vasfını. Salem kelimesinin, genel kanaatin aksine, hiçbir zaman bir şehrin adı olmadığına dikkat etmek gerekir. Aksine, Melki-Tsedek’in sembolik olarak ikametgâhı anlamına alacak olursak, o zaman Agarttha’nın bir eş anlamı olarak bakılabilir. Her halükârda, buna Kudüs’ün (Jerusalem) ilk adı olarak bakmak hatalıdır, zira onun adı Yebus idi. Aksine, şayet Kudüs (Jerusalem) ismi bu şehre İbraniler tarafından bir manevî merkez tesis edildiğinde verildi ise, bu isimlendirmeye, o şehrin gerçek Salem’in görünen bir sureti olduğuna işaret etmek içindir. Burada hemen belirtilmelidir ki Tapınak, Süleyman tarafından inşa edilmiştir ki, onun adı (Şlomo) da ‘Barışçı’ anlamına gelmekte olup Salem’den türemiştir.⁸

Şimdi, Aziz Paulus’un Melki-Tsedek ile ilgili ifadeleri nasıl yorumladığına bakalım: Çünkü Salem hükümdarı, Yüce Allah’ın kâhini, hükümdarları öldürmekten dönen İbrahim’i karşılamış ve ona hayır dua etmiş olan, ve İbrahim’in kendisine her şeyden ondalık verdiği bu Melki-Tsedek (evvela, tercüme olunarak, Salah Hükümdarı, ve ondan sonra, Salem Hükümdarı, yani, selamet hükümdarı; babasız, anasız, nesepsiz olup kendisinde günlerin başlangıcı ve hayatın sonu olmıyarak, fakat Allah’ın Oğlu’na benzer kılınmış olarak) devam üzere kâhin kalıyor.”⁹

Burada Melki-Tsedek, İbrahim’e nispetle daha üstün bir şekilde takdim edilmektedir, çünkü İbrahim’i o mübarek kılmıştır; ‘şu açıktır ki, alt seviyede olan üstün olan tarafından mübarek kılınır’.¹⁰ Diğer yandan İbrahim, bu üstünlüğü tanımaktadır, zira ona ondalık vermektedir ki bu, bağlılığın bir işaretidir. Burada, kelimenin feodal anlamına yakın gerçek bir unvan söz konusudur. Ancak, şu kadar var ki, buradaki unvan manevî bir unvandır. İşte, İbranî geleneği ile büyük ilk gelenek arasındaki kesişme noktası da burasıdır. Burada söz konusu

8. Burada ayrıca belirtmek gerekir ki, aynı kelime kökü İslâm ve Müslim (Müslüman) kelimesinde de bulunmaktadır; ‘İlâhî İrade’ye boyun eğme’ (İslâm kelimesinin kelime anlamı budur) ‘Barış’ın gerekli şartım oluşturmaktadır; burada dile getirilen fikir Hindu geleneğindeki Dharma ile mukayese edilebilir.

9. İbranilere Mektup, 7 / 1-3.

10. İbranilere Mektup, 7/7.

edilen ‘mübarek kılma’, açıkça bir ‘manevî etki’nin iletişimidir ki, İbrahim de buna katılacaktır. Kullanılan ifade tarzı, İbrahim’i doğrudan doğruya ‘Yüce Allah’ ile irtibata geçirmektedir. Aynı İbrahim, O’nu daha sonra Yehova olarak isimlendirecektir.¹¹ Şayet Melki-Tsedek İbrahim’den üstün ise bu, Melki Tsedek’in Tanrısı olan Yüce Olan’nın (Elion), İbrahim’in Tanrısı olan her şeye Gücü Yeten’den (Şadday) daha üstün olması nedeniyledir. Diğer bir ifadeyle, bu iki isimden birincisi diğerine nispetle daha üstün bir özelliği temsil etmektedir. Ayrıca, konunun en çok önemli olan ve her hâlde bugüne kadar hiç açıklanmamış olan tarafı ise, El Elion kelimesi ile Emmanüel kelimesinin sayısal değerlerinin eşit olmasıdır.¹² Bu ise, Melki-Tsedek rivayetini Mecus-Hükümdarlar’a bağlamaktadır ki, bunun anlamını daha önce açıklamıştık. Dahası, şuna da dikkat çekilebilir: Melki-Tsedek’in rahipliği, El Elion’un rahipliğidir; Hristiyan rahipliği ise, Emmanüel’in rahipliğidir. Şayet El Elion, Emmanüel ise, o zaman bu her iki rahiplik bir ve aynı şeye işaret eder ki, zaten Hristiyan rahipliği de ekmek ve şarap evharistiyasına sahip olması hasebiyle o da gerçekten ‘Melkisedek nizamına uygun’ bir rahipliktir.¹³

Yahudi-Hristiyan geleneği iki farklı ruhbanlık kabul etmektedir: Birisi ‘Harun’un nizamına uygun’ olandır, diğeri ise ‘Melkisedek nizamına uygun’ olandır. Bu ikincisi, birinciye nispetle daha üstündür; nasıl ki Melkisedek’in kendisi İbrahim’den üstün ise. İbrahim’den Levi kabilesi, ondan da Harun ailesi çıkmıştır.¹⁴ Bu üstünlük, Aziz Pa-

11. Tekvin, 14/22.

12. Bu isimlerin herbirinin sayısal değeri 197’dir.

13. Bu tamamen yukarıda açıkladığımız şeyin doğrulanmasıdır; ancak, geleneğe katılma her zaman bilinçli olmayabilir; bu durumda dahi gerçek ‘manevî tesirleri’ olduğu gibi aktarabilir, ancak bu durumda inisiyatik hiyerarşide herhangi bir sınıfa aktif dahil olmayı beraberinde getirmez.

14. Verilen bilgidен hareketle, buradaki üstünlüğün Yeni Ahid’in Eski Ahid’e olan üstünlüğüne tekabül ettiğini söyleyebiliriz. (İbranilere Mektup, 7/22). Burada, neden Mesih’in din adamı kabilesi olan Levi kabilesi’nden değil de bir Hükümdarlık kabilesi olan Yuda’dan doğduğunu açıklamak gerekmektedir (bkz. Aynı yer, 7/11-17); ancak, bu konuyu açıklamak bizleri işlemekte olduğumuz mevzudan uzaklaştırır. –Yakub’un oniki oğlunun neslinden gelen oniki kabilenin organizasyonu, tabii olarak manevî merkezlerin onikili teşekküllerine dayanmaktadır.

ulus tarafından açıkça ifade edilmiştir: “Ve denilebilir ki, ondalık alan Levi dahi İbrahim vasıtası ile ondalık vermiştir.”¹⁵ Burada, söz konusu iki tür rahiplik üzerinde daha fazla durmayacağız. Ancak, Aziz Paulus’un şu sözünü de nakledelim: ‘Ve burada (Levili rahipliğinde) fani olan adamlar ondalık alıyorlar, fakat orada yaşamakta olduğuna şahadet edilen bir zat alıyor.’¹⁶ Melkisedek olan bu ‘yaşayan adam’, ‘ebedî olarak var olan’ (İbranice ‘le-olam’) Manu’dur; yani, kendi çevrimi boyunca (Manvantara) ya da özellikle yöneticisi olduğu dünyanın ömrü boyunca var olan. Bu nedenle o ‘atasızdır’, zira onun kökeni ‘insan dışıdır’, çünkü bizzat kendisi insanın prototipidir. O, gerçekten de ‘Tanrı’nın Oğlu suretinde yapılmıştır’, zira o yapmış olduğu Kanun gereği bu dünya için İlahî Kelime’nin ifadesi ve suretidir.¹⁷

Daha başka dikkat çekilecek noktalar da var. Meselâ: ‘Mecus Hükümdarlar’ rivayetinde, birbirinden farklı üç şahıs görmekteyiz ki, bunlar inisiyatik hiyerarşinin üç başkanıdır. Melki-Tsedek rivayetinde ise, bir tek şahıs görmekteyiz, ancak kendisinde her üç işlevi birleştirebilecek bir durumdadır. İşte bu yüzdendir ki, kimileri Adoni-Tsedek yani ‘Adaletin Efendisi’, bu ismin bir çifti olan Kohen-Tsedek ve Melki-Tsedek yani ‘Adalet Hükümdarı’ şeklinde bir ayrım yaptırırlar. Bu üç özellik, Brahâtmâ, Mahâtmâ ve Mahânga işlevleri ile irtibatlandırılabilir.¹⁸ Her ne kadar Melki-Tsedek sadece üçüncü özelliğin bir ismi olsa da, genellikle diğerlerine de teşmil edilerek kullanılır. Diğerlerine nispetle o ismin özellikle kullanılmış olması

15. İbranilere Mektup, 7 / 9.

16. İbranilere Mektup, 7 / 8.

17. İskenderiyeli Gnostikler’in Pistis Sophia’sında Melkisedek, ‘Ebedi Işığın Büyük Alıcısı’ diye tavsif edilir; bu da yine, doğrudan doğruya İlke’den çıkan ışın ile akledilebilir ışığı alan ve onu kendi sahası olan yeryüzüne yansıtan Manu’nun fonksiyonu ile uyumaktadır; işte bu yüzdendir ki, Manu’ya ‘Güneş’in oğlu’ denmektedir.

18. Melki-Tsedek ile ilgili daha başka gelenekler de vardır; bunlardan birine göre, Melkisedek 52 yaşında melek Mikail tarafından yeryüzü cennetinde takdis edilmiştir. Buradaki 52 sembolik sayısı, diğer yandan, Hind geleneğinde önemli bir rol oynamaktadır ki, bu sayı Veda’nın toplam anlamına tekabül ettiği kabul edilir. Hatta, bütün bu anlamlara tekabül eden Om tek hecelisinin farklı telaffuz şekillerinin mevcut olduğu söylenmektedir.

ise, onun işlevinin daha çok dış âleme yönelik olması, yani doğru-
dan recelli eden taraf olması nedeniyledir. Diğer yandan, ‘Âlemin
Hükümdarı’ ifadesi ile ‘Adaletin Hükümdarı’ ifadesi, sadece
hükümdarlık iktidarına doğrudan işaret etmektedir. Diğer yandan,
aynı zamanda Hindistan’da Dharma-Râjâ ismine de raslamaktayız ki
bu ismin sözlük mukabili Melki-Tsedek’le aynıdır.¹⁹

Şimdi, Melki-Tsedek isminin tam olarak ne anlama geldiğine ba-
kalım; ‘Adalet Hükümdarı’na ait vasıflar terazi ve kılıçtır; bunlar
‘Hüküm Meleği’ olarak bilinen Mikail’in de nitelikleridir.²⁰ Bu her iki
amblem de sosyal düzende idarî ve askerî işlevleri temsil eder ki bun-
lar Kşatriyalar’ın görevleridir ve hükümdarlık iktidarını meydana ge-
tiren iki unsurdur. Bunlar da hiyeroglif olarak İbranice ve Arapça
Hak kelimesinin kökünü oluşturan iki özelliiktir ve bu kelime aynı za-
manda hem ‘Adalet’ hem de ‘Hakikat’ anlamlarına gelmektedir.²¹
Öyle ki bu kelime, çeşitli eski halklarda hükümdarlığa işaret etmek
için kullanılmıştır.²² Hak, Adalet’i yani terazi ile sembolize edilen
dengeyi sağlayan kuvvettir. Oysa kuvvetin kendisi, kılıç ile sembolize
edilmektedir ki, hükümdarlık kuvvetinin gerçek rolünü karakterize
eden de budur.²³ Diğer yandan, manevî düzende (ordre) ise, Haki-
kat’ın gücüdür. Ayrıca, bu Hak kökünün daha yumuşatılmış bir şekli

-
19. Dharma-Raja adı veya daha doğru bir ifadeyle ünvanı, Mahabharata’da ay-
nı zamanda Yudhiştira için de kullanılmaktadır. Ancak, öncelikle ‘ölülerin
yargılayıcısı’ olan Yama için kullanılmıştır ki, Manu ile olan yakın irtibatı-
na daha önce işaret edilmişti.
 20. Hristiyan ikonografisinde melek Mikail, ‘hesap günü’ temsillerinde her iki
vasfı ile yer almaktadır.
 21. Eski Mısır’da da aynı şekilde M veya Maat aynı zamanda hem ‘Adalet’ hem
de ‘Hakikat’ idi; yargılama esnasındaki tartının bir kefesinde onu, diğer ke-
fesinde ise kalbin hiyeroglifi olan bir vazanın olduğunu görüyoruz. –İbra-
nice’de *hok*, ‘ferman’ anlamına gelmektedir (Mezmurlar, 2/7).
 22. Bu Hak kelimesinin sayısal değeri 108’dir ki, temel çevrimsel sayılardan bir
tanesidir. –Hindistan’da, Şiva tesbihi 108 tanecikten müteşekkildir; tesbi-
hin ilk anlamı ‘âlemlerin halkası’nı sembolize etmektedir ki bu, var olan
mertebelerin veya çevrimlerin birbirileri ile olan sebep-sonuç bağı ile bağ-
lılıkları anlamına gelmektedir.
 23. Bu anlam, şayet modernler bunun zahiri uç anlamını fazla kötüye kullan-
mamış olsalardı, şu formülde özetlenebilir: ‘Hukukun hizmetindeki güç’.

de vardır ve burada manevî güç, maddî gücün yerine geçmiştir. Bu Hak şekli, açıkça Hikmet'i temsil etmektedir (İbranice'de Hokmah). Öyle ki bu, daha çok manevî otoriteye tekabül ederken, diğeri hükümdarlık iktidarına tekabül etmektedir. Bu durum, söz konusu birbirine tekabül eden formların, benzer anlamlar ile *kan* kelimesinin kökeninde olması ile de doğrulanmıştır. *Kan* kelimesi, çeşitli dillerde 'iktidar' veya 'güç' anlamına ve 'bilgi' anlamına gelmektedir.²⁴ *Kan*, özellikle manevî veya aklî iktidardır ve Hikmet'le aynıdır (Kohen yani İbranice'de 'rahip' kelimesi de aynı kökten gelmektedir), ve *qan* maddî iktidardır (bazı kelimelerin 'sahip olma' fikri ve özellikle de Qain kelimesi de bu köktendir).²⁵ Bu kökler ve onlardan türeyenler, başka sonuçlara ulaşmaya da imkân sağlamaktadır. Ancak biz, daha çok doğrudan kendi çalışmamızla ilgili olanlar üzerinde durmalıyız.

Bundan önce belirtilenleri tamamlaması bakımından, İbranî Kab-balası'nın Şekina hakkındaki ifadelerine tekrar bakalım: Şekinah, 'aşağı âlemden' on Sefirot'un sonuncusu ile temsil edilmektedir ve Malkut yani 'Hükümdarlık' olarak isimlendirilmektedir. Bu isimlendirmede, üzerinde durduğumuz konu itibarıyla açıklanmayı hak etmektedir. Ancak bundan da önemlisi, *malikut* kelimesinin eş anlamlısı olarak kullanılanlar arasında, Tsedek yani 'Doğru Olan' da vardır.²⁶ Malkut ve Tsedek kelimeleri ya da 'Hükümdarlık' (dünyanın yönetimi) ile Adalet kelimeleri arasındaki bu benzerlik, özellikle bizzat Melki-Tsedek kelimesinde de vardır. Burada, sefirotik ağacının 'orta sütunundaki' dağıtılan ve dengeleyen Adalet söz konusudur. Bunu, 'sol

24. Bkz.: *L'Esoterisme de Dante*, 1957, s.58.

25. Orta Asya halkları tarafından başkanlara verilen bir ünvan olan Han kelimesi, belki aynı kelime köküne dayanmaktadır.

26. Tsedek, aynı zamanda Jüpiter'in de adıdır ki, nitekim onunla irtibatlı olan meleğin adı Tsadkiel-Melek'tir; burada, Melki-Tsedek ismi ile olan benzerlik (zira buna sadece bir El eklenmiştir ki, bu ek bütün melek isimlerinin tamamının sonunda yer almaktadır) üzerinde durmayacak kadar açıktır. Hindistan'da, aynı gezegenin adı Brihaspati'dir ve o da 'semavî başrahip'tir. -Malkut kelimesinin bir diğer eş anlamlısı Sabbat'tır ve buradaki 'dinlenme' fikri de aslında 'Barış'a tekabül etmektedir; ayrıca, yukarıda da gördüğümüz gibi bu isim bizzat Şekina'nın kendisi ile 'aşağı âlemle' irtibat kurduğu zahîrî yönünü temsil etmektedir.

sütunda' yer alan Rahmet'in karşısı ve Gazab'ın özelliği olan Adalet'ten ayırmak gerekir. Zira bunlar, iki farklı özelliiktir (ve zaten İbrance'de bunlara tekabül eden iki farklı kelime mevcuttur: Birincisi için Tsedekah, diğeri için ise Din kelimesi). Bunlardan, en kesin ve tam olanı birinci anlamdaki Adalet kelimesidir ki, bu kelime denge veya uyum fikrini içerir ve sıkı sıkıya Barış ile bağlantılıdır.

Malkut, 'yukarıdaki nehirde gelen suların toplandığı haznedir; yani, bol bol yayılan bütün feyezaların (manevî inayet ve etkilerin) bir haznesi'.²⁷ Bu 'yukarıdaki nehir' ve inen sular, çok ilginç bir şekilde Hindu geleneğindeki semavî Gangâ'ya atfedilen rolü çağrıştırmaktadır. Ayrıca Şakti'nin, ki Gangâ onun bir tezahürüdür, Şekina ile benzer özellikleri vardır ki, herhâlde bu onların ortak bir özelliği olan 'ilâhî' işleve sahip olmalarıdır. Semavî suların haznesi, bu dünyadaki manevî merkez ile aynıdır: Pardes'in nehirleri oradan çıkmaktadır, ve oradan dört aslı yöne doğru yol alırlar. Yahudiler'e göre bu manevî merkez, Siyon tepesidir ve onu 'Âlemin Kalbi' olarak isimlendirirler. Zaten bütün 'Kutsal Topraklar' için bu ifade kullanılmaktadır ve onlar için bu tepe, bir bakıma Hindular'daki Meru'nun veya Persler'deki Alborj'un karşılığı mesabesinde. ²⁸ 'Yehova'nın Kutsal Toplanma Çadırı, Şekina'nın ikametgâhı, Tapınağın kalbi olan Kutsalların Kutsalı'dır. Tapınağın kendisi Siyon'nun (Kudüs'ün) merkezidir, nasıl ki kutsal Sion İsrail Toprağı'nın merkezi ise, ve İsrail Toprağı'nın da dünyanın merkezi olduğu gibi. ²⁹ Bu durumu daha da ileri götürebiliriz: Burada sayılanları ters yönde ele alarak bu sıralama yapılabileceği gibi, Tapınak'taki Toplanma Çadırı'ndan sonra, Toplanma Çadırı içindeki Ahit Sandığı ve, Ahit Sandığı üzerinde Şekina'nın tecelligâhı (iki Kerubim'in arasında) şeklinde her biri peş peşe 'Manevî Kutbun' yakın temsili olur.

27. P. Vuilliaud, *La Kabbale juive*, c.1, s.509.

28. Samiriler'de, aynı rolü Gerizim dağı üstlenmiştir ve benzer adlara sahiptir: 'Takdis Edilmiş Dağ', 'Ebedi Tepe', 'Mirasın Dağı', 'Tanrı'nın Evi' ve 'Meleklerinin Toplanma Çadırı', 'Şekina'nın İkametgâhı' olarak adlandırılmıştır. Aynı zamanda, Eden'in bulunduğu ve tufanın suları altında kalmayan 'İlk (Kadim) Dağ' (Har Kadim) olarak da kabul edilir.

29. S. Vuilliaud, *La Kabbale juive*, c.1, s.509.

İşte, Dante de Kudüs’ü ‘Manevî Merkez’ olarak bu şekilde takdim etmektedir-ki, bunu başka bir yerde açıklama fırsatımız olmuştur.³⁰ Ancak bu, açıkça Yahudi bakış açısını terk ettiğimiz andan itibaren bir anda sembolik bir hâl almakta ve kesinlikle belli bir yer anlamını artık taşımamaktadır. İlk geleneğin adaptasyonu amacıyla belli şartlar çerçevesinde teşkil edilen diğer bütün tali manevî merkezler, daha önce de gösterdiğimiz gibi, yüce merkezin bir suretinden ibarettir. Siyon, gerçekte sadece tali bir merkez olabilir; ancak bununla birlikte bu benzerlikten hareketle yüce merkez ile sembolik bir ayniyet kurabilir. Kudüs de, isminin işaret ettiği gibi, gerçek Salem’in bir suretidir. Sadece İsrail Toprağı’ndan ibaret olmayan ‘Kutsal Toprak’ ile ilgili daha önce söylediğimiz ve de söylemeye devam edeceğimiz şeyler, onu zahmetsizce anlamayı sağlayacaktır.

Bu konuda, ‘Kutsal Toprak’ ile aynı anlama gelen diğer bir ifade ise ‘Yaşayanların Toprağı’ ifadesidir: Açıkça ‘ölümsüzlük ikametgâhı’ anlamına gelmektedir. Öyle ki, tam karşılığı dikkate alınacak olursa, yeryüzü cennetine veya onun sembolik benzerlerine tekabül etmektedir. Ancak bu aym isimlendirme, tali derecedeki ‘Kutsal Topraklar’ için de kullanılmıştır, meselâ özellikle İsrail Toprağı’nda olduğu gibi. Rivayete göre, ‘Yaşayanların Toprağı, yedi toprak içermektedir’. Bay Vulliaud, bu konuda şunu aktarmaktadır: ‘Bu toprak Kenan’dır, zira orada yedi halk vardı’.³¹ Şüphesiz bu, sözlük anlamı itibarıyla doğrudur; ancak, sembolik anlamda bu yedi toprak, meselâ İslâm geleneğinde de olduğu gibi, yedi dvipa’ya da tekabül edebilir ki Hindu geleneğinde onların ortak merkezi Meru’dur. Bu konu üzerinde ileride duracağız. Aynı şekilde, eski dünyalar veya bizden önceki yaratılışlar, nasıl ki ‘Edom’un yedi hükümdarı’ şeklinde tasvir ediliyorsa (buradaki yedili sayının Tekvin’deki yedi ‘gün’ ile bir ilişkisi vardır), burada tesadüf olmaktan çok daha öte, Kalpa’nın başından günümüze kadar sayılan yedi Manu çağıları ile çok çarpıcı bir benzerlik vardır.³²

30. *L’Esoterisme de Dante*, 1957 baskısı, s.64.

31. *La Kabbale juive*, c.2, s.116.

32. Bir Kalpa, tam ondört Manvantara içermektedir; Vayvasvata, mevcut Manu, bu Kalpa’nın yedincisidir ve Şrişveta-Varaha-Kalpa veya ‘Beyaz Yaban Domuzu Çağı’ diye adlandırılır. –Başka bir ilginç uyarı ise şudur: Yahudi-

ler, Roma'ya Edom adını verirler; oysa, gelenek Roma'nın yedi hükümdarından da bahseder ki, bunların ikincisi yani şehrin kanun yapıcısı olarak kabul edilen Numa, Manu isminin hecelerinin tam bir tersine okunuşuna sahiptir ve aynı zamanda Yunanca bir kelime olan ve 'kanun' anlamına gelen *nomos* ile de benzerlik arz etmektedir. Burada, Roma'nın yedi hükümdarının, bir yönüyle, belli bir medeniyet için, söz konusu yedi Manu'nun farklı bir temsilinden başka bir şey olmadığı düşünülebilir. Aynı şekilde, Yunan'lı yedi bilge de, benzer şartlar dahilinde, yedi Rişi'nin temsilidir ki, bizden önceki çevrimin bilgelikleri bunlarda bireşim halindeydi.

‘LUZ’ YA DA ÖLÜMSÜZLÜK İKAMETGÂHI

Yeraltı dünyası’na ilişkin rivayetler, birçok halkta görülmektedir. Burada hepsini toplamaya niyetimiz yok. Kaldı ki, bir kısmının bizim şu anda üzerinde durduğumuz konu ile doğrudan bir ilgisi yoktur. Bununla beraber, genel olarak bunları ele aldığımızda, bu ‘mağaralar kültünün’ şu veya bu şekilde ‘iç mahal’ veya ‘merkezî mahal’ fikri ile daima bir bağlantısı vardır; ve bu durumda mağara sembolü ve kalp sembolü, birbirine çok yakındır.¹ Diğer yandan, Orta Asya’da olduğu gibi Amerika’da ve belki de daha başka yerlerde, gerçekten de inisiyatik merkezlerin içerisinde asırlarca varlıklarını sürdürmüş oldukları mağaralar ve yeraltı mağaraları var. Ancak, bunun dışında, bu konu ile alâkalı aktarılan her şeyde, farkedilmesi pek de güç olmayan bir sembolizm tarafı vardır. Hatta, bu inisiyatik merkezlerin tesisi için yeraltı mekânlarının seçimi, sadece basit bir korunmadan çok, birtakım sembolik düzene göre olabileceğini düşünebiliriz. Saint-Yves, belki bu sembolizmi açıklayabilirdi; ancak bunu yapmamıştır. İşte, eseri-

1. Mağara ya da in, kalbin içini temsil etmektedir ki, bu varlığın merkezi olarak kabul edilmiştir; ayrıca, ‘Alem Yumurtası’nın içi olarak da kabul edilmektedir.

nin bazı kısımlarını inanılmaz gösteren de budur.² Bay Ossendowski'ye gelince, kesinlikle görülen şeyin ötesine geçmeye gücü yetmez ve kendisine söylenen şeylerin doğrudan anlamlarının ötesinde bir anlam ifade ettiğini düşünemezdi.

Biraz önce atıfta bulunduğumuz gelenekler arasında, bir tanesi var ki özel bir ilgi gerektirmektedir: O, Yahudilik içerisindedir ve Luz adında çok gizemli bir şehir ile ilgilidir.³ Bu yer, köken itibarıyla Yakub'un, rüya gördükten sonra oranın adını Beyt-El yani 'Tanrı'nın Evi' koyduğu yerdir.⁴ Bu konu üzerine ileride tekrar döneceğiz. Rivayete göre, 'Ölüm Meleği' bu şehre giremez ve burada hiçbir gücü yokmuş. İlginç bir benzerlik olarak, bazıları onu Alborj'un yanında olduğunu belirtirler ki, Persler için bu yer 'ölümsüzlük ikametgâhı'dır.

Luz'un yakın civarında, bir badem ağacı (İbranice buna da *luz* denilmektedir) vardır. Bu ağacın kökünde, yeraltına girilebilecek bir delik vardır.⁵ Bu yeraltı geçidi, tamamen gizli olan bu şehre götürür. Luz kelimesi, çeşitli kabüllere göre, gizlenmiş olan, örtülü olan, zarflanmış, sessiz ve sır anlamlarına gelmektedir. Özellikle belirtilmelidir ki, gökyüzü anlamına gelen kelimeler de aynı anlama gelmektedir. Genellikle *coelum* kelimesi ile Yunanca'daki *koilon* yani 'delik' arasında bir benzerlik kurarlar (bunun mağara ile de bir ilişkisi vardır, hatta Varon bu benzerliğe şu şekilde yaklaşmaktadır: *a cavo coelum*). Ancak, en eski ve en doğru şekli *caelum* olabilir; bu kelime açıkça *caelare* yani 'gizlemek' anlamına gelen kelimayı hatırlatmaktadır. Diğer yandan, Sanskritçe'de Varuna kelimesi, 'örtmek' anlamı-

2. Burada örnek olarak 'cehennemlere iniş'in anlatıldığı kısmı hatırlatmak isteriz; fırsat bulanlar, daha önce *L'Esoterisme de Dante*'de belirttiklerimizle mukayese edebilirler.
3. Burada kullandığımız bilgilerin bir kısmı, *Jewish Encyclopedia*'dan alınmıştır (c.7, 219).
4. Tekvin, 28/19.
5. Kuzey Amerika halklarının bazı geleneklerinde, ilk zamanlarda yeraltında yaşayan insanlardan bazılarının kendisi vesilesi ile yeryüzüne çıktıkları ve yine aynı ırktan bazılarının ise yeraltında kaldıkları bir ağaçtan bahsedilmektedir. Bulwer-Lytton, *La Race future (The Coming Race)* adlı eserini kaleme alırken bu geleneklerden esinlenmiş olabilir. Eserin yeni yayının adı ise şöyle: *La Race qui nous exterminera* (Bizi yok edecek ırk).

na gelen 'var' kelimesinden türemektedir (bu aynı zamanda *kal* kökünün de anlamıdır ki, Lâtince'deki *caelare*'nin diğer bir şekli olan *celare*, ve onun bir eş anlamlısı olan Yunanca'daki *kaluptein* de onunla irtibatlıdır).⁶ Grekçe'deki *Ouranos* kelimesi de, aynı kelimenin farklı bir formudur, zira *var* kelimesi kolayca *ur*'a şeklini alır. Demek ki bu kelimeler, 'örtün'⁷, 'gizleyen'⁸, ve aynı zamanda 'gizlenen' anlamlarına gelir ki bu sonuncu anlamın iki manası vardır: Hislerden gizlenmiş olan, hisler-üstü olan. O aynı zamanda, gizlilik (occultation) ve kararma (obscurissement) çağlarındaki zahir ve görünür olması son bulan gelenektir ki, o zaman 'semavî dünya' artık 'yeraltı dünyası' olmuştur.

Ayrıca, başka bir açıdan, 'Gökyüzü' ile de bir benzerlik kurulabilir. Luz, 'mavi şehir' olarak da isimlendirilir. Safirin rengi olan bu renk, semanın (göğün) rengidir.⁹ Hindistan'da, gökyüzünün mavi renginin, Meru'nun yüzlerinden birinden, güneydeki yüzünden ışığın yansımaları sonucunda olduğunu rivayet ederler ki, onun bu yüzü Jambu-dvipa'ya bakmaktadır ve bu da safirdendir. Bunun aynı sembolizmle bağlantısı olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Jambu-dvipa, ge-

-
6. Aynı *kal* kökünden, başka lâtince kelimeler de türemektedir. Meselâ, *caligo* ve belki de mürekkep bir kelime olan *occultus*. Diğer yandan, *caelare* formunun asıl itibarıyla farklı bir kök olan ve 'kesmek' ve 'bölmek', veya 'ayır-mak' ve 'gizlemek' anlamına gelen (aynı şekilde *caedere*) *caed*'den gelmiş olması mümkündür. Ancak, herhalükârdâ bu köklerle dile getirilen fikirler, fark edildiği gibi, birbirine çok yakındırlar. Bu da, her ne kadar bu iki form da etimolojik açıdan birbirinden bağımsız olsalar da, *caelare* ile *celare*'nin kolayca asimile edilmesini sağlamıştır.
 7. Orta Asya geleneklerinde 'Semavî Yeryüzü' veya 'Yaşayanların Yeri' ile aynı kabul edilebilir olan 'Âlemin Çatısı'nın, Avalokiteşvara'nın hükümdar olduğu 'Batı'daki Gökyüzü' arasında çok yakın ilişkiler söz konusudur. -'Örmek' kelimesinin anlamı konusunda, aynı zamanda Masonik bir ifade olan 'örtül-müş halde olmak' ifadesini hatırlamamız gerekmektedir: Loca'nın yıldızlı ta-vanı gök kubbeyi temsil etmektedir.
 8. Bu, Mısırlılar'daki İsis'in veya Neit'in örtüsüdür, Uzak Doğu geleneğinde ise Evrensel Anne'nin 'mavi örtüsü'dür (*Tao-te-king*, 6. kısım); şayet bu anlamı gö-rünen gökyüzüne uygulayacak olursak, bu durumda yüksek hakikatleri gizleyen veya 'ifşa eden' astronomi sembolizminin rolüne atıfta bulunulduğunu görürüz.
 9. Safir, Kitab-ı Mukaddes sembolizminde önemli bir rolü vardır; özellikle de, peygamberlerin mükâşefelerinde sık sık görülmektedir.

nellikle inanıldığı gibi Hindistan değildir. Aksine o, gerçekte bugün içinde bulunduğumuz hâliyle bütün yeryüzünü ifade etmektedir. Bu dünyanın da bütünüyle Meru'nun güneyinde olduğu kabul edilebilir, zira Meru kuzey kutbu ile özdeşleştirilmektedir.¹⁰ Yedi Dvipalar (söz-lük anlamıyla 'adalar' veya 'kıtalar'), peş peşe birtakım çevrimsel çağ-lardan sonra ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, bunlardan herbiri tekabül ettikleri çağa nispetle yeryüzü dünyasıdır. Onlar, merkezi Meru olan bir lotus teşkil ederler ve uzaydaki yedi bölgeye doğru yöneliktirler.¹¹ Demek ki, Meru'nun herbir dvipa'ya dönük bir yüzü vardır. Şayet bu

-
10. Kuzey'e Sanskritçe'de *Uttara* denmektedir, yani en yüksek bölge anlamın-da; Güney'e ise, sağdaki bölge anlamında *Dakṣiṇa* denir, yani yüzün Do-ğu'ya çevirilmesi ile sağda olan bölge anlamındadır. *Uttarayana* ise, Gü-neş'in yükselerek Kuzey'e doğru kat ettiği yürüyüş anlamındadır ve bu du-rum kış gündönümü ile başlar ve yaz gündönümü ile bitmektedir; *Dakṣiṇa-yana* ise, Güneş'in Güney'e doğru aşağıya doğru inişi anlamındadır ve yaz gündönümünde başlar ve kış gündönümünde biter.
11. Hind sembolizmindeki (bizzat Budizm'in 'yedi adım' efsanesinde koruduğu gibi) uzaydaki yedi bölge, dört asıl yön ile birlikte Zenit, Nadir ve merkezin kendisi. Burada, bu temsilin üç boyutlu bir çarpı işareti şeklini aldığını belir-tilebilir (merkezden itibaren birbirinin zıddı altı yön). Aynı şekilde, Kabbala sembolizmindeki 'Kutsal Saray' veya 'İç Saray' da altı yönün merkezinde yer almaktadır ki, kendisi ile birlikte yedi olur. Bir de, 'İskenderiyeli Clement di-yor ki: 'Tanımlanamamış boyutlar, 'Alem'in Kalbi' olan Tanrı'dan hareket-le biri yukarı, biri aşağıya, bir diğeri sağa, diğer biri sola, bir diğeri öne ve ni-hayet bir başkası da arkaya doğru yönelirler. Daima aynı olan bir sayıya ba-kar gibi bakışlarını bu altı boyuta yönelterek dünyayı tamamlar; o, her şeyin başlangıcı ve sonudur (alfa ve omega), zamanın altı safhası onda tamamlanır, ve tanımlanamayan boyutlarını yine ondan alırlar; işte, 7 sayısının sırrı bura-dadır' (alıntı yapılan kaynak için bkz.: P. Vuillaud, *la Kabbale juive*, c.1, ss.215-216). Bütün bunlar, başlangıçtaki noktanın mekân ve zamandaki ge-lişimi ile bağlantılıdır; uzayın altı yönüne tekabül eden zamanın altı safhası, altı çevrimsel dönemi oluşturur ki, bu da daha genel bir dönemin alt bölü-müdür ki, bazen sembolik olarak altı bin yıl şeklinde temsil edilir. Bunlar, Tekvin'deki (Yaratılış) ilk altı gününe de tekabül etmektedir ki, yedinci gün olan Şabbat günü yeniden İlke'ye yani merkeze dönüş evresidir. Böylece ye-di dönem vardır ki, bunların her birine yedi dvipanın tezahürü nispet edile-bilir. Şayet, bu dönemlerden her biri bir Manvantara ise, Kalpa bütün olarak iki dizi yedili içerir. Anlaşılaçağı üzere, farklı boyutlara göre çevrimsel dö-nemler kullanılarak aynı sembolizm farklı mertebelere uygulanabilir.

yüzlerden herbiri, gökkuşağındaki bir renge sahip iseler,¹² bu yedi rengin sentezi beyaz renktir ki, bu renk her yerde yüce manevî otoriteye nispet edilmektedir.¹³ Bu renk, aynı zamanda bizzat Meru'nun da rengidir (ileride onun 'beyaz dağ' olarak da isimlendirildiğini göreceğiz). Oysa diğer renkleri, farklı dvipalara nispetle görünen yönleridir. Öyle anlaşıyor ki, her bir dvipanın tezahür dönemine göre Meru'nun farklı bir pozisyonu söz konusudur. Ancak, gerçekte o değişmezdir; çünkü o merkezdir; ve, bir çağdan diğerine göre değişen şey, Meru'ya göre yeryüzünün yönelişidir.

Tekrar İbranice bir kelime olan *luz*'a dönelim. Bu kelimenin farklı anlamları oldukça ilginçtir: Genellikle bu kelimenin anlamı 'badem' (aynı zamanda 'badem ağacı'dır, yani teşmil kuralına göre hem ağaca hem de meyvesine aynı isim kullanılmaktadır) veya 'çekirdek' anlamına gelmektedir. Oysa çekirdek, en içte olan ve en çok gizli olan şeydir, ve tamamen kapalı olandır. 'Tecavüz edilemez' olması fikri de buradan gelmektedir (bu anlamı Agarttha'da da bulmaktayız).¹⁴ Luz kelimesi, bedendeki yok edilemeyen bir parça için de kullanılmıştır, ve sembolik olarak çok sert bir kemikle temsil edilir ki, ruh öldükten sonra diriliş gününe kadar ona bitişik kalır.¹⁵ Nasıl ki çekirdek tohumun özünü içeriyor ve kemik de iliği içeriyorsa, bu luz da varlığın yeniden inşası için gerekli olan unsurları içerir. Bu inşa faaliyeti ise, kurumuş kemikleri yeniden canlandıracak 'semavî çiğ'in etkisi ile gerçekleşecektir. Aziz Paulus'un şu sözleri de açıkça buna işaret etmektedir: 'Çürümede ekilir, çürümezlikte [izzette] kıyam eder.'¹⁶ Burada da

12. Gökkuşağına dair daha önce zikredilen bilgilere bakılabilir. -Gerçekte sadece altı renk vardır ve her biri ikiye ikiye birbirini tamamlarlar ki, birbirine ikiye halinde zıt olan altı yöne tekabül ederler. Nasıl ki yedinci bölge merkeze tekabül etmekte idiyse, yedinci renk de beyazın kendisidir.
13. Katolik hiyerarşisinde Papa'nın beyaz renkli giyinmesi boşuna değildir.
14. Badem ağacının Bakire'yi temsilen alınması bu yüzdendir.
15. Burada, söz konusu Yahudi geleneğinin muhtemelen Leibnitz'in daima bir beden ile varlığını sürdüren ancak öldükten sonra 'küçülen' şeklindeki 'animal'a (yani yaşayan varlığa) dair bazı teorilerine esin kaynağı olduğunu zikretmek ilginç olacaktır.
16. I. Korintoslulara Mektup, 15 / 42. -Buradaki sözlerde, analogi kurallarının tam bir uygulanması vardır: 'Yukarıda olan aşağıdaki ile aynıdır, ancak ters yöndedir'.

her zaman olduğu gibi ‘izzet’, üst âlemdeki Şekina ile irtibatlıdır ki, ‘semavî çiğ’in de onunla çok yakın bir ilişkisi vardır. Bunu biraz önce fark etmiş olabiliriz. Luz, çürümediği için, insanda ‘ölümsüzlük çekirdeği’dir¹⁷ ve ‘ölümsüzlük ikametgâhı’ da yine aynı isme sahiptir. Burada, her iki hâlde de ‘Ölüm Meleği’nin gücü etkisizdir. Bu bir bakıma, ölümsüz olanın yumurtası veya embriyonudur.¹⁸ Ayrıca bu, kelebeğin içerisinden çıktığı krizalit kabuğuna da benzemektedir.¹⁹ Bu benzetme, onun gerçekte dirilişteki görevini de açıklamaktadır.

Luz’un yeri, omurganın alt kısmı olarak tespit edilir. Bu çok ilginç gelebilir, ancak Hindu geleneğindeki Kundalinî gücü dedikleri şey ile açıklığa kavuşmaktadır.²⁰ Kundalinî, insan varlığında içkin olduğu kabul edilen Şakti’nin bir suretidir.²¹ Bu kuvvet, kendi etrafında dolanmış hâldeki bir yılan ile temsil edilir ki, burada da omurganın en alt kısmına tekabül eden organizmanın bir bölgesi söz konusudur. Bu, en azından normal insanda böyledir. Ancak, hatha-Yoga gibi birtakım uygulamalarla o, ‘üçüncü göze’ yani Şiva’nın alnındaki göze tekabül eden bölgeye ulaşmak için çeşitli plexuslara tekabül eden ‘tekerler’ (şakralar) veya ‘lotus’e (kamalalar) göre uyanır, açılır ve kalkar. Bu aşama, ‘ilk durumun’ yeniden elde edilmesini temsil etmektedir. Bu-

-
17. Sanskritçe’de *akşara* kelimesi, ‘bozulmayan’ anlamına gelmektedir, ve buradan hareketle de ‘ölmeyen’ veya ‘yok edilemeyen’ anlamlarına gelir; dilin ilk unsuru ve tohumu olan heceyi temsil eder, ve üçlü Veda’yı kendi içinde barındırdığı için de evleviyetle Om tek hecelisi için kullanılmaktadır.
 18. Farklı bir form altında bunun dengine farklı geleneklerde de rastlanmaktadır, özellikle de önemli gelişmiş tarzları ile Taoizm’de rastlanmaktadır. –Bu yönüyle, ‘makrokozmik’ düzeydeki Dünyanın Yumurtası’nın ‘mikrokozmik’ düzeydeki benzeridir; zira o, ‘gelecek çevrim’in (Katolik Amentüs-ü’ndeki *vita venturi saeculi*’si anlamında) imkânlarını içermektedir.
 19. Burada, büyük oranda bu benzerlik üzerine kurulu olduğu için *Psyche*’nin yunan sembolizmindeki yerine atıfta bulunabiliriz (bkz. *Psyche*, F. Pron’un hazırladığı).
 20. Kundali kelimesi (müennes şekli kundalini’dir), halka ya da spiral şeklinde yuvarlanmış anlamına gelmektedir; bu yuvarlanma şekli, embriyon hâlini veya ‘gelişmemişliği’ sembolize etmektedir.
 21. Bu çerçevede, ve belli bir alâka çerçevesinde, onun mekânı da kalbin içi gibi kabul edilmiştir; Hindu Şakti ile İbranî Şekina’sı arasında var olan ilişkiye daha önce atıfta bulunmuştuk.

radan ise, ölümsüzlük hâli dediğimiz şeyi elde eder. Buraya kadar, hâlâ insanlık durumundayızdır. Daha ileriki bir aşamada, Kundalinî baştaki taça ulaşır ki,²² bu son aşama varlığın üst mertebelerinin etkin olarak fethedilmesine işaret etmektedir. Bu benzetmeden ortaya çıkan şey, *luz*'un organizmada aşağıya tekabül eden bir mevkide yer alması ancak 'düşmüş olan insan'ın durumunda söz konusudur. Yeryüzündeki bütün insanlar dikkate alındığında ise, yüce manevî merkezin 'yerraltı dünyasında' bulunması aym nedenledir.²³

-
22. Burada söz konusu olan Brahma-randhra veya Brahma'nın ağzıdır ki, suşumna veya 'ana arter'in 'güneş ışıını' ile temasta bulunduğu noktadır. Söz konusu sembolizmi bütünüyle *L'Homme et son devenir selon le Vedanta* adlı eserde açıkladık.
 23. Bütün bunların, çok bilinen şu Hermetik cümleinin anlamı ile çok yakın bir ilişkisi vardır: '*visita inferiora terrae, rectificando invenies occultum lapidem, veram medicinam*'; öyle ki, bu cümledeki kelimelerin ilk harleri bir araya getirildiğinde *Vitriolum* kelimesi ortaya çıkmaktadır. Başka bir bakış açısına göre 'felsefe taşı' aynı zamanda 'hakiki hekimlik'dir, yani 'uzun yaşamın iksiri'dir. –Bazen, *inferiora* yerine *interiora* yazılmaktadır, ancak genel anlamı değişmemektedir, ve 'altı dünyaya' daima açık bir ima yer almaktadır.

'KALİ YUGA' DÖNEMİNDE GİZLENEN YÜCE MERKEZ

gerçekten de denildiğine göre Agarttha her zaman yer altında olmamıştır ve daima bu şekilde kalmaz. Bay Ossendowsky'nin aktardığına göre, öyle bir zaman gelecek ki 'Agarti'deki insanlar bulundukları mağarayı terk ederler ve yeryüzüne çıkarlar.¹ Bu merkez, görünür dünyadan kaybolmadan önce başka bir isme sahipti. Zira Agarttha, 'kavranamayan' veya 'nüfuz edilemeyen' (aynı zamanda 'ihlâl edilemeyen'dir; zira orası Salem'dir yani 'Barış'ın ikametgâhı'dır) adı ona uygun düşmezdi. Bay Ossendowski, 'altı bin yıl önce' onun yeraltına çekildiğini belirtmektedir; oysa bu tarih çok yakın bir nispetle tam da, Batılılar'ın 'demir çağ' dedikleri ve Manvantara'nın taksim ettiği dört çağın sonuncusu olan Kali-Yuga'nın ya da 'siyah çağ'ın başlangıcına tekabül etmektedir.² Buna göre, onun yeniden tezahürü aynı dönemin sonu ile aynı olmalıdır.

-
1. Bu cümleler, 1890 tarihinde 'Âlemin Hükümdarı'nın Narabanchi manastırında görüldüğünde yapmış olduğu kehanetin son cümleleridir.
 2. Manvantara ya da Manu'nın bir dönemi ki, Maha-Yuga olarak da adlandırılmaktadır, dört aded Yuga'ya ya da altı döneme sahiptir: Krita-Yuga (veya Satya-Yuga), Treta-Yuga, Dvapara-Yuga ve Kali-Yuga'dır ki, bunlar Antik Yunan-

Daha önceki satırlarda, bütün gelenekler tarafından imada bulunan kaybolan bir şeyin olduğuna ve bunların farklı sembollerle temsil edildiğine işaret etmiştik. Şayet bu, yeryüzündeki bütün insanlığı içine alacak şekilde genelleştirilerek ele alınacak olursa, bunların tam da Kali-Yuga'nın şartları ile uyduğu görülmektedir. Buna göre, içinde bulunduğumuz dönem karanlık ve kargaşa dönemidir.³ Bu dönemin özelliği gereğince, söz konusu dönem boyunca inisiyatik bilgi gizlenmiş olmalıdır. 'Tarihî' diye nitelendirilen antikitedeki (oysa bu tarih söz konusu dönemin başına kadar bile ulaşmamaktadır)⁴ 'Sırlar'ın (Mysteres) ve bütün halklarda var olan gizli örgütlerin sahip oldukları bu özellikleri bu durumdan kaynaklanmaktadır: Bu örgütler, haki bir geleneksel doktrinin hâlâ mevcut olduğu her yerde etkin bir inisiyasyon sunmaktadırlar. Ancak, şayet bu doktrinin ruhu sadece zahiri temsillerden ibaret olan sembollere hayat vermeyi keserse, bu durumda söz konusu organizasyonlar sadece birer gölge mesabesinde etkin olabilirler. Bu ise, birçok nedenden ötürü, dünyanın manevî merkezi ile her türlü bilinçli ilişkinin kesilmiş olması nedeniyledir. Bu da, geleneğin kaybedilmesinin en hususî anlamıdır. Bu durum özellikle,

Lâtindeki sırasıyla 'altın çağ', 'gümüş çağ', 'tunc çağ' ve 'demir çağ'a tekabül etmektedir. Bu dönemlerin peş peşe gelmelerinde, bir çeşit git gide maddileşme söz konusudur ki, bu da İlke'den uzaklaşmanın bir sonucudur. Bu durum, 'ilk durum'dan itibaren maddî alemde çevrimsel tezahürün gelişimine zorunlu olarak eşlik etmektedir.

3. Bu çağın başlangıcı, Kitab-ı Mukaddes sembolizminde Babil Kulesi ve 'dillerin karışması' ile temsil edilmektedir. Çok mantıklı olarak cennetten düşüş ve tufanın ilk iki çağın bitişine tekabül ettiğini düşünebiliriz. Ancak, gerçekte, İbrani geleneğinin başlangıç noktası Manvantara'nın başlangıcına tekabül etmez. Unutmamak gerekir ki, çevrimsel çağlar farklı düzlemlerde uygulanabilmektedir ki, bu dönemlerin süreleri birbirinden farklı olabilir; öyle ki, bazen birbirine çemiş vaziyette de bulunabilirler ki, bu ilk bakışta içinden çıkılmaz gibi görünse de birtakım karmaşıklıklar arz edebilir. Bu mesele ise, ancak müteakib geleneksel merkezlerin hiyerarşik ast-üst düzeni dikkate alınarak çözülebilecek imkânına sahiptir.
4. Hristiyanlık öncesi VI. yüzyıldan önceki dönemle ilgili olaylarla ilgili tarihçilerin kesin bir tarihî kronoloji ortaya koymalarının hemen hemen imkânsızlığı konusuna gerektiği gibi dikkatin çekilmediği her hâlde söylenemez.

yüce merkezle doğrudan ve etkin bir ilişki içerisinde olmayı kesen şu ye da bu tali merkezlerle alâkalıdır.

Demek ki biz burada, daha önce de belirttiğimiz gibi, gerçekten kaybolan bir şeyden çok, gizlenmiş bir şeyden bahsetmemiz gerekmektedir. Zira o, herkes için kaybolmamıştır; çünkü ona hâlâ bütünüyle sahip olanlar mevcuttur. Durum böyle olunca, başkalarının da bunu bulma imkânı vardır, yeter ki gereği gibi araştırmasını bilsinler. Yani, niyetleri öyle bir şekilde yönelmeli ki, 'karşılıklı etki ve tepkiler' kanunu gereğince⁵ uyandıracak uyumlu titreşimler sayesinde onları yüce merkez ile etkin manevî bir iletişime sokabilir.⁶ Zaten, geleneksel formların tamamında niyetin yönelişinin sembolik bir temsili vardır. Burada, ayin anlamındaki bir yönelişten (orientation rituelle) bahsetmekteyiz: Gerçekten de bu yönelişte hakikî bir manevî merkeze doğru bir yöneliş olur ki, bu her ne olursa olsun daima 'Âlemin Merkezi'nin gerçek bir suretidir.⁷ Ancak, Kali-Yüga'da ilerledikçe, git gide kapanan ve gizlenen merkezle birleşme daha da zorlaşmakta, aynı zamanda zahirî birer temsilleri olan tali merkezler de zaman geçtikçe daha da nadir bulunmaktadır.⁸ Oysa bu dönem bittiğinde, geleneğin tekrar yeniden bütünüyle tecelli etmesi gerekmektedir. Zira, bir öncekinin bitimiyle başlayan her Manvantara,

-
5. Bu ifade Taoist doktrinden ödünç alınmıştır; diğer yandan, biz burada Arapça'da tam karşılığı 'en-niyyet' olan kelimenin tam karşılığı anlamında 'niyet' (intention) kelimesini kullanmaktayız ki, genellikle bu şekilde tercüme etmekteyiz. Zaten bu tercüme, kelimenin Lâtince etimolojisine de uygunluk arz etmektedir (in-rendere'den, bir yere doğru yönelme [tendre]).
 6. Bu söylediklerimiz, İncil'deki şu ifadeleri tam olarak tercüme etmenize imkân vermektedir: 'Arayın, bulacaksınız; isteyin, elde edersiniz; vurun ve kapı size açılacaktır.' -Burada tabii olarak, daha önce 'doğru niyet' ve 'iyi niyet' ile ilgili yapmış olduğumuz açıklamalara göndermede bulunmak gerekmektedir. Zira, buradan hareketle şu formülün açıklamasını zahmetsizce elde edebiliriz: *Pax in terra hominibus bonae voluntatis*.
 7. İslâm'da bu yönelme (kible), bir bakıma niyetin maddileşmesidir. Hristiyan kiliselerinin yönleri ise, çok farklı bir durumdur ve esas itibarıyla aynı fikre dayanmaktadır.
 8. Burada tabi ki söz konusu olan sadece nisbî bir tezahürdür, zira bu tali merkezlerin bizzat kendileri aşağı-yukarı Kali-Yüga'dan itibaren kesin bir şekilde kapalıdır.

aynı zamanda yeryüzü insanlığı için 'ilk hâle geri dönüşü' zorunlu kılmaktadır.⁹

Avrupa'da, düzenli organizasyonlar vasıtasıyla merkezle kurulmuş olan bilinçli ilişkilerin tamamı günümüz itibarıyla kopmuş vaziyettedir. Bu durum, birçok asırdan beri böyledir. Zaten bu kopuş, bir anda gerçekleşmiş olmayıp peş peşe gelen birçok evreden sonra olmuştur.¹⁰ Bu evrelerin ilki 15. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Başka bir yerde şövalye tarikatlerine ilişkin belirtmiş olduğumuz şeylerden de anlaşılacağı üzere, onların başlıca rollerinden biri de Doğu ile Batı arasında iletişim sağlamaktır. Bu iletişimin gerçek boyutu ise, burada söz konusu edilen merkezin en azından 'tarihsel' dediğimiz dönemlerde daima Doğu'da olarak tasvir edilmiş olmasıdır. Bu arada; Tapınak Tarikati ya da daha sonraları alacağı isimle Gülhaççılık, bu iletişimin devamını sağlamaya devam etmiştir; ancak bu durum daha sonraları biraz daha belirsizleşmiştir.¹¹ Rönesans ve Reform, yeni bir kritik döneme işaret etmişlerdir. Nihayet, Saint-Yves'in belirttiğine göre tam kopma, Otuz Yıl Savaşları'na son veren 1648'deki Westfalya Anlaşmaları ile aynı tarihe rastlamaktadır. Oysa, çok ilginçtir ki birçok müellif tam da Otuz Yıl Savaşları'ndan sonra gerçek Gülhaççılar'ın Asya'ya çekilmek üzere Avrupa'yı terk ettiklerini belirtmektedirler. Bu konu ile ilgili şunu da hatırlatmak isteriz ki, Agarttha'nın en içteki çemberde yer alan mensupları gibi Gülhaç Müntesipleri'nin adedi de 12 idi. Nitekim bu durum, söz konusu yüce merkezin suretinde teşkil edilmiş olan manevî merkezlerin tamamında ortaktır.

Bu son evreden itibaren, etkin inisiyatif bilginin deposuna hiçbir Batı organizasyonu gerçekten sahip olamamıştır. Hatta Swedenborg, 'Kaybedilen Kelâmı'n artık Tibet ve Tataristan bilgeleri arasında aran-

-
9. Burada söz konusu olan, biten çevrimsel döneme nispetle semavî Kudüs'ün tezahürüdür ki, başlayacak olan döneme göre ise yeryüzü cenneti ile aynı şeydir; bunu daha önce *L'Esoterisme de Dante*'de açıklamıştık.
 10. Aynı şekilde, daha geniş bir bakış açısına göre, burada ilk merkezden uzaklaşmada insanlık için dereceler mevcuttur. İşte, farklı Yuga'ların ayrımı da bu derecelere tekabül etmektedir.
 11. Yine aynı konuda, tekrar *L'Esoterisme de Dante* adlı çalışmamıza göndermede bulunmak mecburiyetinde kalacağım; zira burada, bu iddiayı doğrulayacak bütün tespitlerde bulunduk.

ması gerektiğini açıklamıştır. Diğer yandan, Anne-Catherine Emmerich 'Peygamberler Dağı' diye adlandırdığı ve aynı bölgelerde yer aldığını belirttiği gizemli bir yere dair bir müşahedeye (vision) nail olmuştur. Buna ayrıca, Bayan Blavatsky'nin bu konu ile ilgili olarak, gerçek anlamına hiçbir zaman vakıf olamadığı, çok dağınık birtakım bilgilere sahip olduğunu da eklemeliyiz. Ondaki 'Büyük Beyaz Loca' fikrine de bu sebep olmuştur ki biz bunu, Agarttha'nın değil bir sureti, olsa olsa bir karikatürü olarak isimlendirebiliriz.¹²

12. Burada yaptığımız tespitleri anlayanlar, bizim neden bugün Batı'da gün yüzüne çıkan birçok sözde-inisyatik kuruluşları dikkate almamızın imkânsız olduğunu da anlarlar: Bunlardan hiçbirisi, sıkı bir imtihana râbi tutulduğunda, en ufak bir 'düzenlilik' (regularite) ispatında bulunamazlar.

'ONFALOS' VE BETİLLER

bay Ossendowsky'nin naklettiğine göre, 'Âlemin Hükümdarı' Hindistan ve Siam'da eskiden birçok defa görünmüş ve 'bir oğlağın üzerinde oturmak suretiyle elindeki altın bir elma ile halkı takdis etmiş'. Özellikle bu detay bilgi, Saint-Yves'in 'Oğlak ve Boğa Çevrimi' ile ilgili söyledikleri ile mukayese edildiğinde daha da önem kazanmaktadır.¹ Çok daha ilginç olan diğer bir yön ise, yer-yüzü cennetindeki dört nehre tekabül eden dört adet nehirin üzerinden aktığı bir dağın üstündeki Oğlak ile ilgili Hristiyan semboliz-

-
1. Burada, Vedik Agni ile Kuzu sembolü arasındaki ilişkiye dair daha önce yapmış olduğumuz imayı burada hatırlatmak isteriz (*L'Esoterisme de Dante*, 1957 başkısı, ss.69-70); *L'Homme et son devenir selon le Vedanta*, s.43); Hindistan'da Koç, Agni'nin taşıma vasıtasını temsil etmektedir. -Diğer yandan, Bay Ossendowski birçok kez Rama kültürünün hâlâ Moğolistan'da var olduğuna işaret etmektedir. Demek ki burada, birçok oryantalistin dediğinin aksine, Budizm'den farklı bir şey söz konusu. Diğer yandan bize aktarıldığına göre, 'Ram Çevrimi'nin hatıralarının hâlâ Kamboçya'da varmış. Bu bilgiler bize o kadar olağanüstü geldi ki, bunu burada aktarmayı düşünmedik; burada bunu sadece bir hatırlatma babından aktarmış oluyoruz.

minde sayısız temsiller vardır.² Oysa biz, Kali-Yuga'nın başlamasından önce Agarttha'nın başka bir adı olduğunu belirtmiştik. Bu isim, Paradesha'dır ve Sanskritçe'de 'Yüce Uzaklık'tır ve bazen de 'Âlemin Kalbi' diye de isimlendirilmektedir ki bu durum tam da manevî merkeze tekabül eder. İşte, Kildaniler'in Pardes ve Batılılar'ın da Paradi (Cennet) olarak telaffuz ettikleri kelimenin kökeni bu isimdir. Bu kelimenin gerçek anlamı da budur. Bu ise, bizim daha önceleri, burada söz konusu edilen şey ile şu ya da bu şekilde İbranî Kabbala-sı'ndaki Pardes'in aynı şey olduğunu belirtmemizin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Diğer yandan, 'Kutup' sembolizmine dair daha önceki açıklamalarımıza da atıfta bulunmak suretiyle, yeryüzü cennetindeki dağ ile hemen hemen bütün geleneklerde çeşitli suretler altında mevcut olan 'kutup dağı'nın aynı şey olduğunu fark etmek daha da kolay olmaktadır: Burada daha önceleri zikrettiğimiz Hindular'daki Meru'yu, Persler'deki Alborj'u, batıdaki Graal efsanesindeki Montsalvat'ı, ayrıca Araplar'daki Kaf Dağı'nı³ ve her ne kadar uzaktan da olsa Yunanlılar'daki Olympus dağını hatırlatabiliriz. Bunlardaki ortak özellik, yeryüzü cennetinde olduğu gibi, sıradan insanların ulaşamayacağı ve bazı çevrimsel evrelerin sonunda insanlığın tamamını etkileyerek altüst eden yıkımlardan ırak bir yerde bulunmalarıdır. Bu bölge gerçekten de 'yüce uzaklık'tadır; hatta bazı *Veda* ve *Avesta* metinlerinde bu yer başlangıçta kutupta yer almakta idi, nitekim kavramın kelime anlamı da budur. İnsanlığın yeryüzü tarihindeki farklı evrelerinden hangisinde bulunursa bulunsun, o sembolik anlamda daima kutupta yer almaktadır. Zira o, esas itibarıyla her şeyin etrafında devrimini tamamladığı sabit mihver ile temsil edilmektedir.

-
2. Burada, Yuhanna'nın Vahyi kitabında bahsedilen yedi mühürle kapatılmış olan kitabın üzerindeki Kuzu temsillerini hatırlatmış olalım; Tibet Lamaizmi de aynı şekilde gizemli yedi mührü sahiptir, ve biz bunun çok tesadüfî bir şey olduğuna inanmıyoruz.
 3. Kaf Dağı ile ilgili olarak, ona 'ne yerden ne de denizden ulaşamayacağı' aktarılmaktadır (*la bi'l-berri ve la bi'l-bahri*; ayrıca daha önce Montsalvat ile ilgili olarak söylenenlere bakınız); bunun dışında bir de 'Evliya Dağı' (*Cebel el-Evliya*) diye de bir ismi vardır ki, Anne-Catherine Emmerich'in 'Peygamberler Dağı' ile bir yakınlık kurulabilir.

Nitekim dağ, Kali-Yuga’dan önceki ‘Âlemin Merkezi’ni temsil etmektedir. Yani, bu dönemlerde bir şekilde zahirdi ve henüz daha yeraltında değildi. Yani, yerleşik düzenin bir çeşit altüst olmasına sebep olacak özel şartların ortaya çıktığı karanlık çağın dışındaki normal durum diyebileceğimiz bir durumda idi. Ayrıca şunu da eklemek gerekir ki, çevrimsel kanunlara ilişkin durumların yanında dağ ve mağara sembollerinin her birinin bir varlık nedeni vardır; ve bunların her ikisinin birbirini tamamlayıcı bir özellikleri vardır.⁴ Dahası mağara, bizzat söz konusu dağın içerisinde ya da hemen onun altında olarak düşünülebilir.

Antik geleneklerde, ‘Âlemin Merkezi’ni temsil eden daha başka semboller de vardır. Bunlar içerisinde belki de en önemlilerden bir tanesi de Onfalos’tur (Omphalos) ki, bu hemen hemen bütün halklarda bulunur.⁵ Yunanca bir kelime olan ‘onfalos’, ‘ombilik’ anlamına gelmektedir ve aynı zamanda ‘merkez olan’ hatta özellikle de tekerleğin merkezi anlamına da gelir. Sanskritçe’de *nabhi* kelimesi bu tür farklılıklara sahiptir; ayrıca Kelt ve Cermen dillerinde aynı kökten türeyen *nab* ve *nav* formlarında kelimeler de mevcuttur.⁶ Diğer yandan, *Gallia* (gallois) dilinde *nav* veya *naf* kelimeleri, ‘başkan’ anlamına sahiptirler ve Tanrı için bile kullanılır. Demek ki burada, merkezî ilke fik-

-
4. Bu tamamlama, birbirinin ters iki farklı yöne bakan iki üçgendir ki, bu da ‘Süleyman’ın Mührü’dür. O, aynı zamanda mızrak ve kupaya da benzetilebilir ki bundan ve buna denk başka birçok sembolden daha önce bahsetmiştik.
 5. W.-H. Roscher, 1913’de yayınlanmış olan *Omphalos* adlı bir eserde, bu konuyla alakalı farklı toplumları içine alan oldukça külliyatlı bir doküman toplamıştır. Ancak, bu sembolün söz konusu toplumların yeryüzüne ilişkin fikirleri ile alakalı olduğu şeklinde bir fikre sahip olmakla hara etmiştir. Zira ona göre, yeryüzünün sahında var olan bir merkezdir söz konusu olan ki, bu düşünce meseleyi olabilecek en kaba bir anlayışla anlamaktır. Çünkü böyle bir düşünceye sahip olma, sembolizmin derin anlamına ilişkin tam bir cehalet sonucu olabilir. –Bundan sonraki açıklamalarımızda, M. J. Loth’un *Revue des Etudes anciennes*’de (Temmuz-Eylül, 1915) yayınlanan ‘*L’Omphalos chez les Celtes*’ adlı çalışmasından birtakım bilgiler kullanacağız.
 6. Almanca’da *nabe* kelimesi mihver, ve *nabel* kelimesi ise göbek anlamına gelmektedir; ve bu son kelime de genel olarak merkez ve orta anlamına gelmektedir. –Yunanca’daki *omphalos* kelimesi ile Lâtince’deki *umbilicus* kelimesi, basit farklılıklarla aynı kökten türemişlerdir.

ri ifade edilmektedir.⁷ ‘Merkez’ kelimesi zaten çok ayrı bir öneme sahiptir. Zira teker, her yerde rotasını sabit bir nokta etrafında tamamlayan Âlemin sembolüdür ve bu nedenle de swastika ile mukayese edilebilir bir semboldür. Ancak swastika’da, tezahürü temsil eden çevre çizilmemiştir; öyle ki, sanki doğrudan doğruya merkeze dikkat çekilmektedir: Swastika, Âlemin bir sureti değildir, aksine o Âlem’e nispetle İlke’nin hareketidir.

Onfalos sembolü, sadece belli bir bölgenin merkezine yerleştirilebilirdi. Bu bölge, coğrafi bir merkezden çok manevî bir merkezdir; bununla beraber bazen her ikisinin bir arada bulunduğu da olmaktadır. Ancak, şayet durum bu son belirtilen şekilde olursa, bu noktanın söz konusu bölgede ikamet edenler için o yerin ‘Âlemin Merkezi’nin görünür sureti olarak kabul edilmiş olması nedeniyledir; ve aynı zamanda, bu halka ait geleneğin, söz konusu halkın zihniyetine ve varlık şartlarına en uygun bir form içerisinde, ilk geleneğin bir uyarlamasıdır. Genellikle Delf tapınağındaki Onfalos bilinmektedir. Bu mabet, gerçekten de antik Yunan’ın manevî merkezi idi,⁸ ve bunun doğruluğunu gösterecek açıklamalar üzerinde fazla durmadan şunu belirtmek isteriz ki, söz konusu yerde yılda iki defa Anfikryonlar (Amphictyons) konseyi toplanmakta idi. Bu konsey, Helenik halkların tamamının temsilcilerinden müteşekkildi ve bu toplantı söz konusu halkların aralarındaki yegane etkin bağ idi. Bu bağın gücü, özde geleneksel oluşundan kaynaklanmaktaydı.

Onfalos’un maddî temsili genelde kutsal bir taş idi ve buna çoğu zaman ‘betil’ adı verilmekte idi. Bu isimlendirme ise, İbranice’deki ‘Beyt-El’ yani ‘Tanrı’nın Evi’ kelimesinden başkası değildir. Bu ismi Yakub [(a.s.)], rüyasında Tanrı’nın kendisine tecelli ettiğini gördüğü yere vermiştir: ‘Ve Yakub rüyasından uyanır ve der ki: Muhakkak Tanrı

7. Rig-Veda’daki Agni, ‘Yeryüzünün Göbeği’ diye isimlendirilmiştir ki, bu da aynı fikre dayanmaktadır. Svastika, daha önce de belirttiğimiz gibi, sık sık Agni’nin bir sembolü olarak kullanılır.

8. Yunanistan’da başka merkezler de vardı, ancak daha çok özellikle Eleusis ve Samotrace gibi Sırriler’in (Mysteres) inisiyasyonuna tahsis edilmişlerdi. Oysa Delfler, Hellenik kolektivitelerinin tamamını doğrudan ilgilendiren bir sosyal role sahipti.

bu yerde, ve ben bunu bilmiyordum. Ve Yakub korktu ve dedi: Bu yer ne kadar da korkutucu! Bu, Tanrı’nın Evi ve göklerin kapılarıdır. Ve Yakub sabah erkenden kalkar, ve başına yastık yaptığı taşı alır ve onu bir sütun gibi diker, ve onun tepesine yağ döker (onu takdis etmek için). Ve bu yere Beyt-El adını verir; ancak bu yerin ilk adı Luz idi.”⁹ Biz, bu Luz kelimesinin anlamını daha önce açıklamıştık. Diğer yandan, Beyt-El’in yani ‘Tanrı’nın Evi’ isminin daha sonraları, Mesih’in doğduğu şehir olan ‘Beytullahim’ (*Beith-Lehem*) yani ‘ekmeğin evi’ adını aldığı da nakledilmektedir.¹⁰ Taş ile ekmek arasındaki sembolik ilişki, üzerinde durmaya değer çok ilginç bir noktadır.¹¹ Belirtilmesi gereken diğer bir nokta ise, Beyt-El kelimesinin sadece bir yer için değil, aynı zamanda bizzat taşın kendisi için de kullanılan bir isim olmasıdır: ‘Ve bir sütun gibi diktığım bu taş, Tanrı’nın evi olacaktır.’¹² Demek ki, ileride Toplanma Çadırı şeklinde isimlendirilecek olan açıkça ‘ilâhî mesken’ (mîşkan) yani Şekina bu olsa gerektir. Tabi ki, bütün bunlar bir şekilde ‘manevî etkilemeler’ (*berakot*) konusu ile irtibatlıdır. Birçok eski halklar arasında ortak olan ‘Taşlar Kültü’nden bahsedildiğinde, söz konusu kültün (ibaderin) taşlara değil, aksine bu taşların kendisine ev olduğu Tanrı’ya (Divinite) karşı yapıldığı anlaşılmalıdır.

9. Tekvin, 28/16-19.

10. Yine Tekvin kitabında yer almakta olan Beyt-Lehem ile Beyt-Elohim şeklinin ses benzerlikleri zaten farkedilmektedir.

11. ‘Ve ayartıcı gelip ona dedi: Eğer Allah’ın Oğlu isen, söyle, bu taşlar ekmek olsun’ (Matta, 4/3; ayrıca bkz.: Luka, 4/3). Bizim burada belirttiklerimizle birlikte bu sözlerin gizemli anlamı vardır: Mesih’in buna benzer bir değişiklik geçirmesi gerekmekteydi, ancak bunu ayartıcının dediği gibi maddî anlamda değil manevî olarak (spirituel) yapması gerekiyordu. Oysa manevî düzlem, maddî düzlemin bir benzeridir (analogue), ancak ters yönde bir benzeridir. Kelâm’ın tecellisi olarak bizzat Mesih, ‘Gökten inmiş olan ekmektir’ ki, bu yüzden şöyle bir cevap verilmiştir: ‘İnsan yalnız ekmekle yaşamaz, fakat Allah’ın ağzından çıkan her sözle yaşar’. İşte Yeni Ahit’te, ‘Tanrı’nın evi’ olarak taşın yerini alacak olan bu ekmektir; buna ayrıca, ilâhî haberlerin (oracles) neden kesildiğini de ekleyebiliriz. Kendisini, tecelli etmiş Kelâm’ın ‘eti’ ile aynileştiren ekmekle ilgili olarak burada, İbranice’deki *lehem* ile aynı olan Arapça’daki *lahm* kelimesinin, ‘ekmek’ değil ‘et’ anlamı taşıdığını burada belirtmek ilginç olacaktır.

12. Tekvin, 28/22.

Onfalos'u temsil eden taş, Yakub'un diktiği gibi bir sütun şekline sahip olabilir. Nitekim, Kelt halklarında olduğu gibi bazı menhirlerin bu anlamı taşıdığı muhtemeldir. Delf tapınağında olduğu gibi bu taşların yanında kehanetlerin yapılması, anlaşılacağı üzere söz konusu Tanrı'nın huzurunda yapılmış gibi kabul edilmekteydi. Zaten, "Tanrı'nın Evi" tabii olarak 'Dünyanın Merkezi' ile aynileşmektedir. Onfalos, bazen Kibele'nin siyah taşı gibi, koni veya ovoid [yumurta] şeklindeki bir taş ile de temsil edilebilir. Koni, kutsal dağı hatırlatmaktadır ki, bu da 'Kutup' veya 'Älemin Mihveri'nin sembolüdür. Ovoid şekline gelince, o da çok önemli bir sembol olan 'Älemin Yumurtası' ile doğrudan irtibatlıdır.¹³ Şunu da eklemek gerekir ki, şayet Onfalos genellikle bir taş ile temsil edilmekte ise de, bazen de bir tür 'tumulus' olan *tertre* ile de temsil edilir ki bu kutsal dağın bir suretidir. Meselâ Çin'de, her hükümdarlık veya feodal devletin merkezinde eskiden 'beş bölge'den alınmış topraktan yapılmış dörtgen piramit şeklinde bir *tertre* dikilirdi: Piramitin dört yüzünden her biri dört temel yöne tekabül etmekteydi; piramitin tepesi ise, bu dört yönün bizzat merkezini temsil etmekteydi.¹⁴ İlginç olan, bu 'beş bölge' ile İrlanda'da da karşılaşmaktayız; öyle ki, buradaki 'başkanın dikili taşı' da aynı şekilde her bölgenin merkezine dikilmişti.¹⁵

Kelt ülkeleri içerisinde gerçekten de İrlanda, bizlere söz konusu Onfalos'a ait birçok bilgi sunmaktadır. İrlanda eskiden beş bölgeye ayrılmıştı ki, bunlardan birinin adı Mide idi (bu kelime Meath olarak

13. Bazen, özellikle de Yunanlılar'a ait birtakım *omphaloi* için bu söylenebilir, taşın etrafı bir yılanla çevrilmişti; bu aynı yılanı Kildani işaret taşlarının tepesinde veya diplerinde rastlamak mümkündür ki, bunlar gerçek 'betiller' olarak değerlendirilmelidirler. Zaten, ağaç sembolizmi gibi (başka bir 'Älemin Mihveri' figürüdür) taş sembolizmi de, genel olarak yılan ile yakın bir bağlantı içerisinde. Bu durum, Keltler'deki ve Mısırlılar'daki yumurta figürü için de geçerlidir. -Onfalos'un tasviri babında çok güzel bir örnek olarak kermaria 'betili' zikredilebilir ki, bunun genel olarak tasviri tepesi yuvarlaklaştırılmış düzensiz bir koni biçimindedir; ve bunun yüzlerinden bir tanesinde svastika işareti vardır. Bay J. Loth, daha önce zikretmiş olduğumuz araştırmasında, bu betil ve daha başka birtakım taşlarla ilgili birtakım fotoğraflar da sunmaktadır.

14. Çin geleneğinde 5 rakamının çok ayrı bir sembolik anlamı vardır.

15. J. Loth tarafından Brehon Laws'dan naklen.

İngilizce'de hâlâ varlığını sürdürmektedir) ve bu, 'orta' anlamına gelen eski bir Kelt kelimesi olan *medion*'dur ve Lâtince'deki karşılığı *medius*'tur.¹⁶ Diğer dört bölgenin birer parçasından meydana getirilmiş olan bu Mide Hükümdarlığı, yüce İrlanda hükümdarının bizzat mekânı idi ve diğer hükümdarlar derece olarak onun altında yer almakta idiler.¹⁷ Ülkenin tam olarak merkezini temsil eden Ushnagh'da 'Âlemin nombrili' diye isimlendirilen devasa bir taş dikili idi ki, bu taş 'parçaların taşı' (*pierre des portions*) (ailna-meeran) da denilirdi. Zira bu taş, Mide Hükümdarlığı içerisinde kesişen diğer ilk diğer dört hükümdarlığın ayırıcı çizgilerini belirtmekteydiler. Her yıl mayıs ayında, tıpkı Druidler'in yıllık toplantılarına benzer bir şekilde Carnutler ülkesinin Galler'deki 'kutsanmış merkezî yerinde' (*medio-lanon* veya *medio-nemeton*) bir genel kurul toplanmakta idi. Bunun ayrıca, Delf'deki Anfiktanyonlar'ın toplantısı ile de bir benzerliği vardır.

İrlanda'nın dört bölgeye ve merkezdeki yüce başkanın ikamet ettiği yer şeklinde ayrılması, oldukça eski geleneklerle irtibatlıdır. Gerçekten de İrlanda, işte bu nedenle 'dört üstadın adası' olarak adlandırılmıştır;¹⁸ ancak bu ve ayrıca 'yeşil ada' (Erin) şeklindeki isimlendirme, önceleri daha kuzeydeki bir toprak için kullanılırdı ki, bu yer şimdi bilinmemektedir ve belki de kaybolmuştur. Öyle ki, söz konusu yerin manevî merkezi veya belki de yüce merkezi Ogygie veya Thule idi. Bu 'dört üstadın adası'nın hatırasına Çin geleneğinde de rastlanmaktadır, ve öyle görünüyor ki bugüne kadar hiç fark edilmemişti. İşte bunu dile getiren bir Taocu metin: 'İmparator Yao çok üzülüyordu, ve ideal olarak iyi yönettiğine inanıyordu. Ancak, ('gerçek insanların' -tchen-jen- yani 'ilk aslî durumla' bütünleşmiş olan insanların yaşadığı) uzaklardaki Kou-chee adasındaki dört üstadı ziyaret ettikten sonradır ki, her şeyi birbirine karıştırdığının farkına varır. İdeal olan, kozmik tekeri kendiliğinden döndüren üstün-insanın

-
16. Burada, Çin'in aynı zamanda 'Orta'nın İmparatorluğu' olarak adlandırıldığı unutulmamalı.
 17. Mide hükümdarlığının başşehri Tara idi; oysa, Sanskritçe'de *tara* kelimesi 'yıldız' demektir ve özellikle de kutup yıldızı için kullanılır.
 18. Genellikle Lâtin formunda bildiğimiz Aziz Patrice'in ismi, aslında Cothraige'dir ve bu kelime 'dördünün hizmetçisi' anlamına gelmektedir.

kayıtsızlığıdır¹⁹ (yani 'hareket etmemek' şeklindeki davranış olan her türlü bağdan kurtulmadır).²⁰ Diğer yandan 'dört üstat', dört Mahara-
raja veya 'büyük hükümdarlar' ile de ayniyet arz etmektedir. Hint ve
Tibet geleneklerine göre onlar, dört aslî yönde ikamet etmektedir-
ler.²¹ Ayrıca bunlar, elementlere (unsurlara) de tekabül ederler: Be-
şincisi olan ve kutsal dağın tepesinde yani merkezde ikamet eden yü-
ce üstat, bu durumda, dört ana unsurdan hemen sonra gelen ilk un-
surlardan Hermesçiler'deki beşinci aslî unsur olan (quinta essentia)
Esir'e (Ether / Akasha) tekabül eder.²² Benzer geleneklere Orta Ame-
rika'da da rastlanmaktadır.

-
19. Merkeze yerleştirilmiş olan 'gerçek insan', eşyanın hareketine dahil olmaz; ancak, gerçekte bu hareketi sadece varlığı ile yönetir, zira 'Göğün Faaliyeti' onda yansımaktadır.
 20. *Tchoang-tseu*, I. Bölüm; P.L. Wieger'in tercümesi ile, s.213. –Rivayete göre, imparator Yao M.Ö. 2356 yılında hükümdarlık yapmış.
 21. Burada ayrıca, İslâm tasavvufundaki dört Evtad doktriniyle de bir benzerlik kurabiliriz.
 22. Svastika gibi çarpı işaretlerinde bu temel işaret aynı zamanda bir nokta ile de temsil edilmektedir ki, bu da Kutup'tur. Dört temel yön ile birlikte diğer dört unsur da haçın dört koluna tekabül etmektedir ki, bu da bütün uygulamalarıyla dörtlü unsurluluğu sembolize etmektedir.

10

MANEVÎ MERKEZLERİN SEMBOLİK İSİMLERİ VE TEMSİLLERİ

‘Yüce Ülke’ ile ilgili olarak benzer birçok gelenek daha zikredebiliriz. Onu tanımlamak için, Paradesha’dan muhtemelen daha eski bir isim daha vardır ki o da Tula’dır. Grekler bunu Thule diye çevirmişlerdir. Nitekim biraz önce de gördüğümüz gibi, söz konusu bu Thule, ilkel (primitive) ‘dört üstat adası’ ile herhâlde aynı idi. Ayrıca belirtmemiz gerekir ki, bu aynı Tula ismi çok farklı bölgelere isim olarak verilmiştir. Zira, bugün dahi aynı isme hem Rusya’da hem de Orta Amerika’da rastlamaktayız. Bu söz konusu bölgeleri, çok eski zamanlarda, ilk Tula’dan feyezan etmiş birer manevî merkez olduklarını düşünmek uygun olacak. Meksika’daki Tula’nın kökeninin Toltekler’e ait olduğu bilinmekte. Rivayete göre bunlar, ‘suların ortasındaki toprak’ anlamındaki Aztlan’dan gelmiş -ki bu ashnda Atlantis’den başkası değildir-, ve söz konusu Tula ismini de asıl memleketlerinden getirmişler. Tula ismini verdikleri merkez muhtemelen bir ölçüde kaybolan kıtanın yerine geçmişti.¹ Ancak,

1. Aztlan veya Tula’nın ideografik işareti, beyaz balıkçıldır. Balıkçıl ile leyleğin Batı’da oynadığı rol, Doğu’da karaleyleğin (ibis) oynadığı rolün aynısıdır ki, bu kuşların üçü de Mesih’in tasvirleri arasında yer almaktadır. Karaleylek, Mısırlılar’da Tot’un sembollerinden biri idi, yani Hikmet’in sembolü.

diğer yandan, Atlantis Tula'sı ile Hyberboreen Tula'sını birbirinden ayırmak gerekir. Zira, günümüzdeki Manvantara'nın tamamını kapsayacak şekilde ilk ve yüce merkezi temsil eden gerçekte bu ikinci –hiperboreen-Tula'dır. Hakiki 'kutsal ada' olan bu idi. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, köken itibarıyla onun durumu tamamıyla kutupsal (polaire) idi. Aynı anlama gelen isimlerle adlandırılmış olan diğer 'kutsal adaların' tamamı, bunun birer suretinden başka birşey değildir. Bu durum, Manvantara'ya nispetle tali düzeydeki ikincil bir tarihi çevrimi yönlendiren Atlantis geleneğine ait manevî merkez için de aynen geçerlidir.²

Sanskritçe'de Tula kelimesi, 'terazi' anlamına gelmekte, ve özellikle de bu ismin tekabül ettiği burç (zodyak) simgesine işaret etmektedir. Ancak, bir Çin geleneğine göre, semavî terazi aslında ilk önceleri Büyük Ayı imiş.³ Bu tespit çok önemli. Zira, Büyük Ayı'ya nispet edilen sembolizm tabii olarak doğrudan doğruya Kutup ile de ilgilidir.⁴ Bu konu üzerinde burada daha fazla duramayacağız, zira bu ayrı bir araştırmada ele alınmayı gerekli kılmaktadır.⁵ Ayrıca, kutup terazisi ile burçlar terazisi arasındaki ilişki de ayrıca ele alınmalı. Nitekim burçlar

2. Atlante geleneği ile Hiperboreen geleneğinin tam kavuşma noktalarının tam olarak tespiti çok zordur ve bu durum, birçok karışıklığa meydan verecek şekilde bazı isimlerin birbirilerinin yerine kullanılmış olmasıdır. Buna rağmen, söz konusu sorun tam olarak çözülemez değildir.
3. Büyük Ayı, aynı zamanda 'Yeşimtaşı Terazisi' diye de adlandırılmıştır ki, yeşimtaşı mükemmellik sembolüdür. Başka halklarda Büyük Ayı ile Küçük Ayı, terazinin iki küfesi olarak kabul edilmiştir. –Bu sembolik terazinin, Sifra di-Tseniuta'daki (Zohar'ın 'Sırlar Kitabı') ile bir irtibatının olmadığı söylenemez. Buradaki terazi, 'olmayan bir yerde asılı vaziyette durmaktadır', yani 'tecelli-etmemişte' ki, bu bizim dünyamız için kutup noktası ne ise odur. Bu dünyanın dengesinin gerçekten de Kutup'ta olduğunu söyleyebiliriz.
4. Hindistan'da Büyük Ayı, saptarikşa'dır, yani yedi rişî'nin sembolik evidir. Bu durum tabii ki Hiperboreen gelenekle uyumaktadır; oysa atlante geleneğinde Büyük Ayı'nın bu rolünü, yine aynı şekilde yedi yıldızdan müteşekkil olan Yedi Kandilli Süreyya (Ülker) yıldızları üstlenmiştir. Yunanlılar'a göre Yedi Kandilli Süreyya takım yıldızlarının Atlas'ın kızları olduğu ve bu yüzden Atlantideler olarak da adlandırıldıkları zaten bilinmektedir.
5. Burada, Meru kelimesi ile meros kelimesinin fonetik benzerliğine dair daha önce söylediklerimizle bağlantılı olarak, Mısırlılar'da Büyük Ayı'ya Kalça Takım Yıldızı dendiğini zikretmek ilginç olacaktır.

terazisi 'hüküm simgesi' olarak değerlendirilmektedir. Adalet'in bir vasfı olarak terazi hakkında söylediklerimiz, Melki Sedek ile ilgili düşünülendiğinde onun adının yüce manevî merkeze işaret ettiği anlaşılır.

Tula, aynı zamanda 'beyaz ada' olarak da bilinmektedir. Daha önce, bu rengin manevî otoriteye tekabül ettiğini belirtmiştik. Amerika geleneklerinde Aztlán'ı temsil eden sembol beyaz dağdır. Ancak, bu tasvir öncelikle Hiperboreen Tula ve 'kutup dağı' için kullanılmaktaydı. Hindistan'da, genellikle Kuzey'in en ücra bölgelerine⁶ konumlandırılan 'beyaz ada' (Shveta-dvipa), 'Saadetliler İkametgâhı' olarak kabul edilir ki bu da onu 'Yaşayanlar Ülkesi' ile açıkça aynı şey olduğunu göstermektedir.⁷ Ancak burada bir istisna var: Kelt gelenekleri 'Azizler adası' veya 'Saadetliler adası' olarak özellikle 'yeşil ada'dan bahsetmektedir.⁸ Ancak, bu adanın ortasında bir 'beyaz dağ' yükselmektedir ki, bu dağın hiçbir tufan tarafından sular altında bırakılmadığı rivayet edilir.⁹ Bu dağın tepesi ise, 'lâl' (erguvan kırmızısı) rengindedir.¹⁰ 'Güneş'in dağı' diye de adlandırılan bu dağ, Meru dağının aynısıdır: Zira Meru Dağı da 'beyaz dağ'dır ve denizin ortasında yer aldığı için de etrafı yeşil bir kuşakla çevrilidir.¹¹ Tepesinde ise üçgen ışık parlamaktadır.

6. Şveta-dvipa, Jambu-dvipa'nın onsekiz alt bölmelerinden birine verilen isimdir.
7. Bu, aynı zamanda bize, Batı antikitesindeki 'Talihliler Adalarını' (Iles Fortunees) hatırlatmaktadır; ancak bu adalar Batı'da yer almakta idi ('Hesperides bahçeleri': Yunanca'da hesper, Lâtinçe'de vesper kelimeleri karanlık, yani Batı demektir) ki, bu da Atlante kökenli bir geleneğin olduğuna işaret etmektedir; diğer yandan bu, Tibet geleneğindeki 'Batı Seması'nı da hatırlatmaktadır.
8. 'Azizler Adası' ismi, 'Yeşil Ada' ismi gibi daha sonraları İrlanda için kullanılmıştır, hatta bazen İngiltere için bile kullanılmıştır. –burada aynı anlamı taşıyan Heligoland Adası ismine de işaret etmiş olalım.
9. Yeryüzü Cenneti ile ilgili benzer diğer geleneklere daha önce atıfta bulunmuşuk. –Dışta pek konuşulmasa da, İslam tasavvufunda 'yeşil ada' (el-ceziretü'l-hadra) ve 'beyaz dağ' (el-cebelü'l-ebayaz) sembolleri çok iyi bilinmektedir.
10. Burada, daha önce *L'Esoterisme de Dante*'de bahsettiğimiz üç Hermetik renk ile karşılaşmaktayız: yeşil, beyaz, kırmızı.
11. Diğer yandan, bazen gökkuşağı renklerine sahip kayış söz konusu olabilir ki, bu da İris'in başörtüsü ile benzerlik arz edebilir; Saint-Yves, *Mission de l'Inde* adlı eserinde atıfta bulunmaktadır; aynı şey Anne-Catherine Emmerich'in keşflerinde (visions) de mevcuttur. –Gökkuşağı sembolizmi ve dvipa'lar ile ilgili olarak daha önce söylediklerimize bakılabilir.

'Beyaz ada' şeklinde tanımlanan manevî merkezlere (tekrar hatırlatacak olursak, bu isimlendirme gerçekte öncelikli olarak bu ismi kullanmaya lâyık olan yüce merkez için değil, aynı zamanda tali seviyedeki merkezler için de kullanılmıştır), her türlü beyaz fikrini ifade eden yerler, bölgeler veya şehirlerin isimleri de eklenmelidir. Bunu ifade eden birçok sayıda yer vardır: Albion'dan Albanie (Arnavutluk)'ye, oradan Roma'nın merkezî şehrini teşkil eden Albe la Longue'a ve aynı isimleri taşıyan antik şehirleri de dahil ederek,¹² Grekler'de, Argos şehrinin ismi aynı anlamı taşımaktadır.¹³ Bu vakıaların nedeni ise, ileride yapacağımız açıklamalarla daha iyi anlaşılacaktır.

Manevî merkezin, 'kutsal dağ'ı da içeren bir ada olarak temsil edilmesine dair bir tespitte daha bulunmak gerekmektedir. Zira, böyle bir merkez gerçekten var olmuş olabileceği gibi (her ne kadar bütün 'Kusal Topraklar' ada olmasa da), bunun bir sembolik anlamı da olmalıdır. Tarihî vakıaların bizzat kendileri dahi –ki, özellikle buna kutsal tarihle ilgili olanlar dahildir-, gerçekte yüksek mertebelere ait birtakım hakikatleri kendilerine göre yorumlamaktadırlar. Bu da sembolizmin bizzat temeli olan müteakabiliyet kanunu nedeniyle ki, bu bütün âlemleri bütüncül ve evrensel bir uyumda birleştirmektedir. Burada söz konusu olan temsilin çağrıştırdığı fikir, 'istikrarlılık'tır ki, biz bunu daha önce Kutup'un bir özelliği olarak zikretmiş-

-
12. 'Beyaz' anlamına gelen Lâtince'deki *albus* kelimesi, aynı anlama sahip olan İbranice'deki *laban* kelimesi ile bir yakınlık arz etmektedir ki, kelimenin müennes hali olan *Levana* ise Ay için kullanılmaktadır. Lâtince'de *Luna*, aynı zamanda hem 'beyaz' hem de 'parlak' anlamlarına gelebilir ki, birbirine yakın fikirleri ifade etmektedirler.
 13. Bir sıfat olan *argos* (beyaz) kelimesi ile şehrin ismi olan kelime arasında sadece bir telaffuz farkı vardır; şehrin ismi ne müzekker ne de müennes (neutre), ancak aynı kelimenin müzekker hali Argustur. Burada ayrıca Argo gemisi hatırlanabilir (zaten bunun da Argus tarafından inşa edildiği kabul edilir ki, direği Dodone ormanındaki meşeden yapılmıştır); bu son durumdaki kullanımda kelime aynı zamanda 'hızlı' anlamına da gelebilir; hız, ışığın bir vasfı olarak görülmektedir (özellikle de şimşegin), ancak ilk anlamı 'beyazlık'tır, tali anlamı ise 'parlaklık' manasına gelmektedir. –Aynı kelimeden gümüş kelimesi de türemektedir ki, rengi beyazdır ve sembolik olarak Ay'a tekabül etmektedir; Lâtince'deki *argentum* ile Yunanca'daki *argyros* kelimesi görünürde aynı kök sahip kelimelerdir.

rik: Ada, suların sürekli çalkantıları arasında daima değişmezliğini korumaktadır. Buradaki çalkantı, dış dünyanın bir tasviridir. 'Salamat Dağı'na, 'Barış Mabedi'ne ulaşmak için ise, 'hırslar denizini' aşmak gerekmektedir.¹⁴

-
14. 'Hırslar (passions) denizini geçen Yogi, Huzur ile birleşmiştir ve 'Ben'liğine (Soy) bütünüyle sahip olmuştur' demektedir Şankaraçarya (Atma-Bodha). Burada zikredilen 'hırslar' kelimesi, 'suretler akımını' oluşturan her türlü geçici ve arızî değişiklikleri belirtmek için kullanılmıştır: Burada söz konusu olan, bütün geleneklerin ortak sembolizmi ile söylenecek olursa 'aşağı âlemdeki sular' alanıdır. Bu yüzdendir ki, 'Büyük Barış'ın fethi sık sık denizde geminin yüzmesi ile temsil edilmiştir (Katolik sembolizminde teknenin kiliseyi temsil etmesinin nedenlerinden birisi de budur); bazen savaş ile de temsil edilir ki, Bagavat-Gita bu anlamda yorumlanabilir ki, İslâm doktrinindeki 'kutsal savaş' (cihad) teorisini de bu bakış açısına göre anlayabiliriz. -Buna ek olarak; 'sularda yürümek', suret ve değişim (tahavvül) âlemine hakimiyeti sembolize etmektedir: Vişnu, Narayana olarak yani 'suların üstünde yürüyen' diye de çağırılmaktadır. Burada, İncil ile bir benzerlik ortaya çıkmaktadır ki, Mesih'in de suların üstünde yürüdüğünü görmekteyiz.

MANEVÎ MERKEZLERİN KONUMLARININ TESPİTİ

*d*aha önce belirttiklerimiz arasında ‘yüce bölge’nin konumunun tespiti meselesini hemen hemen tanımamıyla hiç ele almadık. Çok çetrefil bir konu. Zaten, bulunduğumuz konum itibarıyla de tali bir mesele olarak yer almakta. Öyle görünüyor ki, en geniş çevrim olan Manvantara’nın birer alt bölümleri olan farklı çevrimlere göre birbirini takip eden birçok yerin varlığını kabul etmek gerekiyor. Şayet kendimizi zamanın dışında tutup Manvantara’yı bir bütün olarak değerlendirecek olursak, bu mevkiiler arasında hiyerarşik bir düzenin varlığı görülebilir. Öyle ki, bunların her biri Manvantara’nın içerdiği temel ve ilk geleneğin birer adaptasyonundan ibaret geleneksel suretlerin oluşumuna tekabül etmektedirler. Diğer yandan, temel merkezin haricinde, aynı zamanda ona bağlı olan ve onun birçok sureti mesabesinde olan başka merkezler de vardır. Ancak bu tali merkezler, daha zahiri olmaları nedeniyle yüce merkeze nispetle daha görünür durumdadırlar.¹

1. Saint-Yves’in, Tarot sembolizminden ödünç aldığı ifadeyi kullanarak, yüce merkezin diğer merkezlere göre durumunu ‘yirmi iki sır ile örtülü sıfır’ olarak tanımlayabiliriz.

Bu son nokta üzerinde, özellikle Lamaizm'in merkezi olan Lhasa ile Agarththa arasındaki benzerliğe dikkat çekmiştik. Buna ayrıca, Batı'da dahi topografik durumları birtakım özellikler arz eden fakat köken itibarıyla benzer varlık gerekçeleri olan en az iki şehir bilinmektedir. Bunlar: Roma ve Kudüs'tür. (Kudüs'ün, Melki-Sedek'in gizemli Şalem'inin zahiri bir sureti olduğuna daha önce işaret etmiştik). Antik zamanlarda, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, gerçekten de kutsal coğrafya –ya da din adamı sınıfı (sacerdotal) coğrafyası- diye adlandırabileceğimiz bir şey var idi. Öyle ki, şehirlerin ve mabetlerin mevki-leri keyfi olarak tespit edilmiyordu. Aksine, çok hassas birtakım kanunlara göre tayin edilmekte idi.² Buradan, 'din adamı sınıfı sanatı' (art sacerdotal) ile 'hükümdarlık sanatı'nı inşaatçılar sanatı ile birleştiren bağlantılar sezilebilir.³ Ayrıca bu durum bize, neden eski loncaların gerçek bir inisiyatik geleneğe sahip olduklarını da açıklamaktadır.⁴ Zaten bir şehrin inşası ile bir doktrinin yasalaştırılması (veya, belirli bir yer ve zamanın şartlarına uygun olarak geliştirilen yeni geleneksel bir formun oluşturulması) arasında öyle bir ilişki vardı ki, genellikle birincisi –yani şehrin inşası- ikincinin –yani doktrinin- bir sembolizasyonu olarak gerçekleşmekte idi.⁵ Tabi ki, özellikle de yer-yüzünün belli bir bölümünün şehri konumunda olmaya namzet bir yerin tayininde, şu veya bu şekilde özel birtakım tedbirlere başvurulması gerekmekte idi. Aynı şekilde, kuruluşları ile ilgili ortamlarla ilgi-

-
2. Eflâtun'un Timaos'u, kapalı bir şekilde de olsa, buradaki söz konusu bilime birtakım atıflar içermektedir.
 3. Burada, Pontifex (Başrahiplik) ünvanı ile ilgili söylediklerimiz hatırlanabilir; diğer yandan, 'hükümdarlık sanatı' ifadesi modern Masonlar tarafından muhafaza edilmiştir.
 4. Romalılar'da Janus, aynı zamanda hem Sırlar'a inisiyasyon hem de sanatkârlar loncalarının tanrısı idi (Collegia fabrorum), bu çift yönlü tavsifte çok anlamlı bir durum söz konusudur.
 5. Burada örnek olarak, lir'inden (lyr) çıkan seslerle Tebes duvarlarını inşa eden Anfion (Amphion) sembolünü zikredebiliriz. Birazdan, bu Tebes şehrinin isminin neye işaret ettiğini göreceğiz. Orfizim ve Pitagorizm'de lir müzik aletinin ne kadar önemli olduğunu biliyoruz. Burada hemen belirtelim ki, Çin geleneğinde benzer bir rolü üstlenmiş olan çalgı aletleri mevcuttur. Tabi ki, onlarla ilgili olarak söylenenlerin de sembolik olduğu unutulmamalıdır.

li olması nedeniyle şehirlerin adları da bu bakımdan dikkatli bir şekilde ele alınmalıdır.⁶

Konumuzla dolaylı olarak ilişkisi bulunan bu konular üzerinde daha fazla durmadan şunu da belirtmek isteriz ki, biraz önce bahsetmiş olduğumuz türden bir merkez Helenistik dönem öncesi Girit'te (Crete) var idi.⁷ Ayrıca, öyle anlaşıyor ki Mısır'da birbirini takip eden Memfisler ve Tebler döneminde bunlardan birçok bulunmakta idi.⁸ Aynı zamanda bir Grek şehrinin de ismi olmuş olan bu en son zikredilen şehrin (Teblar) ismi, manevî merkezlerin tespiti konusunda bizim özellikle dikkatimizi çekmelidir; özellikle de tufandaki geminin İbranice ismi olan Tebah ile olan açık benzerliği nedeniyle. Zira, bu söz konusu gemi de yüce merkezin bir temsilidir; ve bu yönüyle özellikle bir bakıma bir zarf görevi görerek geleneğin korunması şeklinde

6. İsimlerle ilgili, özellikle de beyaz düşüncesi ile ilgili olarak daha önceki satırlarda birtakım örnekler bulmak mümkündür. Bu konuda biraz daha duracağız. Ayrıca, bazı durumlarda, şehrin gücü ve korunması ile doğrudan alakası olması kutsal eşyalarla ilgili olarak da birçok şey söylenebilir: Troya ile ilgili Palladium efsanesi bu meyandadır; Roma'daki Saliyenler'e (Saliens) ait kalkanlar da bu şekildedir (bunların, Numa döneminde bir göktaşında keskinleştirildiği rivayet edilir; Saliyenler Kurulu oniki üyeden müteşekkildi). Bu eşyalar, İbraniler'deki Ahit Sandığı gibi 'manevî etkiler' içeren dayanaklar idi.
7. Mısır için Menes ne ise, bizzat Minos isminin kendisi bu konuda yeterli bir işarettir. Roma ile ilgili olarak Numa konusunda söylediklerimize, ayrıca Kudüs ile ilgili olarak da Şlomo'nun anlamı ile ilgili olarak söylediklerimize göndermede bulunmak isteriz. –Bu arada, Girit ile ilgili olarak Orta Çağ mimarları tarafından karakteristik bir sembol olan Labirent'in kullanımına atıfta bulunalım. Daha da ilginç olanı, bazı kiliselerin döşemelerine çizilmiş olan Labirent güzergahı, Kutsal Toprağa hac ziyaretine gitme imkânı bulamayanlar için, bu yolculuğun yerini almakta idi.
8. Daha önce, Delf'in Yunanistan (Grek) için aynı rolü oynadığını görmüştük; adı, yunus balığını (dauphin) çağrıştırmaktadır ki, bunun sembolizmi de çok önemlidir. –Diğer bir ilginç isim ise Babilon'dur: Bab-İlu, 'Göğün kapısı' anlamına gelmektedir ki, bu anlam Yakup tarafından Luz için kullanılmıştır. Zaten, Beyt-El'de olduğu gibi 'Tanrı'nın Evi' anlamına da gelebilir. Ancak, gelenek kaybolduğunda meydana gelen 'karışıklık' (Babel) anlamına da gelmektedir: İşte o zaman, sembolün tersine dönüşü vaki olur ki, Janua Inferni bu durumda Janua Coeli'nin yerini alır.

değerlendirilmiştir.⁹ Bu durum, iki çevrim arası geçiş dönemlerinde eski durumun yok edilip yenisinin kurulması için gerçekleşen kozmik tufana işaret etmektedir.¹⁰ Kitab-ı Mukaddes’de sözü edilen Nuh’un [a.s.] rolü,¹¹ hindu geleneğindeki daha sonraları Vaivasvata adını alacak olan Satyavrata’nın -ki bugünkü Manu’dur- ile benzerdir. Ancak burada hemen belirtilmesi gerekir ki, söz konusu bu son durum günümüz Manvantara’sının başına tekabül ederken, Kitab-ı Mukaddes’de bahsedilen tufan başka bir çevrimin başlangıcına tekabül etmektedir ve yine aynı Manvantara’nın içerisinde bulunmakla beraber daha sınırlıdır¹²: Zira, burada söz konusu edilen aynı olay değildir, sadece aralarında benzerlik olan olaylardır.¹³

Burada yine zikre değer olan diğer bir konu da, Nuh’un Gemisi ile gökkuşağı sembolizmi arasındaki ilişkidir. Söz konusu ilişki Kitab-ı Mukaddes’te, Tanrı ile yeryüzündeki yaratıklar arasındaki anlaşmanın bir işareti olarak tufandan sonra gökkuşağının ortaya çıkması şeklindedir.¹⁴ Gemi, tufan esnasında, aşağı âleme ait suların oluşturduğu Okyanus’ta yüzyüyor; gökkuşağı ise, düzenin kurulduğu ve her şeyin

-
9. Bu durum, çevrim boyunca gelişecek olan imkânların tamamını tohum olarak içeren bir çevrimin başlangıcı için ‘Âlem Yumurtası’ ne ifade ediyorsa. Aynı şekilde, Gemi de dünyayı yeniden inşa etmede kullanılacak olan tüm unsurları içerir ki, bu da onun gelecekteki durumunun tohumlarıdır.
 10. Bir çevrimden (devreden) diğerine geleneksel geçiş veya intikali sağlamak da ‘Başrahipliğin’ (Pontificat) görevleri arasındadır. Burada, Gemi’nin inşasının sembolik köprünün inşası ile aynı anlama vardır; zira, her ikisi de ‘suları geçmeyi’ sağlamak amacıyla yapılmıştır ki, bunun da sayısız anlamı vardır.
 11. Nuh’un, aynı zamanda, üzüm bağını diken ilk kişi olması da dikkati çekmektedir (Tekvin, 9/20); bu durum yukarıda, Melkisedek’in kurbanı konusunu işlerken, şarap ve onun inisiyatik ritüellerde oynadığı rol ile ilgili söylediklerimizle birlikte düşünülebilir.
 12. Kitab-ı Mukaddes’teki Tufan’ın tarihi anlamlarından bir tanesi de, Atlantide’in kaybolduğu büyük afettir.
 13. Burada yapılmış olan uyarılar tabii olarak, birçok halklarda rastlanan tufan olayı içeren geleneklerin tamamı için geçerlidir. Bunlar içerisinde çok farklı devreler içerenler de vardır ki, meselâ Yunanlılar’daki Deucalion ve Ogyges tufanları gibi.
 14. Tekvin, 9/12-17.

yenilendiği anda 'gökyüzünde' yani yukarı âleme ait suların olduğu bölgede zuhur ediyor. Burada söz konusu olan, kelimenin tam anlamıyla bir analogik ilişkidir. Yani, her iki suret de birbirinin zıddı şeklinde çevrilmiş ve biri diğerini tamamlamakta: Geminin gövde şekli aşağıya doğru kıvrım yapmakta iken, gökkuşağının kıvrımı yukarıya doğrudur. İkisinin birlikteliği ise birbirini tamamlayan bir çember veya bir çevrim suretindedir ve âdetâ biri diğerinin yarısıdır.¹⁵ Gerçekte bu söz konusu suret, çevrimin başlangıcında bir bütündür: Bu, bir kürenin dikey kesimidir; kürenin yatay kesimi ise yeryüzü cennetinin çemberimsi iç kesimi ile temsil edilmiştir;¹⁶ bu ise, 'kutup dağı'ndan çıkan dört nehrin oluşturduğu bir haç işareti ile kesilmiştir.¹⁷ Bunların yeniden teşkili yine aynı çevrimin sonunda gerçekleşmelidir. Ancak bu durumda, semavî Kudüs tasvirinde çember bir kare şekli ile değiştirilmiştir¹⁸; bu ise, Hermesçiler'in sembolik olarak 'çemberin

15. Bu iki yarım, 'Dünyanın Yumurtası'nın kine tekabül etmektedir; aynen biz-zat 'yukarı sular' ve 'aşağı sular'da olduğu gibi. Karışıklık dönemlerinde, üstteki yarım görünmez olur, ve Fabre d'Olivet'nin 'türlerin yığılması' olayı diye isimlendirdiği olay işte bu alttaki yarımda meydana gelir. –Bir bakış açısına göre, burada söz konusu edilen birbirini tamamlayıcı iki suret, birbirinin zıddı yöne doğru çevrilmiş iki hilâle benzetilebilir ki (suları birbirinden ayıran çizgiye nispetle biri diğerinin yansıması ve simetrigidir), bunda Janus sembolizmine atıf vardır ve gemi onun amblemlerinden birini teşkil eder. Burada hilâl, kupa ve gemi arasında bir bakıma sembolik bir eşitliğin söz konusu olduğuna dikkat çekmek isteriz. Ayrıca, 'vaisseau' kelimesi aynı zamanda hem 'kupa' hem de 'gemi' için kullanılmaktadır ('Saint Vaissel' ismi, Orta Çağ'da Graal'ın en çok kullanılan isimlerinden birisidir).
16. Buradaki küre de 'Dünyanın Yumurtası'dır; yeryüzü cenneti üst ve alt yarımın birbirinden ayrıldığı düzlemde, yani gök ve yer'in sınırında bulunmaktadır.
17. Kabbalistler bu dört nehir ile, Pardes (Cennet) kelimesini oluşturan dört harf arasında bağlantı kurarlar; başka bir yerde bunların cehennemdeki dört nehirle ilgili analogik ilişkilerine değinmiştik (*L'Esoterisme de dante*, 1957 baskısı, s.63).
18. Bu yer değiştirme, başka bir yerde anlamına değindiğimiz, bitki sembolizminin mineral sembolizmi ile değiştirilmesi şeklindedir (*L'Esoterisme de dante*, 1957 baskısı, s.67). –Semavî Kudüs'ün oniki kapısı, tabii olarak Burçlar Kuşağı'nın oniki işaretine ve İsrail'in oniki kabilesine tekabül etmektedir; burada söz konusu olan burçlar çevriminin değişimi söz konusu-

dörtgenliği (quadrature)' şeklinde belirttikleri şeyin gerçekleşmesine işaret etmektedir: İlk ve merkezî olan noktanın yayılması ile imkânların gelişmesini temsil edilen küre, bu söz konusu gelişme tamamlan-
dığında bir küp şekline dönüşmektedir ki böylece, söz konusu çevrim nihaî dengesine ulaşmış olur.¹⁹

dur ki, bu da dünyanın rotasyonunun durdurulması ve ilk hâlin yeniden tahakkuku olan nihaî bir durumda respitidir ki, bu da ancak yine bu söz konusu ilk hâlde mündemiç olan mümkünatın peş peş tezahürünün tamamlanması ile olur. –Yeryüzü cenneti'nin merkezinde olan 'Hayat Ağacı', aynı zamanda Gökyüzü Kudüsü'nün de merkezindedir ki, burada oniki meyvesi vardır. Tabi ki bunların oniki Aditya ile irtibatları olduğu kesindir; nasıl ki, bizzat 'Hayat Ağacı'nın kendisinin, Adityalar'ın kendisinden çıktıkları yegane öz ve bölünemez olan Aditi ile bir alâkası varsa.

19. Burada, küre ile küp şekilleri, her iki dinamik ve statik bakış açısına teka-bül etmektedir. Küpün altı yüzü, uzaydaki üç boyuta göre yönlendirilmişlerdir; kürenin merkezinden hareketle çizilmiş olan haçın altı dalı gibi. –Küp ile ilgili olarak ise, aynı şekilde tamamlanma ve mükemmeliyet fikirleri içeren Masonik bir sembol olan 'küçük taş' ۞ kolayca bir benzerlik kurulabilir, yani, belli bir durumda mevcut olan imkânların tam olarak tahakkukudur burada söz konusu olan.

12

BAZI SONUÇLAR

bütün geleneklerle uyum arz eden tanıklıklardan hareket edildiğinde şöyle bir sonuç çok açık olarak ortaya çıkmaktadır ki o da: Diğer bütün ‘Kutsal Topraklar’a örneklik arz eden bir ‘Kutsal Toprak’ın varlığı. Öyle bir manevî merkez ki, bütün diğer merkezler onun altında yer almaktadırlar. ‘Kutsal Toprak’ aynı zamanda ‘Azizlerin Toprağı’, ‘Saadetlilerin Toprağı’, ‘Yaşayanların Toprağı’ ve ‘Ölümsüzlerin Toprağı’dır. Bu ifadelerin tamamı birbirine denktir. Bunlara ayrıca bir de Eflâtun’un ‘Saadetlilerin yurdu’ dediği ‘Saf Toprağı’¹ da

-
1. Japonya’da var olan Budist ekollerinden bir tanesi de Gio-do’dur (‘Saf Toprak’ anlamına gelmektedir). Diğer yandan bu isim, İslâm’daki İhvanü’s-Safa (Safiyetin –Temizliğin- Kardeşleri) ismini ve ‘safılar’ anlamına gelen Orta Çağ Batı’daki Catharelar’ı hatırlatmaktadır. Muhtemelen, Müslüman inisiyeleri için kullanılan (veya daha doğru bir tanımlama ile, Hindu geleneğindeki Yogi gibi, inisiyasyonun nihayetine ulaşmış olanlar anlamında) Sufi ismi de, tam olarak aynı anlama gelmektedir. Gerçekten de, avam etimolojisinin onu yün kelimesi olan *sıf*’dan türetmesi (sufilerin giymiş olduğu elbise nedeniyle), pek ikne edici görünmüyor. Ayrıca, Yunanca ‘hakim’ anlamına gelen *sofos* (sophos) kelimesinden türetilmesi, her ne kadar kabul edilebilir bir açıklama

eklemek gerekmektedir.² Genellikle bu yurdun yeri 'gayb âlemi' olarak tespit edilir. Ancak, bunun ne olduğunu anlamak istersek, bütünü geleneklerin bahsettiği 'manevî mertebeler'in durumunun da bu olduğunu unutmamak gerekir ki, bunlar gerçekte birer inisiyasyon mertebesini temsil etmektedir.³

Yeryüzü çevriminin içinde bulunduğumuz döneminde, yani Kali Yuga'da, bazı dış ilişkilerin gerçekleşmesini sağlamakla beraber her türlü kutsal dışı bakışlardan 'bekçiler' tarafından korunan bu 'Kutsal Toprak', gerçekten de gaybdadır. Öyle ki, ona ulaşmak için gerekli olan vasıflara sahip olmayanlar için ulaşılamazdır. Şimdi, belli bir bölgede yer alması onun gerçekten harfi harfine orada olduğu anlamına mı gelmekte, yoksa bu mevkilendirme sadece sembolik midir, ya da her ikisi birden mi? Bu soruya sadece şu şekilde cevap veririz: Bize göre, coğrafi vakıalar ve aynı zamanda tarihî vakıaların kendisi, her şey gibi bir sembolik değere sahiptirler. Zaten bunların böyle olması, onların bir vakıa olmaları gerçeğinden hiçbir şey eksiltmez. Aksine, bu doğrudan tecrübe edilen vakıa olmaları yanında, onlara daha yüce bir anlam da katmaktadır.⁴

gibi görünse de, Arapça'ya yabancı bir kelime olması nedeniyle uygun düşmektedir. Bizim düşüncemize göre, Sufi kelimesini safa'dan yani 'safılık'tan (temizlik, safiyet ç.n.) türeten görüş daha makbul görünmektedir.

2. Bu 'Saf Toprağın' sembolik tavsifi, Fedon (Phedon) kitabının sonunda bulunmaktadır (Mario Meunier tercümesi ile, ss.285-289); Daha önce, buradaki ile Dante'nin yeryüzü cenneti arasında ortak tavsifler kurulabileceğini belirtmiştir (John Stewart, *The Myths of Plato*, ss.101-113).
3. Zaten, diğer âlemlerin tamamı birer varlık mertebesinden ibarettir, yoksa, her ne kadar sembolik olarak öyle tasvir edilseler de, birer mekân değildirler. Bunları tanımlamak için kullanılan ve Lâtince'deki *locus* ile aynı anlama gelen Sanskritçe'deki *loka* kelimesi, kendi içerisinde bu uzay sembolizmini taşımaktadır. Zamanla ilgili de bir sembolizm vardır; öyle ki, bu aynı varlık mertebeleri peş peşe gelen çevrimler formunda tavsif edilirler. Her ne kadar zaman, tabi ki mekân da, onlardan sadece bir tanesine ait bir durum olsa da, peş peşe gelmeleri burada sadece birbirine bağlı sebepler zincirinin bir tasvirinden ibarettir.
4. Bu durum, kutsal metinlerin yorumunda söz konusu olan çok anlamlılık ile mukayese edilebilir; öyle ki, birbirine zıt veya birbirini yok edici değil, aksine, bütüncül sentetik bilgide birbirini tamamlayıcı ve birbiri ile uyumlu bir

Bu araştırma ile ilgili söylenebilecek olan her şeyi söylemiş olduğumuzu düşünmüyoruz ve hatta çok az şey söylediğimizi belirtmeliyiz. Yapmış olduğumuz birtakım mukayeseler daha başkalarının da yapılabileceğini çağırıştırılmıştır. Ancak, buna rağmen, şimdiye kadar yaptıklarımızdan oldukça fazlasını yaptığımız kesin; hatta bazıları bu yüzden bizi eleştirebilir de. Bu arada, söylediklerimizin haddi aşar nitelikte olduğunu zannetmiyoruz; öyle ki, pek alışkın olunmayan bazı konuların alenen açıklanmasının birtakım faydaları olacağını düşünecek kişilerden değiliz; bu yüzden de, söylenmesi gerekmeyecek şeyleri söylediğimizi de zannetmiyoruz. Bu faydacılık konusunda şöyle kısa bir respitte bulunabiliriz: Bugün içinde bulunduğumuz ve yaşadığımız ortamlarda, olaylar o kadar hızlı geliyor ki, daha henüz gerekçeleri ortaya çıkmayan birçok şeyin -inanılması bir yana- beklenmedik ve öngörülemeyen uygulamaları ile karşı karşıya kalılabilmektedir. Biz, yakından veya uzaktan 'kehanette bulunma'ya benzeyen her şeyden uzak durmak istiyoruz. Ancak, burada sonuç olarak Joseph de Maistre'in⁵ bir asır önce söylediğinden bugün daha da geçerli olan şu cümlesini aktarmak istiyoruz: 'İlâhî düzen içerisinde gerçekleşebilecek olan çok büyük bir olaya hazırlıklı olmalıyız; öyle ki, bu olaya doğru o kadar hızlı adımlarla ilerliyoruz ki seyircilerin tamamına çarpmaktayız. Birçok korkunç kehanet, ahir zamanın geldiğini zaten haber vermekte.'

durum arz ederler. -Burada ortaya koyduğumuz bakış açısına göre, tarihi vakıalar zamana ait sembolizme tekabül etmektedirler; coğrafi olaylar ise, uzayla ilgili sembolizme takabül ederler. Bunların herbirinin arasında, zaman ve mekânın kendi aralarında olduğu gibi, zorunlu bir ilişki veya bağlantı (correlation) vardır. İşte bu nedenledir ki, manevî merkezin belli bir yerde bulunması, içinde bulunulan döneme göre farklılık arz edebilir.

5. *Soirees de Saint-Petersbourg*, 11. entretien. -Yukarıda belirttiğimiz kehanetlerin kesilmesi ile ilgili her türlü zahiri kargaşayı bertaraf etmek için -öyle ki, buna daha önceleri Plutark (Plutarque) dikkat çekmişti-, 'kehanetler' kelimesine, eskiden (antikitede) olduğu gibi kesin ve tarif edildiği şekliyle değil de, genelde yaygın olarak kullanıldığı gibi Joseph de Maistre tarafından da çok geniş bir anlam yüklenmiş olduğunu her hâlde belirtmeye gerek yoktur.